

Forord

Interessen for hvordan deltagelse i fysisk aktivitet varierer med sosiale forskjeller har alltid vært tilstede fra jeg startet på høyere utdanning. Jeg har samtidig alltid vært interessert i fysisk aktivitet, trening og idrettsdeltakelse blant ungdom, og planen var derfor klar når jeg skulle starte på masteroppgaven. Sammen med et sterkt ønske om å undersøke hvordan ungdoms deltagelse i fysisk aktivitet på ulike arenaer varierer med sosiale forskjeller, var et ytterlig ønske å få gjennomføre min egen datainnsamling. Begge ønskene ble innfridd, og datainnsamlingen ble gjennomført sammen med en medstudent, og utgjør datamateriale til oppgaven.

Prosesen viste seg å være mer omfattende enn forventet, da det var mye jobb med planlegging og gjennomføring av datainnsamling. Allikevel har det vært en spennende og lærerik prosess rundt både datainnsamlingen og skriveprosessen, noe jeg kommer til å ta med meg videre i livet.

For at oppgaven skulle bli en realitet, er det flere som må takkes. Først og fremst vil jeg takke de tre videregående skolene i Trondheim, Fredrikstad og Sandefjord som sa seg villig til å delta i studien. Både lærere og samtlige informanter var meget behjelpelige og forståelsesfulle til prosjektet. Jeg vil også rette en stor takk til veileder Jan Erik Ingebrigtsen for god, inspirerende og konstruktiv veiledning gjennom hele prosessen. Han har vært til stor hjelp, og har alltid har vært tilgjengelig når jeg har lurt på noe.

Jeg vil også takke medstudent Henriette B. Fredriksen som bidro til vi kunne gjennomføre vår egen datainnsamling.

Trondheim, juni 2015

Kristoffer Myrvoll Olsen

Sammendrag

I denne oppgaven blir det undersøkt hvordan ungdoms deltagelse i fysisk aktivitet på ulike arenaer varierer med sosiale forskjeller. Studien består av fire mål på fysisk aktivitet; det totale aktivitetsnivå på fritiden, idrettsdeltagelse, deltagelse i uorganisert trening og fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingfaget. Forståelsen av sosiale forskjeller bygger på Pierre Bourdieus teori omkring sosial klasse, med fokus på kapitalbegrepet. Studien består av tre indikatorer på sosiale forskjeller; økonomisk kapital, idrettskulturell kapital og vennskapskapital. Indikatorene blir analysert opp mot målene på fysisk aktivitet gjennom regresjonsanalyser. Studien undersøker i hovedsak om det finnes signifikante sammenhenger mellom fysisk aktivitet og sosiale forskjeller blant ungdom.

Utvalget består av 240 informanter fra tre videregående skoler i tre ulike byer i Norge. Skolene og byene som er representert er Charlottenlund VGS i Trondheim, Frederik II VGS i Fredrikstad og Sandefjord VGS i Sandefjord. Informantene tilhører tre ulike studieretninger, hvor yrkesfag, studiespesialisering og idrettsfag er representert i studien. Betydningen av informantens kjønn og studieretninger har også blitt analysert. Studien er begrenset til ungdom i alderen 16-17 år (første klasse på videregående skole). Det har blitt benyttet spørreskjema og akselerometer som måleinstrument for innsamling av data til analysene.

Resultatene viser at idrettskulturell kapital og vennskapskapital har en sterk sammenheng med det totale aktivitetsnivået på fritiden og idrettsdeltagelse ($p < 0.01$). Det fysiske aktivitetsnivået og oddsen for å delta i organisert idrett øker med økende mengde av disse kapitalformene. Studien viser også sterke sammenhenger for den økonomiske kapitalen og den idrettskulturelle kapitalen for deltagelse i uorganisert trening ($p < 0.01$). Jo mer økonomisk- og idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å delta i uorganisert trening. Det blir vist en langt svakere sammenheng mellom fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen og sosiale forskjeller. Kroppsøvingfaget er en arena som i utgangspunktet når alle barn og unge (Helsedirektoratet, 2003), noe som trolig gjør at alle uavhengig av sosial bakgrunn har mulighet til å ha et høyt aktivitetsnivå i kroppsøvingen. Resultatene viser samtidig at det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingen øker i gjennomsnitt med økende mengde idrettskulturell kapital ($p < 0.05$).

Studien viser at deltagelse i fysisk aktivitet varierer med sosiale forskjeller. Idrettskulturell kapital har størst betydning, etterfulgt av vennskapskapitalen basert på signifikansnivået og modellens forklaringsprosent (R^2). Økonomisk kapital har en sterk sammenheng med deltagelse i uorganisert trening. Trening på treningsstudio inngår i denne kategorien, noe som kan bidra til å forklare sammenhengen. Ungdom ved idrettsfaglig utdanning har det høyeste aktivitetsnivået på fritiden og i kroppsøvingen, og er størst representert i organisert idrett og uorganisert trening. Yrkesfagelevne har lavest aktivitetsnivå, og deltar i betydelig minst grad i organisert idrett og uorganisert trening. Guttene er generelt mer fysisk aktive enn jentene.

Innhold

1. Introduksjon	1
1.1 Bakgrunn for oppgaven	1
1.2 Struktur av oppgaven.....	3
2. Fysisk aktivitet	5
2.1 Organisert idrett.....	7
2.1.1 Barne- og ungdomsidretten.....	7
2.2 Uorganisert trening	12
2.2.1 Uorganisert trening blant ungdom	12
2.3 Fysisk aktivitet i kroppsøvfingsfaget	13
2.4 Sosiale forskjeller	15
2.4.1 Andre indikatorer på sosiale forskjeller	16
2.5 Fysisk aktivitet og sosiale forskjeller	17
2.5.1 Organisert idrett og sosiale forskjeller	20
2.5.2 Uorganisert trening og sosiale forskjeller	23
2.5.3 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen og sosiale forskjeller	23
2.6 Fysisk aktivitet og studieretning	24
2.7 Andre påvirkningsfaktorer for fysisk aktivitetsnivå.....	25
2.7.1 Fysisk form	26
3. Teoretisk ramme	27
3.1 Klasseteori – Pierre Bourdieu.....	28
3.2 Det sosiale rom og kapitalbegrepet	29
3.2.1 Økonomisk kapital	30
3.2.2 Kulturell kapital	31
3.2.3 Sosial kapital	32
3.3 Sosial klasse.....	33
3.4 Teoretiske perspektiver - sosiale forskjeller	33
4. Problemstillinger	37
5. Metode	39
5.1 Valg av metode.....	39
5.2 Forberedelse til datainnsamling.....	40
5.3 Gjennomføring.....	41

5.4 Utvalg	43
5.5 Måleinstrument	44
5.5.1 Spørreskjema.....	44
5.5.2 Akselerometer	45
5.6 Indeksbygging – sammensatte mål.....	46
5.7 Deltagende i organisert idrett	49
5.7.1 Deltagende i uorganisert trening.....	49
5.8 Presentasjon av variabler	50
5.8.1 Fysisk aktivitetsnivå på fritiden	50
5.8.2 Organisert idrett	50
5.8.3 Uorganisert trening	51
5.8.4 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen.....	51
5.8.5 Kjønn og sosiale forskjeller	52
5.9 Validitet og reliabilitet.....	53
5.9.1 Reliabilitet.....	54
5.9.2 Validitet.....	54
6. Resultat.....	57
6.1 Regresjonsanalyser	57
6.2 Bivariat- og multivariate analyser av fysisk aktivitet og sosiale forskjeller.....	58
6.2.1 Fysisk aktivitetsnivå på fritiden og sosiale forskjeller.....	59
6.2.2 Organisert idrett og sosiale forskjeller	61
6.2.3 Uorganisert trening og sosiale forskjeller	63
6.2.4 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen og sosiale forskjeller	66
6.3 Fysisk aktivitet og studieretning.....	68
7. Diskusjon.....	73
7.1. Fysisk aktivitetsnivå på fritiden og sosiale forskjeller	73
7.1.1 Idrettskulturell kapital.....	74
7.1.2 Vennskapskapital	77
7.1.3 Økonomisk kapital	78
7.2 Organisert idrett og sosiale forskjeller	79
7.2.1 Idrettskulturell kapital.....	80
7.2.2 Vennskapskapital	82
7.2.3 Økonomisk kapital	84

7.3 Uorganisert trening og sosiale forskjeller.....	85
7.3.1 Idrettskulturell kapital.....	86
7.3.2 Vennskapskapital.....	87
7.3.3 Økonomisk kapital.....	87
7.4 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen og sosiale forskjeller.....	89
7.4.1 Idrettskulturell kapital.....	90
7.4.2 Vennskapskapital.....	91
7.4.3 Økonomisk kapital.....	92
7.5 Fysisk aktivitet og studieretning.....	92
7.5.1 Fysisk aktivitetsnivå på fritiden.....	93
7.5.2 Organisert idrett.....	94
7.5.3 Uorganisert trening.....	95
7.5.4 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen.....	96
7.6 Metodiske betraktninger.....	98
8. Etterord.....	101
Litteraturliste.....	103
Tabell- og figurliste.....	111
Vedlegg.....	115

1. Introduksjon

Tidligere studier på fysisk aktivitet i Norge viser at om lag 70 % av befolkningen ikke tilfredsstillende de helsemessige anbefalingene (Anderssen, Hansen, Kolle, Steene-Johannessen, Børsheim, & Holme, 2009; Kolle, Stokke, Hansen & Anderssen, 2012; Helsedirektoratet, 2014; Breivik, 2013). Det nye samfunnet krever lite fysisk utfoldelse, og er i økende grad tilrettelagt for inaktivitet (Ommundsen & Aadland, 2009). Fysisk inaktivitet er et stort problem for enkelte grupper i befolkningen, og det er viktig å være klar over at det er store individuelle forskjeller. Ulikheter i omfang av fysisk aktivitet blir forklart på mange måter, blant annet i henhold til sosiale forskjeller. En rekke sosiokulturelle og sosioøkonomiske forhold er vesentlige faktorer som spiller inn på aktivitetsnivået, og man finner store forskjeller mellom ulike grupper når det gjelder omfanget av fysisk aktivitet (Breivik & Rafoss, 2012). Breivik (2013) viser at inntekts- og utdanningsnivå har stor betydning for aktivitetsnivået. De som har et høyt utdanningsnivå og høy inntekt er nesten dobbelt så fysisk aktive sammenlignet med de med lav utdanning og liten inntekt.

Det er også vist at sosiale forskjeller spiller en sentral rolle for barn og unges deltagelse i fysisk aktivitet (Stalsberg & Pedersen, 2010). Når det gjelder ungdom i alderen 13-19 år, har samfunnsutviklingen ført til at de har en stillesittende hverdag, hvor de tilbringer langt mer tid på skolen enn hva tidligere ungdomsgenerasjoner gjorde. Det er også slik at det kreves ressurser, økonomi, kunnskap og tilgang til idrettsanlegg og treningssentre for å kunne delta i idrett og fysisk aktivitet (Seippel, Strandbu & Sletten, 2011). Ulike studier viser at ungdom i høyere sosiale lag er mer fysisk aktive enn ungdom i lavere sosiale lag (Stalsberg & Pedersen, 2010; Vaage, 2009; Krangle & Strandbu, 2004; Seippel et al., 2011).

1.1 Bakgrunn for oppgaven

I Januar 2015 ble det fremstilt i media at klasseskillet øker i barne- og ungdomsidretten (Ertesvåg, Hagen & Bringedal, 2015; Halse & Fjellanger, 2015). Norges Idrettsforbunds (NIF) visjon er «idrettsglede for alle», og det er ønskelig at idrett skal kunne utøves av alle uavhengig av sosial bakgrunn (NIF, 2014). Til tross for at NIF vil inkludere alle grupper i befolkningen til å delta i organisert idrett, ble det på bakgrunn av NAV's rapport «fattigdom og levekår i Norge, tilstand og utviklingstrekk» fra 2014, omtalt i media at klasseskillet øker i barne- og ungdomsidretten. En artikkel fra vg.no forteller blant annet om en mor som måtte be sønnen slutte med fotball, da det ble for dyrt (Ertesvåg et al., 2015). En annen artikkel fra samme nettsted skriver at foreldre med dårlig råd hindrer barn og unges opplevelse av

idrettsglede (VG, 2015), og at stadig flere foreldre med svak økonomi ikke har råd til å la barna sine drive med organisert idrett (Myhr, 2015) Svømmepresidenten i Norge hevder at i idretter som langrenn, alpint og svømming er barn og unge sjanseløse for å hevde seg uten foreldre med god økonomi (Ertesvåg & Hagen, 2015). Tidligere forskning viser at det er en viss tendens for at barn og ungdom i familier med høy inntekt er de som er mest fysisk aktive i regi av idrettslag (Vaage, 2009). Ungdom som opplever at familien har god råd, trener oftere gjennom organisert idrett sammenlignet med ungdom som opplever ha dårlig råd innad i familien (Seippel et al., 2011). På bakgrunn av det som blir fremstilt i media og tidligere forskning på feltet, gjør det interessant å undersøke om økonomisk kapital spiller en sentral rolle for ungdoms deltagelse i organisert idrett i dagens samfunn. Det er videre interessant å undersøke dette for det totale aktivitetsnivået på fritiden, fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen og for deltagelse i uorganisert trening, som trolig krever mindre økonomiske ressurser sammenlignet med den organiserte idretten.

Sosiale forskjeller kan også bli undersøkt langs flere dimensjoner enn kun de rent økonomiske, hvor blant annet kulturell kapital er en ulikhetsdimensjon som har vært mye studert (Krange & Strandbu, 2004; Strandbu & Skogen, 2000; Krange & Pedersen, 2001; Seippel et al., 2011). Kulturell kapital har i likhet med den økonomiske kapitalen vist seg å være en betydningsfull faktor for idrettsdeltagelse blant ungdom, men også vist til signifikante sammenhenger for å trene på egenhånd (Seippel et al., 2011). I denne oppgaven har den generelle kapitaltypen kulturell kapital blitt erstattet med *idrettskulturell kapital*. Dette blir belyst senere i oppgaven, og det blir videre undersøkt hvordan idrettskulturell kapital er avgjørende for det totale aktivitetsnivået på fritiden og fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen, samt deltagelse i organisert idrett og uorganisert trening.

I tillegg til økonomisk- og idrettskulturell kapital, har det i denne oppgaven også blitt undersøkt hvordan sosial kapital spiller inn på det fysiske aktivitetsnivået på fritiden og i kroppsøvingen, samt deltagelse i organisert idrett og uorganisert trening. Sosial kapital består i hovedsak av sosiale nettverk og medlemskap i ulike grupper som blant annet familie, venner og frivillige organisasjoner (Aakvaag, 2012). I denne oppgaven har det blitt valgt å fokusere på ungdommenes venner, da ungdomstiden beskrives som en fase i livet der jevnaldrende venner er svært viktig for trivsel og velvære i hverdagen. Venner er for de fleste en kilde til samhørighet, glede, støtte og bekreftelse, og har på lengre sikt betydning for utvikling av sosial kompetanse (Frøyland & Sletten, 2011). Den generelle kapitaltypen sosial kapital har

dermed blitt erstattet med *vennskapskapital* i denne oppgaven. Dette vil bli belyst ytterligere senere i oppgaven.

Studier viser at sosiale forskjeller bidrar til å forklare ulikheter i omfang av fysisk aktivitet på fritiden (Breivik & Rafoss, 2012; Breivik, 2013; Stalsberg & Pedersen, 2010; Vaage, 2009; Seippel et al., 2011; Krange & Strandbu, 2004). Forskning på fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvfaget i henhold til sosiale forskjeller har derimot vært lite prioritert, og det er nærliggende å tro at dette har en sammenheng med at skolen og kroppsøvfaget er en arena som i utgangspunktet når alle barn og unge. Skolen som arena har fått økt betydning for å fremme god helse gjennom økt fysisk aktivitet, da man har mulighet til å fremme gode aktivitetsvaner uavhengig av sosiale forskjeller. Skolen kan videre være en viktig arena for å redusere sosiale helseforskjeller (Helsedirektoratet, 2003). I denne oppgaven har det i tillegg til å undersøke fysisk aktivitet på fritiden, også blitt undersøkt hvordan fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvfaget varierer med sosiale forskjeller. Det er grunn til å tro at sosiale forskjeller har mindre betydning for aktivitetsnivået i kroppsøvingen sammenlignet med fysisk aktivitet på fritiden, men det er samtidig interessant å undersøke, da det har vært lite studert tidligere.

1.2 Struktur av oppgaven

Oppgavens hovedtemaer er fysisk aktivitet i form av det totale aktivitetsnivå på fritiden, organisert idrettsdeltagelse, uorganisert trening og fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen, samt sosiale forskjeller. Oppgaven er bygget opp med en tradisjonell struktur, hvor det blir prestert tidligere studier på området, den teoretiske rammen for oppgaven, studiens metode, resultatene fra undersøkelsen og til slutt en diskusjon av resultatene i lys av teorien og relevante studier, samt en oppsummering av hovedfunnene.

Den teoretiske rammen bygger på Pierre Bourdieus teori om sosial klasse, med fokus på kapitalbegrepet. Der Bourdieu bruker begrepet sosial klasse, vil begrepet bli operasjonalisert til sosiale forskjeller i denne oppgaven.

Det har blitt benyttet kvantitativ metode med spørreskjema og akselerometer som måleinstrument, for å samle inn data til å analysere resultatene i denne studien. Analysene av resultatene har blitt gjort ved hjelp av lineære- og logistiske regresjonsanalyser. Det har også blitt presentert deskriptiv statistikk i form av gjennomsnittlig fysisk aktivitetsnivå på fritiden og i kroppsøvfaget, samt prosentfordeling for deltagelse i organisert idrett og uorganisert trening, i henhold informantens kjønn og tilhørende studieretning.

2. Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet er et overordnet begrep som blant annet inkluderer ulike former for aktiviteter innenfor lek, idrett, friluftsliv, kroppsøving og målrettet trening (Helsedirektoratet, 2014; Breivik, 2013). Aktivitetene utøves med ulike siktemål, som eksempelvis for å bli god eller best, for å få bedre helse eller for å gå ned i vekt (Breivik, 2013). Fysisk aktivitet defineres med all slags kroppslig bevegelse utført av skjelettmuskulaturen som øker energiforbruket (Bouchard & Shephard, 1994).

Fysisk aktivitet består av tre dimensjoner, *intensitet*, *varighet* og *hyppighet* (Caspersen, Powell & Christenson, 1985), som sammen beskriver den totale mengden og utgjør energiforbruket ved fysisk aktivitet (Sosial- og Helsedirektoratet, 2000). Dette utgjør videre det fysiske aktivitetsnivået, som beskrives med den totale energiomsetningen dividert med basalstoffsiftet (Helsedirektoratet, 2014). *Intensiteten* beskriver energiforbruket per tidsenhet, noe som tilsvarer absolutt intensitet, eller som andel av maksimal kapasitet, som tilsvarer relativ intensitet. Intensiteten deles ofte opp i lav-, moderat- og høy intensitet. *Frekvens* viser til antall ganger det har blitt utøvet fysisk aktivitet i løpet av en tidsperiode, eksempelvis antall ganger per uke. *Varighet* beskriver den tiden som blir brukt på fysisk aktivitet, og oppgis ofte i minutter eller timer (Caspersen et al., 1985).

Det er godt dokumentert at fysisk aktivitet har en rekke positive effekter. Regelmessig fysisk aktivitet fremmer helse, gir overskudd og er et viktig veldokumentert virkemiddel for å forebygge og behandle en rekke ulike diagnoser og tilstander (Helsedirektoratet, 2014). Fysisk aktivitet er også en kilde til glede, livsutfoldelse og positive mestringsopplevelser (Helse- og omsorgsdepartementene, 2004). Til tross for at regelmessig fysisk aktivitet har en rekke positive effekter, er et stort antall mennesker på internasjonalt nivå inaktive eller utilstrekkelig fysisk aktive (World health organization, 2011). Fysisk aktivitet på fritiden har økt for Norges befolkning i perioden 1985-2011, hvor om lag 30 prosent av befolkningen tilfredsstilte minimumsanbefalingene for fysisk aktivitet i 2011 (Breivik, 2013). De fysiske aktivitetsanbefalingene for voksne og eldre i Norge sier at alle bør være i moderat fysisk aktivitet i minst 150 minutter per uke, eller 75 minutter med høy intensitet. For barn og unge anbefales det å være i fysisk aktivitet minst 60 minutter hver dag (Helsedirektoratet, 2014). Nyere forskning viser at 31% av Norges befolkning oppfylder anbefalingene for fysisk aktivitet, og denne andelen er noe høyere blant kvinner (Helsedirektoratet, 2014). Når det gjelder barn og unge blir det vist at 70 % av jentene og 86 % av guttene blant 9-åringene

tilfredsstillende de fysiske aktivitetsanbefalingene for barn. De tilsvarende tallene blant 15-åringene er 43 % for jentene og 58 % for guttene (Helsedirektoratet, 2012).

Fysisk aktivitet er en kilde til god helse og livskvalitet, og er i stor grad nødvendig for normal vekst og utvikling for barn og unge (Helse- og omsorgsdepartementet, 2013). Undersøkelser viser at det generelle fysiske aktivitetsnivået øker i barneårene og når en topp i starten av tenårene, for deretter å falle fram mot voksen alder (Helse- og omsorgsdepartementene, 2004). Tradisjonelt har det vært relativt betydelige forskjeller mellom jenters og gutters deltakelse på ulike treningsarenaer, med gutter i flertall i idrettslagene og jenter i flertall på treningssentrene. Forskning tyder på at forskjellene er i ferd med å utjevne seg, og ulikheten i deltagelse mellom kjønnene er små i 2010 (Seippel et al., 2011).

UngHunt er en helseundersøkelse blant ungdom i alderen 13-19 år i Nord-Trøndelag, hvor det blant annet ble undersøkt omfanget av fysisk aktivitet og kartlagt fysisk aktivitetsnivå. Det har blitt gjort tre omfattende undersøkelser, hvor første undersøkelse ble gjennomført i 1995-1997 (UngHunt1). I 1999-2000 ble det foretatt en oppfølgingsundersøkelse (UngHunt2), og i 2006-2008 gjennomført nok en studie (UngHunt3) på ungdom i samme aldersgruppe. Resultatene viste at det fysiske aktivitetsnivået hadde en stigende effekt fra UngHunt1 til UngHunt3 for begge kjønn blant alle aldersgruppene. Det ble også vist at 13-15 åringene var mer fysisk aktive enn ungdom aldersgruppen 16-19 år for både jenter og gutter. Guttene var generelt mer fysisk aktive enn jentene. Gutter i alderen 13-15 år hadde det høyeste aktivitetsnivået, mens jenter i aldersgruppen 16-19 år hadde lavest aktivitetsnivå. Resultatene fra undersøkelsene viste en positiv utvikling for det fysiske aktivitetsnivået blant alle aldersgruppene. Det ble samtidig vist at over halvparten av ungdommene ikke tilfredsstilte de fysiske aktivitetsanbefalingene (Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag, 2011).

I følge Aspvik, Sæther & Ingebrigtsen (2012) mangler det presis kunnskap om utviklingen av barn og ungdoms fysiske aktivitetsnivå, da tidligere studier har målt fysisk aktivitet ulikt, noe som gjør det vanskelig å sammenligne på tvers av studiene. Hovedinntrykket fra tidligere studier er allikevel at de fleste barn og unge er fysisk aktive, men at mange ikke er tilstrekkelig fysisk aktive i henhold til de helsemessige anbefalingene (Helsedirektoratet, 2012).

2.1 Organisert idrett

En stor andel av Norges befolkning deltar i organisert idrett, og det er vist gjennom årsrapporten til Norges idrettsforbund fra 2013 at det er registrert i underkant av 2.2 millioner medlemskap i den organiserte idretten (NIF, 2014). Dette er en økning fra 2008, hvor det var litt over 2 millioner registrerte medlemmer (NIF, 2009). Det er imidlertid viktig å merke seg at NIF's statistikk tar utgangspunkt i idrettslagenes rapportering av medlemskap, og tallene kan lede en til å tro at det er flere medlemmer enn det faktisk er. Samtidig er det viktig å vite at det er mulig å være medlem i flere idrettslag samtidig, og det er ikke noe krav om å være aktiv (Seippel et al., 2011). Seippel (2002) viser at omtrent en femtedel av medlemmer i norske idrettslag er passive medlemmer. Dette gjør det vanskelig å anslå eksakt hvor mange som faktisk er fysisk aktive gjennom organisert idrett, men tallene fra NIF gir en indikasjon. Voksenbefolkningen i Norge er i langt større grad fysisk aktive gjennom private treningsentre og i uorganisert trening, sammenlignet med trening gjennom organisert idrett i. Ifølge Breivik (2013) er andelen medlemmer av et idrettslag om lag dobbelt så høy som andelen som faktisk trener gjennom organisert idrett. Dette betyr at svært mange medlemmer i idrettslagene er passive medlemmer.

2.1.1 Barne- og ungdomsidretten

Det var først fra 1930-årene at ungdomsidretten i Norge for fult kom inn i de organiserte former, i de daværende to idrettsforbundene «Norges Landsforbund for Idrett» og «Arbeidernes Idrettsforbund». De to forbundene representerte ulike ideologier og visjoner, hvor det ene var tuftet på det olympiske ideal, mens det andre på sunnhet og samhold. Forbundene ble sammensluttet i 1940, og tok i 1946 navnet Norges Idrettsforbund (Hanstad, Breivik, Sisjord & Skaset, 2011). Etter andre verdenskrig har medlemsmassen i idrettslagene for barn og unge i Norge hatt en sterk økning (Krange & Strandbu, 2004). I 1946 var kun 10 prosent av alle barn og unge under 16 år deltagende i idretten. Det tilsvarende tallet var 15 prosent i 1965, mens over 50 prosent deltok i organisert idrett i 1985 (Tønneson, 1987). For ungdommene nådde medlemsveksten sin topp i midten av 1980-årene, da omkring 85 prosent av alle ungdom i Norge var eller hadde vært tilsluttet av et idrettslag (Grue, 1987). Prosenttallene er basert på antall medlemskap i Norges Idrettsforbund, og det er viktig å være klar over at tallene kan være overestimerte på grunn av muligheten for dobbeltmedlemskap (Tønneson, 1987). Dobbelt medlemskap vil alltid være et problem når det blir tatt utgangspunkt i antall registrerte medlemmer, da utøvere kan være medlem i flere idretter

(NIF, 2008). Prosenttallene gir samtidig en indikator, og viser at det har vært en sterk økning i barn og unges tilknytning til idrettsbevegelsen (Krange & Strandbu, 2004).

Den første store undersøkelsen på idrett- og organisasjonsdeltagelse for ungdom i Norge ble utgitt i 1955. «Aktiv ungdom» er en studie av 11010 norske rekrutter som ble gjennomført ved sesjon til militæret i 1952. Det ble konkludert med at utvalget var representativt for norske nittenåringer, men det er viktig å merke seg at studien kun besto av gutter. Resultatene fra studien viste at 40 prosent av informantene var medlem av et idrettslag. 72 prosent av de som bodde i byen var med i en eller annen forening, mens det tilsvarende tallet var på 60 prosent for guttene som bodde på landsbygda. Det var også flere av informantene som bodde i byen som oppga at de deltok aktiv med idrett sammenlignet med de på landsbygda. Fotball var den mest populære idretten, etterfulgt av svømming, sykling, langrenn og friidrett (Olsen, 1955).

Holdningene til barne- og ungdomsidretten har endret seg betraktelig i løpet av etterkrigstiden og frem til ut i 1960-årene. Konkurransidrett ble sett på som en aktivitet for unge voksne, og barn skulle ikke spesialisere seg eller trene utholdenhet. Barn skulle i hovedsak drive med lek, og dernest allsidig trening som ble organisert gjennom skolen. Hensikten med fysisk aktivitet, eller fysisk fostring, handlet i stor grad om å bedre folkehelsen (Tønneson, 1987). Det var først fra 1960-årene, basert på ny medisinsk kunnskap, at barn og unge kunne trene hardt uten at det gikk utover modning og vekst (Goksøyr, Andersen & Asdal, 1996). Fra 1960-årene kunne også barn og unge delta i ulike konkurranseformer, noe som førte til at medlemsmassen økte i den organiserte idretten. I 1965 var 45 prosent av medlemmene i Norges idrettsforbund barn og unge under 17 år (Skirstad, 2011).

På 1960- og tidlig 1970-tallet utbrøt det seg en prinsippdiskusjon om barne- og ungdomsidretten, hvor den organiserte idretten ble kritisert for å drive talentjakt på de unge, noe som fremmet en uheldig konkurranseånd og skapte tapere (Skirstad 2011). Diskusjonen gikk også innad i idrettsbevegelsene, og i 1976 ble det vedtatt retningslinjer som omhandlet at barn skulle skjermes fra konkurranse. Fra 1976 etablerte NIF en vitenskapelig komité, som i stor grad fikk innflytelse på utformingen av barne- og ungdomsidretten.

Barneidrettsbestemmelsene har blitt utformet med utgangspunkt i denne komiteens arbeid, og reglene har trolig hatt stor betydning for barne- og ungdomsidretten i Norge (Krange & Strandbu, 2004). Barneidrettsbestemmelsene ble vedtatt i 1987, og senere revidert til barneidrettsrettigheter på idrettstinget i 2007. Hovedargumentene for å innføre

barneidrettsbestemmelsene var å ivareta de grunnleggende motoriske ferdighetene, da allsidighet er nødvendig både i bredde- og eliteidretten. Det ble samtidig antatt at tidlig spesialisering førte til frafall i ung alder, og at det var svært ressurskrevende med hensyn til ledere og trenere (Skirstad, 2011). Selv om barneidrettsbestemmelsene har vært av stor betydning for idrettskulturen i Norge, er det fortsatt diskusjoner rundt hvordan barn og unge skal drive idrett og fysisk aktivitet. Spenningen mellom å tilby fysisk aktivitet, trening, fellesskap og idrett for alle, og målsetningen om å rekruttere gode utøvere er fortsatt en karakteristisk konflikt den dag i dag, og spenningen blir trolig tydeligere i slutten av tenårene (Krange & Strandbu, 2004).

På begynnelsen av 1980-tallet ble det gjennomført to ungdomsundersøkelser som i hovedsak omhandlet foreningsaktiviteter blant norske ungdommer. Den første undersøkelsen ble gjennomført i 1981-1982, hvor 2665 elever i sjuende klasse deltok. Totalt 115 skoleklasser fra ulike fylker i Norge var representert i studien. Resultatene viste at 63 prosent av guttene og 59 prosent av jentene var medlem i et idrettslag. To år senere ble den andre undersøkelsen gjennomført, hvor utvalget besto av 2430 ungdommer fra niende klasse. Resultatene viste at 58 prosent av guttene var medlem i et idrettslag, mens det tilsvarende tallet var 54 prosent blant jentene. De to undersøkelsene viste at kjønnsfordelingen var nokså lik, men at guttene var overrepresentert når det gjaldt å konkurrere på krets nivå (Grue, 1985).

Det første store arbeidet på ungdom og idrett i Norge ble utgitt i 1993, hvor det ble gjennomført en undersøkelse på alle ungdomsskoleelever i Bø i Telemark. Undersøkelsen ble gjennomført fra 1988-1990, hvor ungdommene ble delt inn i tre hovedgrupper; de som var deltagende i idrett, de som var tidligere deltagende men hadde slutten, og de som aldri hadde deltatt i organisert idrett. De idrettsaktive skilte seg fra de andre ved å ha høyere sosial bakgrunn og et større idrettsaktivt nettverk. Ungdom som hadde vært medlem tidligere hadde et bredt nettverk med mange ikke-deltagende venner. Flere av disse trente på egenhånd utenfor den organiserte idretten. Den største forskjellen mellom de som var medlem og de som hadde sluttet, var opplevelsene de hadde hatt i idretten, hvor trivsel og mestringsfølelse var nøkkelfaktorer. Graden av tilknytning til idrettslaget som sosialt fellesskap hadde også betydning for å fortsette med organisert idrett. Ungdom som aldri hadde deltatt i organisert idrett var de som var minst fysisk aktive, og grunner for å ikke delta var blant annet at de ikke brydde seg om fysisk aktivitet og idrett. De hadde også færre venner og familiemedlemmer som deltok i fysisk aktivitet og idrett (Sisjord, 1993).

Det neste store arbeidet som omhandler ungdom og idrett ble gitt ut i 1995, og er basert på undersøkelsen «Ung i Norge» gjennomført i 1992-1994. Med i underkant av 12.000 deltagere fra hele landet og en svært høy svarprosent, var dette den første pålitelige undersøkelsen om utbredelsen av idrettsaktivitet blant ungdom i Norge. Informantene var fordelt over de tre klassetrinnene på ungdomsskolen og de tre på videregående skole, og er landsrepresentativ for ungdom i alderen 13-19. Studien hadde et longitudinell design, hvor informantene ble fulgt opp to år senere. Den samme undersøkelsen ble gjennomført i 2002, med tilnærmet like mange informanter fra hele landet, og studien ble utgitt i 2004. Undersøkelsene viste at fra starten av 1990-tallet og frem til starten av 2000-tallet, har medlemstallet i idrettslagene blant ungdom gått noe ned. I 1992 var 47 prosent av ungdom i alderen 13-19 år medlem av et idrettslag, mens det tilsvarende tallet var 40 prosent i 2002. Andelen som aldri har vært med i et idrettslag har økt med 6 prosentpoeng i perioden, mens andelen tidligere medlemmer er lik på de to tidspunktene. Antall medlemskap går altså ned fra 1992 til 2002, men det er viktig å merke seg at andelen som oppga at de hadde trent i regi av et idrettslag var 40 prosent i 1992, og hadde en liten økning til 42 prosent i 2002 (Krange & Strandbu, 2004).

En sammenligning av undersøkelsene viste at kjønnsforskjellene var blitt større fra 1992 til 2002, både når det gjaldt antall medlemskap og trening gjennom organisert idrett. 50 prosent av guttene og 44 prosent av jentene var med i et idrettslag i 1992, noe som tilsvarer en forskjell på 6 prosentpoeng. I 2002 var 45 prosent av guttene og 36 prosent av jentene medlem av et eller flere idrettslag, noe som viser en forskjell på 9 prosentpoeng. Når det gjaldt trening gjennom organisert idrett viste undersøkelsen fra 1992 at 43 prosent av guttene og 37 prosent av jentene hadde trent i regi av et idrettslag. De tilsvarende tallene for gutter og jenter i 2002 var på henholdsvis 47 og 38 prosent (Krange & Strandbu, 2004).

Undersøkelsen fra 1992 viste at antall medlemmer i idrettslag var relativt stabil gjennom ungdomsskolealderen, men at medlemskapsandelen falt ved overgangen til videregående skole. 58 prosent av guttene og 52 prosent av jentene på ungdomskolen var medlem av et idrettslag, mens de tilsvarende tallene for ungdom i slutten av tenårene (18-19 år) var 42 prosent for guttene og kun 25 prosent for jentene. Tallene viser at nesten dobbelt så mange gutter som jenter i alderen 18-19 år var medlem av et idrettslag i 1992. Den samme tendensen ble vist i undersøkelsen fra 2002, ved at andelen medlemmer i idrettslag reduseres gjennom ungdomstiden. For begge kjønn er trettenåringene de mest aktive, mens nittenåringene er minst fysisk aktive. Om lag 50 prosent av 13-åringene var medlem av Norges idrettsforbund i 2002, mens det tilsvarende var kun 25 prosent blant 19-åringene. Begge undersøkelsene viste

at andelen som deltar aktivt gjennom organisert idrett synker betraktelig gjennom tenårene, og fra 16 til 19-års alderen er frafallet størst blant jentene (Krange & Strandbu, 2004). De viktigste årsakene til at ungdom slutter med organisert idrett er at de får andre interesser og at idretten ikke lenger oppleves som gøy (Seippel, 2005). Ifølge Skille (2011) er det vanskelig å beskrive ytterligere hvorfor flere opplever at idrett ikke lenger er gøy i ungdomsårene, men det er to fortolkningslinjer som har blitt fulgt. For det første er det slik at ikke alle ønsker å delta i den tradisjonelle konkurranseidretten, og for det andre kan det spekuleres i om det har en sammenheng med at ungdom ikke selv tar del i beslutningene for de ulike aktivitetstilbudene.

NIFs årsrapport fra 2008 viser over 330.000 registrerte medlemmer i den organiserte idretten blant ungdom i alderen 13-19 år (NIF, 2009), mens tallene synker noe frem til 2013 (NIF, 2014). I 2010 var 45 prosent av norske ungdommer medlem av et idrettslag. 40 prosent har vært medlem tidligere, mens kun 15 prosent oppgir å aldri ha vært medlem av organisert idrett i regi av Norges Idrettsforbund. Tallene viser at 85 prosent av alle barn og ungdom i Norge har vært innom et idrettslag i en lengre eller kortere periode, mens tilsvarende tall har ligget på rundt 75 prosent i tidligere undersøkelser. Medlemstallene synker noe fra 1992 til 2002, for så å stige igjen frem til 2010 (Seippel et al., 2011). I rapporten til Ingebrigtsen (2012) viser aktivitetstallene at det er færre ungdommer i alderen 13-19 år som deltar i organisert idrett, sammenlignet med hva det var for fem år siden. Seippel et al., (2011) hevder at det er tilnærmet like mange medlemmer i organisert ungdomsidrett i 2010 som for 20 år siden. Medlemstallene er fremdeles høyest på de laveste klassetrinnene, og faller med økende alder. I 2010 trente 25 prosent av ungdom i Norge tre ganger i uken eller mer i regi av idrettslag, noe som viser til et relativt høyt fysisk aktivitetsnivå gjennom den organiserte idretten (Seippel et al., 2011).

Når det i denne oppgaven blir snakket om organisert idrett, vil det si trening som foregår gjennom deltakelse i et eller flere idrettslag. Alle idretter som er organisert gjennom et forbund i regi av Norges Idrettsforbund, vil bli betraktet som organiserte idretter. Dette er idretter som blant annet fotball, håndball, turn, svømming og innebandy. Studien viser om informantene er medlem av et eller flere idrettslag, men det blir ikke vist hvor høyt fysisk aktivitetsnivå de som er medlem har gjennom den organiserte idretten. Det har blitt antatt informantene som er medlem av et idrettslag, også er fysisk aktive gjennom organisert idrett. Det blir samtidig ikke undersøkt ytterligere hvor ofte ungdommene er fysisk aktive i regi av organiserte idrettslag.

2.2 Uorganisert trening

Man har ofte lett for å fokusere på den organiserte treningen når man snakker om fysisk aktivitet og trening, selv om den vanligste måten å trene på er gjennom trening på egenhånd (Breivik, 2013). Egentrening utføres ofte alene eller i mindre grupper med venner eller familie i nærmiljøet (Seippel et al., 2011). Trening defineres med fysisk aktivitet som er planlagt, strukturert, som gjentas regelmessig, og som har som mål å bedre eller vedlikeholde fysisk form (Caspersen et al., 1985). I løpet av perioden 1989 til 2011 har det vært en stor endring for Norges befolkning når det gjelder fysisk aktivitet og trening på ulike arenaer. Endringen skyldes i hovedsak den sterke økningen i uorganisert trening, noe som har ført til at det fysiske aktivitetsnivået har økt. Trening på egenhånd, samt trening med venner og familie, har hatt en markant økning i denne perioden, og er de mest populære treningsformene i 2011. 42,9 prosent angir det å trene på egenhånd som den viktigste treningsformen, mens trening med venner og familie og trening på treningsstudio følger på de neste plassene. Bare 6,6 prosent oppgir at de har trent mest i regi av idrettslag det siste året. Det er fremdeles tilnærmet like mange som trener i regi av organisert idrett i 2011 sammenlignet med i 1989, men idrettslaget har blitt en langt mindre viktig arena for trening (Breivik & Rafoss, 2012).

Trening på treningsstudio har også hatt en markant økning i perioden 1989-2011. I 1989 oppga 5,1 prosent at de benyttet seg av treningsstudio som arena for trening, mens det tilsvarende tallet var 18 prosent i 2011. Samtidig blir det vist en nedgang for trening i idrettslag med 16,9 prosent i 1989 til 6,6 prosent i 2011. Tallene viser at treningscentre og idrettslag på mange måter har byttet plass i perioden 1989-2011, mens det å trene på egenhånd er den mest populære treningsformen i 2011 (Breivik & Rafoss, 2012).

2.2.1 Uorganisert trening blant ungdom

Blant ungdom i alderen 13-19 i Norge var andelen som trente på egenhånd høyere i 2010 sammenlignet med 1992. Endringene i løpet av disse 18 årene er imidlertid små, men det ble funnet endringer for de to ytterpunktene, de som aldri trente og de som trente svært ofte. Mens det i 1992 var 46 prosent som aldri trente på egenhånd, var det tilsvarende tallet 41 prosent i 2010. For ungdom som drev med egentrening fem ganger i uka eller mer, ble det vist en oppgang fra 6,5 prosent i 1992 til 10 prosent i 2010 (Seippel et al., 2011). I 2007 trente 50 prosent av ungdom i aldersgruppen 13-15 år 2-4 ganger per uke gjennom trening utenfor idrettslagene (Vaage, 2009). Omfanget av uorganisert egentrening avtar ved økende alder, samtidig som andelen inaktive ungdom øker i slutten av tenårene.

Det blir vist en klar tendens til at stadig flere ungdommer benytter seg av treningsstudio som arena for trening, hvor dobbelt så mange trente på treningsstudio i 2010 sammenlignet med 1992. 16 prosent oppga i 1992 at de hadde trent på treningsstudio sist uke, mens det tilsvarende tallet var 32 prosent i 2010. Økningen gjelder for alle treningsnivåer, og det blir vist at det er klart færre som aldri benytter seg av treningsstudio som arena for trening. Tallene tyder på at dette nå er i ferd med å bli en vanlig treningsform blant ungdom. Mens trening gjennom organisert idrett var den vanligste treningsformen blant ungdom i alderen 13-19 år i 1992, er trening på treningsstudio den mest populære arenaen for trening blant 16-19 åringer i 2010 (Seippel et al., 2011).

Det samlede inntrykket er at det er noen færre i 2010 som aldri er fysisk aktive gjennom uorganisert trening sammenlignet med 1992, mens det er klart flere som trener svært ofte (5 dager i uka eller mer) i 2010 (Seippel et al., 2011). Det blir vist at mange velger å slutte med organisert idrett i løpet av ungdomsårene, men det betyr ikke at aktivitetsnivået blir lavere, da mange fortsetter å trene på andre måter. Trening på egenhånd i nærmiljøet og trening på treningsstudio er treningsarenaer som favner godt blant ungdom i slutten av tenårene (Ingebrigtsen & Sæther, 2006), og viser seg å være en langt viktigere arena for trening sammenlignet med idrettslagene blant ungdom i alderen 16-19 år (Seippel et al., 2011).

Det kan diskuteres om trening på treningsstudio bør betraktes som en form for uorganisert trening, eller om den bør være i en egen kategori mellom det organiserte og det uorganiserte, eksempelvis private treningstilbud (Breivik & Rafoss, 2012). I denne oppgaven har det blitt valgt å karakterisere trening på treningsstudio som en form for uorganisert trening. All trening og fysisk aktivitet som foregår utenfor idrettslag vil i denne oppgaven bli betegnet som uorganisert trening. Trening på treningsstudio og ulike former for egentrening som blant annet jogging, sykling, ski (utenom idrettslag) og styrketrening vil derfor bli betraktet som uorganisert trening. I tillegg vil ulike former for idrett som eksempelvis fotball på «løkka» inngå i denne kategorien.

2.3 Fysisk aktivitet i kroppsøvningsfaget

Skolen og kroppsøvningsfaget beskrives som en viktig arena for økt fysisk aktivitet i et folkehelseperspektiv, da den i utgangspunktet når alle barn og unge (Helsedirektoratet, 2003). Dagens ungdom oppholder seg stadig lenger på skolen, både i undervisningssammenheng og på fritiden, sammenlignet med hva tidligere ungdomsgenerasjoner gjorde (Seippel et al., 2011). Skolen som arena har derfor fått økt betydning for å fremme god helse gjennom økt

fysisk aktivitet. Man har også mulighet til å fremme gode aktivitetsvaner uavhengig av sosiale forskjeller gjennom fysisk aktivitet i skolen. Skolen kan videre være en viktig arena for å redusere sosiale helseforskjeller (Helsedirektoratet, 2003).

Kroppsøvningsfaget i skolen er et obligatorisk fag for alle elever i grunnskolen. Faget skal være med på å bidra til en fysisk aktiv livsstil, samt en bidragsyter for at elever opplever glede, mestring og inspirasjon ved å være i fysisk aktivitet sammen med andre (Utdanningsdirektoratet, 2012). Kroppsøvningsfaget skal også bidra til å fremme gode holdninger til fysisk aktivitet senere i livet (Taylor, Ntoumanis & Smith, 2009), samt å legge til rette for læring, glede og samarbeid (Hassandra, Goudas & Chroni, 2003).

Ifølge Helsedirektoratet (2003) er det sannsynlig at større deler av kroppsøvingstimen ikke brukes til reell fysisk aktivitet. Ulike undersøkelser tyder på at om lag 2/3 av tiden kan betegnes som aktivitet, men at kun halvparten av dette igjen kan karakteriseres som moderat fysisk aktivitet. Helsedirektoratet (2003) hevder videre at kun 1/10 av kroppsøvingstimen benyttes til fysisk aktivitet med høy intensitet. Fairclough & Stratton (2005) har sett på flere ulike studier på fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvningsfaget og faktorer som kan bidra til å forklare aktivitetsnivået, for så å skrive en review-artikkel hvor de oppsummerer hovedfunnene. Resultatene viste at elever i gjennomsnitt var i fysisk aktivitet med moderat- til høy intensitet i 27-47 prosent av kroppsøvingstimen, når det ikke var en intervensjonskontekst. Ved intervensjoner, som endret fokuset til å i større grad handle om høyintensive aktiviteter sammenlignet med de tradisjonelle kroppsøvningsaktivitetene, bidro til at det fysiske aktivitetsnivået økte betraktelig. Resultatene viste også at det fysiske aktivitetsnivå hadde en nær sammenheng med hvilke type aktiviteter som ble bedrevet. Ulike aktiviteter med lagspill ble assosiert med et høyt fysisk aktivitetsnivå, og ble konkludert med å være den aktivitetsformen som bidro til høyest fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingstimen. Ulike lagrelaterte konkurranseformer var også en sterk bidragsyter til økt fysisk aktivitet med moderat- til høy intensitet. I aktiviteter som volleyball, badminton, samt aktiviteter for å utvikle motoriske ferdigheter, ble assosiert med et lavt fysisk aktivitetsnivå, og det ble konkludert med at disse aktivitetsformene i stor grad var preget av mye stillestående tid. Det ble også vist at gutter og jenter hadde et tilnærmet likt fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvningsfaget, og det ble videre konkludert med at kroppsøvningsfaget i stor grad legger til rette for aktiviteter som er tilpasset begge kjønn.

Ifølge Helsedirektoratet (2003) ser kroppsøvingen i Norge ut til å i større grad være tilpasset gutter enn jenter, hvor utstrakt bruk av ballspill har en negativ innvirkning på trivselen hos flere elever. Trivsel har vist seg som en viktig faktor for aktivitetsnivået i kroppsøvingsfaget. Et flertall av elevene trives i kroppsøvingsfaget, og en stor andel ønsker seg flere kroppsøvingstimer enn det de har i dag. Dette gjelder i størst grad de yngste elevene, og særlig guttene. Fysisk aktivitet i skolen ser ut til å være tilpasset de elevene som mestrer feltet best, noe som i stor grad rammer de som først og fremst trenger å øke det fysiske aktivitetsnivået.

2.4 Sosiale forskjeller

Sosial ulikhet, sosioøkonomisk status, sosiale forskjeller og sosial klasse er begreper som ofte blir brukt om hverandre, uten at det forekommer hva som ligger til grunn for den teoretiske definisjonen av begrepet (Brekke & Reisel, 2012). Sosial klasse kan defineres med en relativ stabil inndeling eller gruppering av personer, etter bestemte kriterier som eksempelvis yrke, status, inntekt og sosial rolle. Sosiale klasser har alltid vært et sentralt tema i sosiologien, og det vendes stadig tilbake til hvordan dette temaet er behandlet av klassikerne Marx og Weber (Sakslind, 2007). Klasseanalyser innebærer i stor grad et strukturelt perspektiv på sosial ulikhet (Ellingsæter & Solheim, 2002). Sosial ulikhet er en systematisk og stabil ulik fordeling av godene mellom mennesker i et samfunn (Næss, Rognerud & Strand, 2007). De viktigste målene på sosial ulikhet er utdanning, inntekt og yrke (Brekke & Reisel, 2012). Disse tre indikatorene er hyppigst brukt i epidemiologien for å måle sosial ulikhet, og benyttes også ofte for indikere sosioøkonomisk status og sosiale forskjeller (Arntzen, 2002).

En persons yrke kan brukes som basis i klasse- og lagdelingsklassifiseringer, og være et mål for sosial status og prestisje. Yrke sier samtidig noe om utdannings- og inntektsnivået til en person, og blir derfor ofte benyttet som utgangspunkt for sosioøkonomiske mål (Arntzen, 2002). Det er flere problemer ved bruk av yrke som indikator på sosioøkonomisk status eller som mål på sosiale forskjeller, ved blant annet at flere ulike yrker ikke har en klar hierarkisk relasjon til hverandre. For eksempel vil situasjonen til bønder være avhengig av den lokale situasjonen, og er generelt ikke klart høyere eller lavere på den sosioøkonomiske skala, sammenlignet med andre selvstendige næringsdrivende. Et annet eksempel er problemer knyttet til klassifiseringen av arbeidsledige og deltidsarbeidende (Folkehelseinstituttet, 2012).

Utdanningsnivået til en person er ofte en forutsetning for å kunne inneha visse yrker og oppnå et visst inntektsnivå. Utdanning brukes derfor ofte som en proxy-variabel på det økonomisk

området. Graden av utdanning og viten en person besitter påvirker også i stor grad ens holdninger, adferd og praksis, og det grunn til å tro at personer med høy utdanning har et høyere kunnskapsnivå enn personer med lav utdanning. Utdanningsnivået kan derfor influere på blant annet en persons livsstil og sosiale nettverk (Arntzen, 2002), og kan være en ulikhetsdimensjon for å indikere kulturell kapital. De fleste har fullført utdanningen etter fylte 25 år, og utdanningsnivået forblir dermed tilnærmet uendret resten av livet. Utdanningsnivået kan derfor rangordnes på en enkel måte, og blir ofte benyttet for å indikere sosioøkonomisk status eller sosiale forskjeller (Folkehelseinstituttet, 2012).

Inntekt er også hyppig brukt som indikator på sosioøkonomisk status og som mål på sosial ulikhet og sosiale forskjeller (Folkehelseinstituttet, 2012). I klasse- og laginndelingsanalyser reflekterer inntekt markedsressurser, belønning for yrkesprestasjoner og materiell velstand. Muligheter for utdanning og tilgang til ulik livstil, prestisje og makt, påvirkes i stor grad av inntektsforskjeller (Arntzen, 2002). Det er grunn til å tro at en persons inntekt influerer på hvor mye økonomisk kapital en person besitter. Det er også ulike problemer knyttet til bruk av inntekt som variabel for å indikere sosiale forskjeller. Inntekt kan endre seg og defineres ulikt over tid, og det er ikke all inntekt som blir rapportert til skattemyndighetene. I tillegg kan det tenkes at to personer med samme inntekt har ulike økonomiske forpliktelser, noe som ikke kommer frem i inntektsbegrepet (Folkehelseinstituttet, 2012).

2.4.1 Andre indikatorer på sosiale forskjeller

I tillegg til de tre vanligste målene eller indikatorene som har blitt presentert, er det også andre mål for å indikere sosiale forskjeller. Etnisitet og tilgang på materielle ressurser er indikatorer som har vært mye brukt (Folkehelseinstituttet, 2012). Currie, Elton, Todd & Platt (1997) hevder at de vanlige indikatorene på sosiale forskjeller som brukes for voksne er uanstendige i forskning på ungdom. Currie, Molcho, Boyce, Holstein, Torsheim & Richter (2008) mener at det er utfordringer både konseptuelt og metodisk. Konseptuelt, ved at det stilles spørsmål om sosiale forskjeller blant foreldrene bør brukes som en proxy-variabel, og i så fall hvilke aspekter som er mest relevant når man undersøker ungdom. Metodisk, ved at informasjon omkring sosiale forskjeller blant foreldrene er vanskelig å få tak i fra ungdom, noe som ofte resulterer i manglende data. Disse problemene førte til en utvikling av et nytt tiltak, The Family Affluence Scale (Currie et al., 2008). The Family Affluence Scale er et fire-dimensjonalt mål på familiens velstand, og er utviklet som et alternativt mål på sosiale forskjeller (Boyce, Torsheim, Currie & Zambon, 2006). Andersen, Krølner, Currie, Dallago,

Due, Richter, Örkényi & Holstein (2008) hevder at barn og unges egen rapportering av familiens velstand er et validt mål på sosial ulikhet eller sosiale forskjeller, og er godt egnet i epidemiologiske studier som tar sikte på rangering av barn og unge i henhold til sosiale forskjeller.

2.5 Fysisk aktivitet og sosiale forskjeller

Fysisk inaktivitet er et stort problem for enkelte grupper i befolkningen i Norge, og det er viktig å merke seg at det er store individuelle forskjeller. Ulikheter i omfang av fysisk aktivitet kan forklares på mange måter, blant annet i henhold til sosiale forskjeller. En rekke sosiokulturelle og sosioøkonomiske forhold er vesentlige faktorer som spiller inn på aktivitetsnivået, og man finner store forskjeller mellom ulike grupper når det gjelder omfanget av fysisk aktivitet (Breivik & Rafoss, 2012). Breivik (2013) viser at inntekts- og utdanningsnivå har stor betydning for aktivitetsnivået. De som har et høyt utdanningsnivå og høy inntekt er nesten dobbelt så fysisk aktive sammenlignet med de med lav utdanning og liten inntekt. Yrke og yrkesstatus viser seg også å være avgjørende for det fysiske aktivitetsnivået, og henger i stor grad sammen med inntekts- og utdanningsnivå. Personer i yrker som krever høy utdanning er betydelig mer fysisk aktive sammenlignet med personer i yrker som krever lav utdanning (Breivik, 2013). Breivik og Rafoss (2012) har konkludert med at de med høy utdanning, høy yrkesstatus og god inntekt er overrepresentert blant de som er regelmessig fysisk aktive.

Fra etterkrigstiden og frem til i dag har det vært et mål i Norge at idretten skal kunne favne alle grupper i befolkning, hvor det har vært fokus på å sikre sosial og geografisk utjevning (Goksøyr et al., 1996). Norges Idrettsforbunds visjon er «idrettsglede for alle», og det er ønskelig at idrett skal kunne utøves av alle uavhengig av sosial bakgrunn (NIF, 2014). I tiden etter andre verdenskrig ble idretten tildelt en sentral posisjon i den sosialdemokratiske orden, hvor idretten blant annet ble regnet som en arena der menn fra arbeiderklassen kunne møte menn fra overklassen (borgerskapet). Mens de klassemessige forskjellene i økonomisk og kulturell kapital fremdeles var tilstede, var den kroppslige kapitalen likere fordelt. Idretten kunne bidra til å skape respekt for den legitime kraft og det kroppslige arbeidet (Krange & Strandbu, 2004). Idretten som et slikt kulturnøytralt frirom ble ikke realisert allerede tidlig på 1950-tallet, hvor rekruttundersøkelsen fra 1952 viste at det var vesentlige forskjeller i idrettsaktiviteter i henhold til informantenes utdanningsnivå. Undersøkelsen viste at 45 prosent av de som hadde artium, 27 prosent av de som hadde folkeskole som høyeste

utdanning, og 20 prosent av de med ufullstendig folkeskole, oppga at de deltok i organisert idrett (Olsen, 1955).

Forskning på fysisk aktivitet, trening og sosiale forskjeller blant ungdom har de siste årene fått mye oppmerksomhet, og det er ifølge Seippel et al., (2011) flere årsaker til dette. Samfunnsutviklingen har ført til at ungdom har en stillesittende hverdag, hvor de tilbringer langt mer tid på skolen enn hva tidligere ungdomsgenerasjoner gjorde. Det er også slik at det kreves ressurser, økonomi, kunnskap og tilgang til idrettsanlegg og treningssentre for å kunne delta i idrett og fysisk aktivitet (Seippel et al., 2011). Stalsberg og Pedersen (2010) viser at det er en sammenheng mellom fysisk aktivitet og sosiale forskjeller blant ungdom på internasjonalt nivå. Ungdom i høyere sosiale lag er noe mer fysisk aktive enn ungdom i lavere sosiale lag. Review-artikkelen inneholder 62 empiriske studier fra nesten 30 land, hvor studiene har benyttet ulike mål for å indikere sosiale forskjeller. Det ble konkludert med at det ikke er en enkel forklaring på ulik deltagelse i trening og fysisk aktivitet i henhold til sosiale forskjeller (Stalsberg og Pedersen, 2010), og det er nærliggende å tro at de ulike indikatorene som ble brukt for å indikere sosiale forskjeller influerte forskjellig og hadde tilsvarende ulik validitetsgrad i henhold til resultatene.

I rapporten til Seippel et al., (2011) blir det vist relativt små forskjeller for deltagelse i fysisk aktivitet og trening i henhold til sosiale forskjeller basert på foreldrenes yrkestilhørighet. På arenaene organisert idrett i regi av idrettslag, uorganisert egentrening og trening på treningssenter, rekrutteres det relativt bredt mellom de ulike sosiale lagene. Samtidig blir det vist en svak tendens til at de tilhørende høyere sosiale lag er noe mer fysisk aktive enn andre. Hovedinntrykket er likevel at sosiale forskjeller har liten betydning for ungdoms fysiske aktivitetsnivå (Seippel et al., 2011).

I studien til Sagatun, Kolle, Anderssen, Thoresen & Sjøgaard (2008) ble det undersøkt omfang, endringer og stabilitet av fysisk aktivitet blant etniske nordmenn og etniske minoriteter, samt sammenhengen mellom fysisk aktivitet og sosiale forskjeller hos ungdom. Sosiale forskjeller ble vurdert på bakgrunn av foreldrenes inntekts- og utdanningsnivå, opplevd familielevelstand og bosted. Selvrapportert fysisk aktivitet på fritiden ble benyttet som mål på fysisk aktivitet. Resultatene viste at etniske norske jenter var mer fysisk aktive sammenlignet med etniske minoritetsjenter. Deltagelse i fysisk aktivitet for etniske norske jenter var forbundet med fedrenes inntekt og opplevd familieøkonomi. Norske jenter som hadde fedre med høy inntekt

og som opplevde å ha god familieøkonomi, var assosiert med et høyt fysisk aktivitetsnivå (Sagatun et al., 2008).

Fysisk aktivitet og sosiale forskjeller blant ungdom har også blitt undersøkt ved flere anledninger utenfor landets grenser. I en studie fra Finland ble det vist betydelige forskjeller i omfanget av fysisk aktivitet i henhold til sosiale forskjeller basert på mødrenes utdanningsnivå. Ungdom som hadde høyt utdannede mødre deltok oftere i fysisk aktivitet sammenlignet med de som hadde mødre med lav utdanning. Forskjellen var betydelig for begge kjønn, men ulikheten var noe større blant jentene enn hos guttene (Kantomaa, Tammelin, Damakakos, Ebeling & Taanila, 2010). En annen studie også fra Finland undersøkte forholdet mellom familiens inntekt og foreldrenes utdanningsnivå, i henhold til ungdoms fysiske aktivitetsnivå. Resultatene fra denne studien viste at ungdom med høyt utdannede foreldre var assosiert med å ha et høyt fysisk aktivitetsnivå på fritiden. Det ble ikke funnet noen signifikante sammenhenger for foreldrenes inntekt og det generelle fysiske aktivitetsnivået til ungdommene (Kantomaa, Tammelin, Näyhä & Taanila, 2007). En annen studie fra sammen land undersøkte omfanget av fysisk aktivitet blant ungdom i henhold til sosiale forskjeller basert på foreldrenes utdanningsnivå, inntekt og yrke. Resultatene fra denne studien viste som i de to andre studiene fra Finland at ungdom med høyt utdannede foreldre var assosiert med et høyt fysisk aktivitetsnivå på fritiden. Det ble ikke funnet noen signifikante sammenhenger for foreldrenes inntektsnivå og yrke i henhold til ungdommens fysiske aktivitetsnivå (Leino, Raitakari, Prokka, Helenius & Viikari, 2000).

Kristjansdottir & Vilhjalmsson (2001) undersøkte ulike aspekter av fysisk aktivitet på fritiden, samt stillesittende atferd hos ungdom i Island i henhold til sosiale forskjeller. Foreldrenes yrkesstatus, samt ungdommens bosted og boforhold ble benyttet for å indikere sosiale forskjeller. Det ble vist at ungdom som bodde i byen hadde et høyere fysisk aktivitetsnivå sammenlignet med de som bodde på landsbygda. Ungdom fra lavere sosiale lag var minst fysisk aktive, mens ungdom fra middels- og høyere sosiale lag hadde et tilnærmet likt aktivitetsnivå. Disse var i betydelig mer fysisk aktivitet sammenlignet med ungdom i lavere sosiale lag (Kristjansdottir & Vilhjalmsson, 2001).

2.5.1 Organisert idrett og sosiale forskjeller

I følge Krange & Strandbu (2004) kan det for mange oppleves å være svært dyrt å drive med organisert idrett. Idrettslagene har en medlemskontingent som må betales, og de ulike idrettene krever diverse utstyr for å kunne bedrive idretten. Enkelte idretter krever mer og dyrere utstyr enn andre idretter, og man er avhengig av en viss økonomisk kapital for å kunne delta (Vaage, 2009). «Ung i Norge» undersøkelsen fra 1992 viste ubetydelige klasseforskjeller i rekruttering til idrettslagene blant ungdom, men det ble funnet at egne utdanningsplaner var av betydning. Ungdom som planla akademisk utdanning hadde større sannsynlighet for å delta i organisert idrett, sammenlignet med resten av utvalget.

«Ung i Norge» undersøkelsen fra 2002 undersøkte blant annet foreldrenes yrker i henhold til ungdommens idrettsdeltagelse. Studien viste at ungdom med bakgrunn fra arbeiderklassen, hvor fedrene var lavere funksjonærer, deltok i minst grad i organisert idrett. Ungdom med bakgrunn i familier hvor fedrene var i yrker som krevde høy utdanning, hadde større sannsynlighet for å være medlem av et idrettslag, sammenlignet med ungdom fra andre posisjoner i samfunnshierarkiet. Resultatene viste at forskjellene var små, og det ble konkludert med at idrettsbevegelsen favner relativt bredt basert på foreldrenes yrke i 2002 (Krange & Strandbu, 2004).

«Ung i Norge» undersøkelsen fra 2002 undersøkte også hvordan ungdommene vurderte familiens økonomi sammenlignet med andre familier, og ble brukt som et av flere mål på økonomisk kapital og sosiale forskjeller. Resultatene fra undersøkelsen viste at vurderingen av familiens økonomi hadde relativ stor betydning for deltagelse i organisert idrett. 40 prosent av de som oppga at familien hadde middels eller god råd var med i et idrettslag, mens det tilsvarende tallet for de som opplevde at familien hadde dårlig råd var 19 prosent (Krange & Strandbu, 2004). Vaage (2009) hevder at det er en viss tendens til at barn og ungdom i familier med høy inntekt er de som er mest fysisk aktive i regi av idrettslag. Det er allikevel ikke noe entydig trekk, og forskjellene er større innenfor enkelte idretter. For jentene er det flere med høy familieinntekt som deltar i blant annet organisert dans, mens for guttene spiller inntektsforskjellene inn på blant annet tennis og squash. Gutter i familier med høy familieinntekt deltar i større grad i disse idrettene (Vaage, 2009). I Seippel et al., (2011) ble det også undersøkt hvordan økonomisk kapital har betydning for ungdoms deltagelse i organisert idrett. Den økonomiske kapitalen ble i likhet med studien til Krange & Strandbu (2004) basert på et subjektivt mål, i henhold til egenrapportering fra ungdommene på hvor god råd de opplevde at familien hadde. Studien viste at ungdom som oppga at deres familie

hadde dårlig råd, var mindre fysisk aktive og trente sjeldnere i regi av organisert idrett, sammenlignet med ungdom som oppga at familien hadde god råd (Seippel et al., 2011).

Sosiale forskjeller kan også bli undersøkt langs flere dimensjoner enn kun de rent økonomisk, hvor kulturell kapital er en ulikhetsdimensjon som har vært mye studert. I undersøkelsen fra 2002 ble betydningen av kulturelle ressurser målt ved hjelp av et spørsmål om antall bøker i hjemmet (Krange & Strandbu, 2004). Denne indikatoren har også blitt benyttet i flere undersøkelser for å indikerer kulturell kapital (Strandbu & Skogen, 2000; Krange & Pedersen, 2001; Seippel et al., 2011), og er en god indikator på kulturelle ressurser i hjemmet.

Resultatene fra studien viste en enkel sammenheng, ved jo flere bøker ungdommene oppga å ha hjemme, jo større sannsynlighet var det å være medlem av et idrettslag (Krange & Strandbu, 2004). I Seippel et al., (2011) ble også den kulturelle kapitalen undersøkt basert på hvor mange bøker ungdommene trodde de hadde hjemme. Det ble antatt at dette kunne ha betydning for hva ungdommen viste om trening på ulike arenaer, og i hvilken grad de ble oppmuntret hjemmefra i forhold til trening og fysisk aktivitet. Resultatene viste at jo mer kulturell kapital i form av antall bøker ungdommen hadde, desto større andel av ungdommene var det som deltok i organisert idrett (Seippel et al., 2011).

Seippel, et al., (2011) hevder at det kan være vanskelig å undersøke økonomisk- og kulturell bakgrunn når man studerer ungdom. Selvrapporing av familiens velstand, hvor ungdommene oppgir hvor god råd de føler at familien har, er trolig er godt mål for å indikere økonomisk kapital. Denne indikatoren har også blitt benyttet i tidligere undersøkelser i blant annet Krange & Strandbu (2004). For å indikere kulturell kapital, ble det i Seippel et al., (2011) kun benyttet et mål som omhandlet hvor mange bøker ungdommen trodde de hadde hjemme. Det ble antatt at dette kunne ha betydning for hvor mye kunnskap ungdommene hadde om trening på ulike arenaer. Det er nærliggende å tro at dette alene ikke sier så mye om hvor mye kunnskap ungdommene faktisk har om fysisk aktivitet og trening, og at muligens flere variabler bør inkluderes for å indikere kulturell kapital på feltet fysisk aktivitet, trening og idrett. Dette er noe som har blitt tatt hensyn til i denne oppgaven, hvor det har blitt fokusert på *idrettskulturell kapital*, som trolig i større grad gir en bedre beskrivelse av hvor mye kunnskap ungdommene har om fysisk aktivitet og trening, sammenlignet med den generelle kulturelle kapitalen.

Deltagelse i organisert idrett og sosiale forskjeller blant ungdom har også blitt undersøkt utenfor landets grenser, hvor blant annet Finland er sterkt representert. I studien til Kantomaa

et al., (2007) ble det undersøkt hvordan medlemskap i organisert idrett, samt deltagelse i ulike idretter, var betinget av sosiale forskjeller blant ungdom i Finland. Resultatene viste at foreldrenes utdanningsnivå var positivt assosiert med ungdommenes idrettsdeltagelse. Ungdom med høyt utdannende foreldre deltok oftere i organisert idrett sammenlignet med ungdom som hadde foreldre med lav utdanning, men kun fars utdanningsnivå forble signifikant. Familiens totale inntekt viste også en sterk sammenheng med deltagelse i regi av idrettslag. Ungdom i familier med høy inntekt deltok i størst grad i organisert idrett blant begge kjønn. Studien viste også at deltagelse i ulike idretter varierte med familiens inntekt. Blant guttene var deltagelse i golf og tennis mest utbredt i den høyeste inntektsgruppen, mens jentene i samme inntektsgruppe deltok oftere i aktiviteter som dans, turn og aerobic. Deltagelse i slalåm økte med økende familieinntekt for begge kjønn (Kantomaa et al., 2007).

Telama, Laasko, Nupponen, Rimpela & Pere (2009) undersøkte i sin studie forholdet mellom ungdoms fysiske aktivitetsnivå og sosiale forskjeller over en periode på 28 år, fra 1977 til 2005 i Finland. Når det gjaldt deltagelse i organisert idrett ble det vist store forskjeller mellom de høye og lave sosiale lagene blant begge kjønn. Utdanningsnivået til fedrene ble brukt som indikator på sosiale forskjeller (Telama et al., 2009). Yang, Talama & Laakso (1996) hevder at det er mer tilbørlig å ta utgangspunkt i fedrene sammenlignet med mødrene når det blir undersøkt fysisk aktivitet blant ungdom og sosiale forskjeller. Han mener samtidig at fedrenes utdanningsnivå i større grad representerer sosiale forskjeller sammenlignet med yrke eller yrkesstatus. Deltagelse i organisert idrett var sterkt assosiert med sosiale forskjeller, ved at ungdom i høyere sosiale lag deltok i betydelig større grad enn ungdom i lavere sosiale lag. Det ble konkludert med at det er en betydelig ulikhet i deltagelse når det gjelder organisert ungdomsidrett i Finland, og at denne ulikheten har vokst i løpet av det siste tiåret. Ulikheten er større blant jenter enn hos gutter (Telama et al., 2009).

Tammelin, Kantomaa & Taanila (2005) undersøkte hvordan familiens inntekt var assosiert med omfanget av fysisk aktivitet på ulike arenaer blant ungdom i Finland. Resultatene viste at 45 % i høyinntektsgruppen tilfredstilte de fysiske aktivitetsanbefalingene i Finland, mens det tilsvarende tallet var på 32 % i lavinntektsgruppen. Deltagelse i uorganiserte aktiviteter varierte lite mellom de ulike inntektsgruppene, mens deltagelse i organisert idrett viste betydelige forskjeller. Blant guttene var deltagelse i innebandy, slalåm, tennis og golf mest utbredt i høyinntektsgruppen. Det ble konkludert med at familiens inntekt var positivt assosiert med graden av fysisk aktivitet hos ungdommene, og at idretter som krever relativt dyrt utstyr var mest utbredt i høyinntektsfamiliene (Tammelin et al., 2005).

2.5.2 Uorganisert trening og sosiale forskjeller

Medlemstallene i den organiserte idretten har hatt en nedgang blant ungdom i perioden 1992 til 2002, for så å stige igjen frem til 2010. I 2010 er det tilnærmet like mange medlemmer som det var i 1992 blant ungdom i alderen 13-18 år. Samtidig blir det vist at deltagelse i uorganisert trening har hatt en markant økning i den samme perioden (Seippel et al., 2011). «Ung i Norge» undersøkelsen fra 2002 undersøkte hvordan omfanget av uorganisert trening blant ungdom varierte med sosiale forskjeller. Det er nærliggende å tro økonomisk kapital har liten betydning for omfanget av uorganisert trening, da mange former for egentrening i prinsippet er gratis. Samtidig er det slik at flere ulike aktivitetsformer krever en viss mengde utstyr, og enkelte former for uorganisert trening kan derfor være relativt dyrt. Et eksempel er slalåmkjøring på fjellet, hvor man er avhengig av å ha utstyr som er relativt kostnadskrevenende. Et annet eksempel er trening på treningsstudio (Krange & Strandbu, 2004), som ifølge Seippel et al., (2011) var en av de vanligste treningsformene blant ungdom i 2010. Trening på treningsstudio krever i utgangspunktet ikke så mye utstyr, men det koster å være medlem. Resultatene fra «Ung i Norge» undersøkelsen fra 2002 viste at ungdom som oppga at familien hadde dårlig råd, i mindre grad deltok i uorganisert trening, sammenlignet med resten av utvalget. Sammenhengen var imidlertid ikke så sterk at det ble konkludert med at økonomisk kapital spiller en vesentlig rolle for omfanget av trening på egenhånd (Krange & Strandbu, 2004).

Når det gjaldt den kulturelle kapitalen ble det også funnet en svak, men statistisk signifikant sammenheng i undersøkelsen fra 2002. Studien viste at omfanget av uorganisert trening økte med antall bøker i hjemmet. Ved å sammenligne ungdommene som rapporterte å ha mer enn 1000 bøker i hjemmet, med ungdommene som rapporterte å ikke ha noen bøker, ble det funnet en betydelig forskjell. Resultatene viste at det var 35 prosent flere i gruppen med flest bøker som trente på egenhånd, sammenlignet med de som hadde færrest bøker (Krange & Strandbu, 2004).

2.5.3 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen og sosiale forskjeller

Skolen og kroppsøvingfaget beskrives som en viktig arena for fysisk aktivitet, da den i utgangspunktet når alle barn og unge. Man har derfor mulighet til å fremme gode aktivitetsvaner uavhengig av sosiale forskjeller gjennom fysisk aktivitet i skolen (Helsedirektoratet, 2003). Fysisk aktivitet i kroppsøvingfaget, og faktorer som bidrar til å forklare det fysiske aktivitetsnivået, har blitt undersøkt i tidligere studier. Studier på dette har

blant annet fokusert på faktorer som motivasjon, trivsel, mestring, glede og ulike aktivitetsformer (Roberts, 2012; Standage, Duda & Ntoumanis, 2003; Ommundsen & Kvalø, 2007; Ntoumanis, 2001; Fairclough & Stratton, 2005; Kretschmann, 2014). Forskning på fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingsfaget og sosiale forskjeller har derimot vært lite prioritert, og det er nærliggende å tro at dette har en sammenheng med at skolen og kroppsøvingsfaget er en arena som i utgangspunktet når alle barn og unge uavhengig av sosial bakgrunn (Helsedirektoratet, 2003). Det er videre grunn til å tro at sosiale forskjeller har liten betydning for det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingsfaget i denne studien. Samtidig er interessant å undersøke, da det har vært lite studert tidligere.

Økt fysisk aktivitet i skolehverdagen er med på å bidra til å øke det fysiske aktivitetsnivået på fritiden. Tidligere forskning viser at fokus på fysisk aktivitet i skoletiden fremmer økt fysisk aktivitet på fritiden, og ikke bare i barne- og ungdomsårene, men også langt inn i voksen alder. Effekten er størst for barn og unge i lavere sosiale lag, hvor foreldrene har lav utdanning og liten inntekt. Dette indikerer at skolen er en viktig arena for å redusere sosiale forskjeller i fysisk aktivitet, og videre redusere sosiale helseforskjeller (Helsedirektoratet, 2003).

2.6 Fysisk aktivitet og studieretning

En studie gjennomført i Sverige fra 2005 undersøkte fysisk aktivitetsnivå og forhold knyttet til fysisk aktivitet på fritiden blant elever ved første klasse på videregående skole, som tilhørte studiespesialiserende- og yrkesfaglig utdanning. Hensikten med studien var å identifisere faktorer som bidro til forskjeller i fysisk aktivitetsnivå mellom studieretningene. Resultatene viste en stor forskjell i omfanget av fysisk aktivitet, ved at elever som tilhørte yrkesfaglig utdanning hadde et betydelig lavere aktivitetsnivå sammenlignet med elever ved studiespesialiserende utdanning. Jenter som gikk yrkesfaglig utdanning var de som var minst fysisk aktive, mens gutter som tilhørte studiespesialiserende utdanning hadde høyest fysisk aktivitetsnivå. Det ble konkludert med at det var flere ulike faktorer som spilte inn på aktivitetsnivået. For elevene ved yrkesfaglig utdanning var det faktorer som mindre støtte fra foreldrene til å drive med idrett og fysisk aktivitet, dårligere opplevd helse, negative holdninger og lavere sosioøkonomisk status som påvirket det fysiske aktivitetsnivået negativt (Westerståhl, Barnekow-Bergkvist & Jansson, 2005). Resultatene fra studien indikerer at tilhørende studieretning på mange måter kan gi uttrykk for sosiale forskjeller. Resultatene er

videre interessante for denne oppgaven, da utvalget består av informanter fra første klasse på videregående skole ved studiespesialiserende,- yrkesfaglig- og idrettsfaglig utdanning.

2.7 Andre påvirkningsfaktorer for fysisk aktivitetsnivå

Det er grunn til å tro at flere forhold enn de sosiale forskjellene spiller en sentral rolle når man undersøker omfanget av fysisk aktivitet. Geografiske forskjeller og fysisk form er eksempler på viktig påvirkningsfaktorer som har blitt studert i tidligere studier.

Ifølge Breivik & Rafoss (2012) er tilgjengelighet i stor grad viktig for kunne drive med trening og fysisk aktivitet, og omfanget vil trolig variere med områdets fysiske muligheter. Tilgang til idrettsanlegg, samt skog og mark i nærområdet er avgjørende faktorer som spiller inn på det fysiske aktivitetsnivået. Storbyenes trafikkerte gater er trolig lite attraktivt som arena for fysisk aktivitet og trening, sammenlignet med områder preget av naturomgivelser og frisk luft (Krange & Strandbu, 2004). Man skulle derfor tro at det fysiske aktivitetsnivået burde være høyere for personer som bor på landsbygda sammenlignet med personer som bor i byen, men Breivik & Rafoss (2012) har vist til andre resultater for voksenbefolkningen i Norge. I deres undersøkelse ble det funnet at de som bor sentralt i en stor by var de som var mest fysisk aktive. Videre følger personer som bor i mellomstore byer, mens de som bor i en mindre by, tettsted eller bygd er de som er minst fysisk aktive (Breivik & Rafoss, 2012). Resultatene tyder på at storbyen med mange varierte tilbud i form av tilgjengelighet til idrettsanlegg og de kommersielle treningssentrene som spiller en viktig rolle i dagens aktivitetsbilde, gjør det enklere å være fysisk aktiv. I tillegg kan det ifølge Breivik & Rafoss (2012) tenkes at de mest ressurssterke bor i de sentrale delene av byene i Norge, noe som indikerer at sosiale forskjeller også kan være tilstede på bakgrunn bosted.

Fysisk aktivitet har også blitt undersøkt i henhold til geografiske forskjeller blant ungdom. I undersøkelsen «Ung i Norge» fra 2002 ble det klarlagt hvor ungdommene bodde, for å undersøke om geografiske forskjeller hadde noen innvirkning for deltagelse i organisert idrett. 40 prosent av informantene som bodde i en liten by (mellom 15.000 og 50.000 innbyggere) var medlem i et idrettslag. De tilsvarende tallene for de som bodde i en stor by (Oslo, Bergen, Trondheim eller Stavanger) og mellomstor by (mellom 50.000 og 100.000 innbyggere), var på henholdsvis 37 og 38 prosent. Det høyeste medlemsantallet var for ungdom som bodde i større tettsteder (mellom 5000 og 15.000 innbyggere), med 44 prosent. Resultatene fra studien

viser altså at deltagelse i organisert idrett synker med økende urbaniseringsgrad (Krange & Strandbu, 2004).

«Ung i Norge» undersøkelsen fra 2002 viste at ungdom som vokste opp i tettbygde områder var mindre delaktige i uorganisert trening sammenlignet med de som vokste opp i omgivelser der bebyggelsen var mer spredt. Ungdommene som bodde på landsbygda var de som var mest fysisk aktive gjennom trening på egenhånd. Forskjellen var liten når bygdeungdommene ble sammenlignet med ungdom fra et lite tettsted, men det ble vist betydelige forskjeller når bygdeungdom ble sammenlignet med ungdom fra store eller mellomstore byer (Krange & Strandbu, 2004).

Aspvik, Sæther & Ingebrigtsen (2012) undersøkte omfanget av fysisk aktivitet i henhold til geografiske forskjeller blant ungdom i Trøndelag. Studien viste at bygdeungdom var mer fysisk aktive sammenlignet med ungdom som bodde i Trondheim by. Blant ungdommene på videregående skole ble det vist at 19,4 prosent av de som bodde i byen, var fysisk aktive sjeldnere enn en dag i uka. Det tilsvarende tallet for de som bodde på landsbygda var 5 prosent. Det ble vist samme tendens blant ungdom i ungdomsskolen, ved at 11,3 prosent av de som bodde i Trondheim by, var fysisk aktive sjeldnere enn en gang i uka, mens det tilsvarende var kun 3,6 prosent blant bygdeungdommene.

2.7.1 Fysisk form

Den fysiske formen til en person er ifølge Caspersen et al., (1985) relatert til evnen personen har til å utføre fysisk aktivitet. Dette indikerer at fysisk form er en svært viktig faktor for omfanget av fysisk aktivitet, som videre er avgjørende for det fysiske aktivitetsnivået. Ifølge Anderssen, Kolle, Stene-Johannessen, Ommundsen & Andersen (2008) er det store forskjeller for den fysiske formen blant barn og unge i henhold til kjønn, alder og bosted. Blant 9-åringene i Norge har gutter i gjennomsnitt 10 prosent bedre kondisjon målt med maksimalt oksygenopptak, sammenlignet med jentene. Forskjeller er større blant 15-åringene, hvor guttene har 20 prosent bedre kondisjon enn jentene, målt med samme måleinstrument. Blant 9-åringene er jenter i Buskerud, Østfold, og Telemark og gutter i Hedmark og Oppland i best fysisk form, basert på kondisjonsverdiene. Når det gjelder 15-åringene, er både gutter og jenter i Akershus i best fysisk form, basert på de samme verdiene fra testen med maksimalt oksygenopptak. Anderssen et al., (2008) viste også at guttene i generell grad skåret høyest på andre fysisk form variabler som blant annet håndstyrke, lengdehopp og sit-ups.

3. Teoretisk ramme

Den teoretiske rammen for oppgaven omhandler kapitalbegrepet fra Pierre Bourdieus teori omkring sosial klasse. Før det blir gått nærmere inn på Bourdieus teorier, vil det kort bli gjort rede for teoriene til Marx og Weber, som ifølge Saksind (2007) er to av klassikerne i sosiologien når vi snakker om sosiale klasser. Bourdieu bruker begrepet sosial klasse i hans teori, mens begrepet vil bli operasjonalisert til sosiale forskjeller i denne oppgaven. Dette blir belyst i slutten av kapitlet.

Karl Marx beskrives som en av de viktigste gjennom tidene når vi snakker om samfunnsklasser. Marx tok utgangspunkt i den industrielle revolusjon og kapitalismens fremvekst, hvor det etterhvert vokste frem to hovedklasser; *borgerskapet* (kapitalistene) og *arbeiderklassen*. Borgerskapet var de som eide produksjonsmidlene i samfunnet, mens arbeiderklassen solgte sin arbeidskraft til kapitalistene (Saksind, 2007). Det sentrale ved den historiske utviklingen av klasser, var at produsentene ikke eide produksjonsmidlene, og hadde heller ingen kontroll over det de produserte. Den private eiendomsretten til arbeiderne ble erstattet med en form for felleseiet, hvor kapitalistene hadde makten og sto for eierskapet. Dette førte til en framvekst av klasser og et skille mellom de som eide og levde av andres arbeid, og de som produserte arbeidet men som ikke eide det de produserte. Fra og med den gang har hele samfunnet bestått av ulike klasser med motstridene interesser, som har forårsaket motsigelser i samfunnet (Kleven, 1998). Kapitalistene hadde et annet forhold til produksjonsmidlene enn de som produserte. Arbeiderklassen levde av å produsere, for så å selge sin arbeidskraft mot arbeidslønn. På grunnlag av dette vokste begrepene kapitalistklassen, eller borgerskapet, og arbeiderklassen frem, som to sosiale klasser i marxistisk klasseteori (Marx & Engels, 1984).

Max Weber hevdet at eiendom og eiendomsløshet var grunnleggende for alle klassesituasjoner i samfunnet. Han mente ulikt Marx at det var flere faktorer som spilte inn på sosiale ulikheter, og da hovedsakelig klasse, status og makt. Disse tre forholdene var til en viss grad uavhengige av hverandre, men Weber mente at alle var med på å forme sosial ulikhet i samfunnet. I likhet med Marx, hevdet Weber at økonomisk makt var avgjørende for sosial ulikhet under kapitalismen. Ulikt Marx, mente han at det var flere inndelinger innunder arbeiderklassen. Ulike yrker hadde forskjellig status, og som da dannet flere sosiale klasser og ikke bare en arbeiderklasse. Weber delte klassesamfunnet inn i totalt fire hovedklasser, hvor *kapitalistene* var på toppen, og var de som eide produksjonsmidlene. Deretter fulgte *småborgerskapet*, som Weber beskriver med de som for eksempel eier en liten butikk med

noen få ansatte. Under småborgerskapet følger *middelklassen*, som blir beskrevet med de som har utdanning og som dermed kan få seg bedre arbeidsbetingelser. Nederst i Webers inndeling finner vi *arbeiderklassen*, som han beskriver med de som verken eier noe eller har spesielle kunnskaper å tilby (Weber, 2000). I henhold til Marx' klasseinndeling med kun to hovedklasser, kapitalistene og arbeiderklassen, har Weber plassert inn småborgerskapet og middelklassen mellom disse, som kan betegnes med en form for mellomklasse. En slik forståelse og inndeling av klasser vil trolig i større grad enn Marx' teorier forklare de skillene vi har i dagens samfunn (Sakslind, 2007).

3.1 Klasseteori – Pierre Bourdieu

Pierre Bourdieu (1930-2002) er en fransk filosof og sosiolog som har gjennomført ulike analyser innenfor blant annet arbeidsløshet, seleksjon i utdanningssystemet og vitenskapsteori, samt studert sosiale klasser, politikk og sport (Wacquant, 1996). Bourdieus samfunnsforskning omhandler i stor grad om makt og dominans, samt over- og underordninger i samfunnet (Prieur, 2006). Bourdieu har teorier som i stor grad fanger opp nye elementer ved inndeling av sosiale klasser. Han bygger på mange måter videre på Marx og Weber's klasseteorier, men i motsetning til de er ikke Bourdieu så opptatt av hvem som eier produksjonsmidlene (Aakvaag, 2012). Bourdieus klassebegrep skiller seg fra den marxistiske tradisjonen ved at han forstår ulikhetsskapende prosesser flerdimensjonalt, noe som bygger på flere kapitalformer. Bourdieu inkluderer flere dimensjoner og prinsipper for ulikhet i hans teori, og sentralt er hvordan kulturell kapital både er en viktig ulikhetsskapende faktor og en kilde til makt. På denne måten skiller han seg også fra Weber, som holder klasse for å være et spørsmål om økonomisk kapital (Wright, 1997). Bourdieu mener samtidig at økonomisk kapital er grunnlaget for sosiale klasser, men sidestiller det økonomiske med det kulturelle (Aakvaag, 2012).

Ifølge Bourdieu er det relasjonene i en hel rekke praksiser som er avgjørende for en persons klasseposisjon, hvor posisjonen i samfunnet og livsstilen er knyttet sammen gjennom *habitusbegrepet*. Habitus er ifølge Bourdieu handlingsdisposisjoner som er formet av, men også formgivende på, den sosiale strukturen. Disposisjonene er i hovedsak ubevisste og fungerer som mentale skjemaer for hvordan man opptrer og hvordan man oppfatter den sosiale verden. Disse disposisjonene har en nær sammenheng med mengden og sammensetningen av de ulike kapitaltypene (Prieur, 2006). Bourdieu definerer habitus med «*et integrert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som regulerer hvordan vi*

oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden» (Aakvaag, 2012: 160). Habitus setter sitt preg på alt vi tenker og gjør og er også kroppsliggjort, noe som vil si at våre handlinger ikke først og fremst er basert på refleksjoner og grundig gjennomtenkning, men mer på en instinkt forståelse av hva vi må gjøre i en situasjon (Aakvaag, 2012). I følge Bourdieu har ingen fritt og uavhengig selv valgt utdanning, venner, yrke og smak, men blitt bestemt gjennom en persons habitus. Habitus er på mange måter kunnskap som er lagret i kroppen, og gjenspeiler aktørens posisjon i samfunnet (Wacquant, 1996). Det at habitus er kroppsliggjort ut i fra bestemte handlingsmåter som ligger naturlig for den enkelte, og på grunn av sin varighet og stabilitet, gjør den til kjernen i en persons identitet (Bourdieu, 1995).

Bourdieu hevder at habitus ikke bare er strukturerende, men også strukturert. Med dette mener han at habitus formes gjennom at vi innarbeider de sosiale betingelsene vi vokser opp under (Aakvaag, 2012). Dette skjer automatisk i henhold til hvordan de daglige gjøremålene fordeles (Esmark, 2006). Habitus formes gjennom interaksjon med de menneskene og det samfunnet som er rundt oss, hvor individer kroppsliggjør de forventningene det sosiale miljøet stiller (Bourdieu, 1977). Mennesker som vokser opp i ulike sosiale miljøer vil derfor utvikle ulik habitus, noe som er med på å gjøre habitus klassespesifikk, ved at den gjenspeiler personens posisjon i det sosiale rom (Aakvaag, 2012). Hvordan et individ opptrer i den sosiale verden må forstås ut fra livsbetingelsene de er etablert under. På den måten vil sosiale betingelser sette klassespesifikke grenser for våre handlinger og væremåter, noe som gjør at vi vil opptre og fungere forskjellig i ulike sosiale miljøer (Bourdieu, 1995).

Hvordan man oppfatter verden handler om hvilken posisjon man har i den objektive strukturen. Individer aksepterer ofte deres posisjon i samfunnet og den sosiale verden slik den er, fremfor å gjøre oppgjør mot den. De sosiale forskjellene tas for gitt og problematiseres ikke, fordi man aksepterer «sin plass» i samfunnet. På den måten vil maktrelasjonene reproduseres, da de ikke oppfattes som urettferdige, og det er dette Bourdieu kaller for *doxa* (Bourdieu, 1991).

3.2 Det sosiale rom og kapitalbegrepet

Bourdieu beskriver *det sosiale rom* med fordelingen av ressurser, det vil si klassestrukturen i hele samfunnet. Det sosiale rom består i hovedsak av ulike posisjoner som menneskene i samfunnet kan inneha, og er avhengig av hvor mye og hvilken type kapital og ressurser de besitter (Aakvaag, 2012). Kapital er ifølge Bourdieu noe som kan akkumuleres, og har en potensiell evne til å generere profitt (Bourdieu, 2006). Bourdieu definerer kapital med

«knappe ressurser det er konkurranse om blant individer og grupper i samfunnslivet»

(Aakvaag, 2012: 151). Bourdieu beskriver posisjonene i samfunnet som hierarkiske, noe som vil si at de er basert på vertikal over- og underordning avhengig av kapitalmengde. Det sosiale rom er et todimensjonalt rom med to akser (Aakvaag, 2012), hvor Bourdieu mener disse dimensjonene representerer de viktigste sosiale differensieringsmekanismene. Den vertikale aksene beskriver den totale kapitalmengden, mens den horisontale aksene beskriver sammensetningen av kapitalen, om det er overvekt av økonomisk- eller kulturell kapital (Aakvaag, 2012; Bourdieu, 1984). I tillegg til økonomisk- og kulturell kapital eksisterer det ifølge Bourdieu to kapitalbegreper som ikke er inkludert i det sosiale rom. Den tredje hovedformen for kapital i Bourdieus teori er sosial kapital, som beskrives med en aktørs tilgang til sosiale nettverk og medlemskap i ulike grupper, samt sosiale forpliktelser (Bourdieu, 2006; Aakvaag, 2012). De tre hovedformene for kapital kan ifølge Bourdieu transformeres og omgjøres til symbolsk kapital (Danielsen & Hansen, 1999), hvor den må bli oppfattet som symbolsk og gitt anerkjennelse. Symbolsk kapital skal ikke bli anerkjent som kapital, men som en legitim kompetanse og som autoritet (Bourdieu, 2006).

Det sosiale rom har en rasjonell struktur, der hver enkelt posisjon kun defineres gjennom den relasjonen den har til andre relasjonelle posisjoner. Bourdieu forklarer dette med for at noen skal kunne befinne seg langt oppe i det sosiale rom, må det samtidig befinne seg noen lengre nede. Det sosiale rom er som nevnt en hierarkisk struktur av objektive sosiale posisjoner basert på kapitalmengde. Det er viktig å ha god innsikt i kapitalbegrepet for å forstå Bourdieus syn på det sosiale liv (Aakvaag, 2012). Kapital er en ressurs som er fordelt ulikt mellom mennesker, og er med på å definere avstand og forskjeller i det sosiale hierarki. Arbeidsstilling, utdanning, penger og kunnskap er eksempler på slik kapital, og kan benyttes for å indikere hvor mye kapital en person besitter (Esmark, 2006). Bourdieu hevder at kapital gir makt, og kan brukes til å oppnå fordeler i det sosiale liv. Individer og grupper som innehar mye kapital kan bruke dette til å bestemme og dominere over individer og grupper som har tilsvarende mindre. Bourdieu mener at all sosial samhandling handler om å akkumulere mest mulig kapital (Aakvaag, 2012).

3.2.1 Økonomisk kapital

Bourdieu deler kapitalbegrepet inn i tre hovedformer, og han mener at de alle er selvstendige i den forstand at de ikke kan reduseres til hverandre. Bourdieu skiller mellom økonomisk-, kulturell- og sosial kapital. Økonomisk kapital er ifølge Bourdieu som den viktigste

kapitalformen, og består av alle former for økonomiske ressurser som kan investeres og gi økonomisk avkastning (Aakvaag, 2012). Eksempler på slike økonomiske ressurser er penger, aksjer, eiendom og produksjonsmidler. Alt som er av monetær verdi, eller som direkte kan omgjøres til det, er ifølge Bourdieu økonomisk kapital (Bourdieu, 1986). Økonomisk kapital er materielle faktorer som er enkelt å måle, og kan bli overført via eksempelvis arv i form av verdipapirer eller formue (Bourdieu, 2006).

Bourdieu hevder at den økonomiske kapitalen ikke alene kan forklare så mye om dynamikken i samfunnet. Han mener at økonomisk kapital er den dominerende kapitalformen, men at man ikke nødvendigvis er avhengig av mye økonomisk kapital for å ha en høy posisjon i samfunnet. Personer som har relativt lite økonomisk kapital, kan i kraft av sin samfunnsrolle være rik på andre former for kapital, eksempelvis kulturell kapital. Kunstnere er et eksempel på individer som kan ha lite økonomisk kapital, men være rik på kulturell kapital. Bourdieu mener samtidig at økonomisk kapital er grunnleggende for de andre kapitaltypene (Bourdieu, 1986), hvor den kulturelle kapitalen ofte forutsetter et minstemål av økonomisk kapital. Man er blant annet avhengig av en viss mengde økonomisk kapital for å kunne bosette seg der man ønsker. Det samme gjelder for å kunne utsette inntreden på arbeidsmarkedet gjennom å fullføre høyere utdanning, og på den måten tilegne seg kulturell kapital (Bourdieu, 2006).

3.2.2 Kulturell kapital

Kulturell kapital har en sentral plass i Bourdieus teori, hvor hans teori skiller seg fra andre lagdelingsteorier ved at kulturell kompetanse betraktes som en generell ressurs for oppnåelse av sosial status på lik linje med sosiale og økonomiske ressurser. Den kulturelle kapitalen kan akkumuleres, investeres, og gi avkastning på omtrent samme måte som økonomisk kapital. Både økonomisk- og kulturell kapital er begge generelle former for kapital i Bourdieus teori. Kapitalformene er akkumulerte former for makt, som kan overføres og tilpasses til ulike situasjoner på spesielle områder i samfunnslivet (Danielsen, 1998). Kulturell kapital gir i stor grad makt gjennom blant annet resultater i utdanningssystemet, tilgang til attraktive posisjoner på arbeidsmarkedet, vitenskap og kunst, samt tilgang til eksklusive sosiale miljøer (Aakvaag, 2012). Kulturell kapital handler også om å mestre den dominerende koden i samfunnet (Esmark, 2006).

Den kulturelle kapitalen kan deles inn i tre hovedtyper; den *kroppsliggjorte* kulturelle kapitalen, den *objektiverte* formen for kulturell kapital og *institusjonalisert* kulturell kapital. Den kroppsliggjorte er den kulturelle kapitalen som er forankret i en aktørs habitus, altså i

kroppens og bevissthetens disposisjoner. Den kroppsliggjorte kapitalen er svært viktig for tilegnelsen av den objektiverte formen, som ifølge Bourdieu er materialisert kulturell kapital i form av blant annet bøker, bilder og kunstverk. Institusjonalisert kulturell kapital har i likhet med den objektiverte også en objektivert form, men er allikevel særegen da den er garantert av anerkjente samfunnsinstitusjoner (Bourdieu, 2006). De tre hovedformene for kulturell kapital kan videre deles inn i to hovedgrupper. Den første gruppen er en mer uformell type, som Bourdieu kaller for «dannelse» og «god smak», og består i en generell dømmekraft og vurderingsevne som viser seg i evnen til å kunne sette pris på og beherske høykulturen i samfunnet. Den andre typen er mer formell, er det som Bourdieu betegner som «utdanningskapital», da den består i kunnskap og formelle utdanningstitler tilegnet via høyskoler og universitet (Aakvaag, 2012). Akademiske kvalifikasjoner er et eksempel på kulturell kompetanse (Bourdieu, 2006).

3.2.3 Sosial kapital

Den tredje hovedformen for kapital er det Bourdieu kaller for sosial kapital. Denne kapitalformen består i hovedsak av sosiale nettverk og medlemskap i ulike grupper som blant annet familie, venner, og frivillige organisasjoner (Aakvaag, 2012). Sosial kapital kan oppnås gjennom blant annet et prestisjefylt familienavn, eller innmeldelse i en prestisjefylt forening (Bourdieu, 1995). Slike nettverk er et produkt av strategiske investeringer, og innebærer forpliktelser og et ønske om materiell og symbolsk vinning. Sosial kapital bestemmes av størrelsen på nettverket man har rundt seg, i tillegg til den totale mengden økonomisk- og kulturell kapital nettverket besitter. Sosial kapital er derfor aldri helt uavhengig av de andre kapitalformene (Bourdieu, 1986).

Sosial kapital handler om ressurser som er knyttet til det å inneha et varig nettverk av institusjonaliserte relasjoner av gjensidig bekjentskap og anerkjennelse, som gir hvert av sine medlemmer støtte gjennom kollektiv eid kapital. Disse relasjonene kan eksistere utelukkende i en praktisk form i et materielt eller symbolsk bytte, som bidrar til å opprettholde relasjonene mellom medlemmene i nettverket (Bourdieu, 2006). Sosial kapital gir i stor grad makt, da slike nettverk kan mobiliseres hvis man ønsker å oppnå noe (Aakvaag, 2012).

3.3 Sosial klasse

Det sosiale rom er et todimensjonalt rom med to akser, hvor den vertikale akse angir en persons totale kapitalmengde. Hvis et individ befinner seg høyt oppe i det sosiale rom, har individet ifølge Bourdieu i sum mye kapital, uavhengig av hvilken type kapital det er snakk om. Hvis et individ befinner seg langt nede i det sosiale rom, har individet tilsvarende lite kapital. Den horisontale akse viser til den relative kapitalsammensetningen til en posisjon, om et individ har mest kulturell eller økonomisk kapital (Aakvaag, 2012; Bourdieu, 1984).

I samfunnet finner vi klassifikasjonssystemer som på et symbolsk plan fungerer som en ramme for den enkeltes adferd, tanker, følelser, vurderinger og handlinger. Når man blir påvirket av bestemte sosiale forhold over lengre tid, fører det til varige holdninger som er karakteristisk for dette miljøet. Disse holdningene innskriver seg i underbevisstheten som udiskutable og uunngåelige. På denne måten skapes det kollektive og ubevisste prinsipper for inndelingen i det sosiale rom (Wacquant, 1996). Det sosiale rom er i all hovedsak utgangspunktet for Bourdieus klasseseteori. Han hevder at de personene som befinner seg i omtrent samme posisjon i det sosiale rom, også tilhører samme klasse (Bourdieu, 1995). I det kapitalistiske moderne samfunn har Bourdieu delt klassebegrepet inn i tre hovedklasser. Den dominerende klassen, eller borgerskapet, er de personene i samfunnet som befinner seg øverst i det sosiale rom. Middelklassen, eller småborgerskapet, er de som befinner seg i midten av det sosiale rom. Nederst er den dominerte klassen, eller arbeiderklassen, som Bourdieu beskriver med de personene som befinner seg nederst i det sosiale rom. Forholdet mellom de tre hovedklassene er ifølge Bourdieu basert på konflikter, noe som følger av at alle ønsker å forsvare eller forbedre sin relative posisjon i det sosiale rom (Aakvaag, 2012). De ulike kapitalformene, økonomisk-, kulturell- og sosial kapital, er alle med på å avgjøre en persons klasseposisjon. De som befinner seg i samme posisjon i det sosiale rom, og dermed samme klasse, vil ifølge Bourdieu utvikle tilnærmet like væremåter og interesser. Personer i samme klasse vil altså utvikle lik habitus. På denne måten blir personene innenfor hver klasse disponert for et felleskap og samarbeid (Bourdieu, 1995). Dette er med på å opprettholde klasseskillene og reproduksjon av sosiale ulikheter i samfunnet (Wilson, 2002).

3.4 Teoretiske perspektiver - sosiale forskjeller

Der Bourdieu bruker begrepet sosial klasse i sin teori, vil begrepet bli operasjonalisert til sosiale forskjeller i denne oppgaven. Bourdieu benytter seg av de generelle kapitalformene økonomisk- kulturell- og sosial kapital for inndeling i sosiale klasser, mens det i denne

oppgaven har blitt tatt utgangspunkt i disse kapitalformene, men behandlet kulturell- og sosial kapital på en annen måte. Der den kulturelle kapitalen sier noe om hvor mye generell kulturell kapital en aktør besitter i Bourdieus teori, vil det i denne oppgaven bli fokusert på hvor mye *idrettskulturell kapital* informantene har. Ved å spesifisere den kulturelle kapitalen til idrettskulturell kapital, vil man på mange måter nærme seg et annet begrep i Bourdieus teorier, nemlig *sosiale felt*. Sosiale felt har mye til felles med det sosiale rom, men det er ikke like omfattende. Posisjonene i det sosiale rom og i sosiale felt eksisterer objektivt, som vil si at de eksisterer og påvirker aktørene uavhengig av om aktørene er seg bevisst på dette eller ikke. Posisjonene i et sosialt felt er videre hierarkiske, på samme måte som i det sosiale rom er de basert på over- og underordning. Et sosialt felt beskrives som en arena og institusjon innenfor det sosiale rom. Den viktigste forskjellen mellom det sosiale rom og et sosialt felt, er at der posisjonene i det sosiale rom er basert på mengde og sammensetning av de generelle kapitaltypene (økonomisk, kulturelt og sosial kapital), er posisjonene i et sosialt felt bestemt av den mengden en aktør besitter av den feltspesifikke kapitalen. Hver felt har en sin egen kapitaltype (Aakvaag, 2012). Idrettsfeltet er et eksempel på et sosialt felt. Videre i oppgaven vil den generelle kapitaltypen kulturell kapital bli erstattet med *idrettskulturell kapital*. Der den kulturelle kapitalen sier noe om hvor mye generell kulturell kapital en aktør besitter, vil den idrettskulturelle kapitalen på mange måter indikere den feltspesifikke kulturelle kapitalen på idrettsfeltet.

Når det gjelder den generelle kapitaltypen sosial kapital i Bourdieus teori, har denne kapitalformen også blitt behandlet på en annen måte i denne oppgaven. Sosial kapital består av generelle nettverk og medlemskap i ulike grupper, og indikerer hvor mye generell sosial kapital en aktør besitter (Aakvaag, 2012). Ifølge Morrow (1999) er begrepet svært dårlig spesifisert i forskning på barn og unge, hvor teoretisering og forskning på sosial kapital har hatt en tendens til å fokusere på foreldrenes innvirkning på barna. Morrow (1999) mener at det mangler et aktørperspektiv på barn og ungdom, hvor man kan utforske hvordan de selv aktivt genererer, trekker på, eller forhandler sin egen sosiale kapital. I denne oppgaven har det blitt fokusert på ungdommen som aktør, og det har blitt valgt å ta utgangspunkt i ungdommens venner for å indikere sosial kapital. Ungdomstiden beskrives som en fase i livet der jevnaldrende venner er svært viktig for trivsel og velvære i hverdagen. Venner er for de fleste en kilde til samhørighet, glede, støtte og bekreftelse, og har på lengre sikt betydning for utvikling av sosial kompetanse (Frøyland & Sletten, 2011). Den generelle kapitaltypen sosial kapital har derfor blitt erstattet med *vennskapskapital* i denne oppgaven.

Senere i oppgaven vil den idrettskulturelle kapitalen og vennskapskapitalen, sammen med den økonomiske kapitalen, operere som uavhengige variabler for å analysere resultatene i studien. Den idrettskulturelle kapitalen indikerer hvor god kunnskap ungdommene har om trening og fysisk aktivitet, samt i hvilken grad ungdommene har et sosialt nettverk med personer som har god kunnskap om trening. Vennskapskapitalen gir en indikator på hvor bredt sosialt nettverk ungdommene har i form av venner innenfor feltet fysisk aktivitet og idrett. En svakhet med vennskapskapitalen slik den er konstruert i denne oppgaven, er at den ikke sier så mye om hvor mye generell vennskapskapital ungdommene har, da det har blitt valgt å fokusere på venner innenfor fysisk aktivitet og idrett. Dette vil bli belyst ytterligere i metodekapittelet senere i oppgaven.

Et likhetstrekk for den idrettskulturelle kapitalen og vennskapskapitalen, er at de begge har blitt konstruert slik at de har en plass innenfor idrettsfeltet. Der de generelle kapitaltypene kulturell- og sosial kapital i Bourdieus teori indikerer generell kulturell- og sosial kapital, indikerer den idrettskulturelle kapitalen og vennskapskapitalen i denne oppgaven kulturell- og sosial kapital på idrettsfeltet. Dette gjør at de på mange måter er i en mellomposisjon mellom det sosiale rom og sosiale felt (idrettsfeltet). Slik den idrettskulturelle kapitalen og vennskapskapitalen har blitt konstruert i denne oppgaven, gjør at det er mer tilbørlig å snakke om sosiale forskjeller i fysisk aktivitet, trening og idrett, sammenlignet med sosiale klasser. Det har altså blitt tatt utgangspunkt i Bourdieus teori, men erstattet kulturell- og sosial kapital med henholdsvis idrettskulturell kapital og vennskapskapital, sammen med økonomisk kapital for å indikere sosiale forskjeller blant ungdommene i studien.

4. Problemstillinger

Oppgaven har én hovedproblemstilling og én underproblemstilling, hvor hovedproblemstillingen omhandler fysisk aktivitet og sosiale forskjeller blant ungdom. Studien undersøker hvordan deltagelse i fysisk aktivitet på ulike arenaer varierer med sosiale forskjeller. Begrepet fysisk aktivitet inkluderer i denne oppgaven det totale aktivitetsnivået på fritiden, idrettsdeltagelse, uorganisert trening og fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingfaget. I henhold til teorien og tidligere forskning som har blitt presentert er hovedproblemstillingen for denne oppgaven:

Hvordan er ungdoms deltagelse i fysisk aktivitet betinget av sosiale forskjeller i dagens samfunn?

Oppgaven har også en underproblemstilling som omhandler hvordan ungdoms deltagelse i fysisk aktivitet på ulike arenaer varierer med tilhørende studieretning. Studien kontrollerer samtidig for informantenes kjønn.

Hvordan er tilhørende studieretning av betydning for ungdoms deltagelse i fysiske aktivitet på ulike arenaer, kontrollert for ungdommens kjønn?

5. Metode

I denne oppgaven var det ønskelig å undersøke hvordan ungdoms deltagelse i fysisk aktivitet på ulike arenaer er betinget av sosiale forskjeller i dagens samfunn. For å undersøke dette, og for å kunne besvare hovedproblemstillingen for oppgaven, har det blitt gjort ulike analyser som blir presentert senere i oppgaven. Datainnsamlingen som har lagt grunnlaget for analysene har blitt gjennomført sammen med en medstudent, og vil bli presentert i tillegg til hvilke måleinstrument som har blitt benyttet, samt validitet- og reliabilitetstesting som undersøker kvaliteten på undersøkelsen (Skog, 2013).

5.1 Valg av metode

I undersøkelsen til oppgaven har det blitt benyttet kvantitativ metode for å undersøke fysisk aktivitetsnivå på fritiden, fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen, idrettsdeltagelse, deltagelse i uorganisert trening og sosiale forskjeller. Det har blitt anvendt ulike regresjonsanalyser for å analysere resultatene fra undersøkelsen. Informantenes kjønn er med i alle analysene, og fungerer som en kontrollvariabel, sammen med variablene økonomisk kapital, idrettskulturell kapital og vennskapskapital. Kapitalvariablene indikerer hvor mye av de ulike kapitaltypene informantene besitter, og skal bidra til å indikere sosiale forskjeller. For å innhente data har det blitt benyttet spørreskjema og akselerometer som målemetode. Målingene har skjedd i et avgrenset tidsrom, hvor hensikten har vært å beskrive forhold i nåtid. Studiens design er derfor en tverrsnittstudie, hvor data har blitt registrert én gang for hver analyseenhet. Tverrsnittstudier er ofte benyttet i kvantitative undersøkelser ved bruk av spørreskjema som målemetode (Ringdal, 2013). Ved hjelp av kvantitative metoder kan man ifølge Ringdal (2013) gå i bredden ved å registrere sammenlignbar og strukturert informasjon i et stort utvalg. Kvantitative metoder har et datamateriale med tall, som kan analyseres ved hjelp av statistiske analyseteknikker (Ringdal, 2013). Den metodiske tilnærmingen er basert på oppgavens tema.

Hansen, Kolle & Anderssen (2014) anbefaler å benytte både spørreskjema og akselerometer for å kartlegge fysisk aktivitetsnivå, for å få både en subjektiv og objektiv måling av aktivitetsnivået. Akselerometeret viser til mengde og intensitet, mens spørreskjemaet kartlegger type aktivitet og kontekst. I datainnsamlingen til denne studien har akselerometer blitt benyttet som objektivt mål på fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingfaget, mens det har blitt benyttet subjektiv måling av aktivitetsnivå på fritiden. Resultatene fra spørreskjemaet gir et subjektivt mål på fysisk aktivitetsnivå på fritiden, idrettsdeltagelse, deltagelse i uorganisert

trening, samt en subjektiv indikator på sosiale forskjeller. Resultatene fra akselerometerdataene gir et objektivt mål på fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen. Dette blir beskrevet ytterligere under måleinstrument senere i metodekapittelet.

5.2 Forberedelse til datainnsamling

I forkant av datainnsamlingen var det en del forberedelser som måtte gjøres, blant annet å utarbeide et spørreskjema i henhold til oppgavens hovedtemaer. For å utarbeide et dekkende spørreskjema med gode spørsmål, ble det gjort ulike søk på tidligere studier innenfor det samme forskningsområdet. Det ble også gjennomgått ulike masteroppgaver innenfor samme fagfelt, hvor hensikten var å få tips til spørsmål som kunne være med. Etter en gjennomgang av tidligere studier og masteroppgaver på området, ble det plukket ut sentrale spørsmål som skulle dekke oppgavens tema. Spørreskjemametodikk er en systematisk metode for å samle inn data fra et bestemt utvalg, hvor hensikten er å gi en statistisk beskrivelse av den populasjonen utvalget er trukket fra (Ringdal, 2013). Spørreskjemaet ble satt sammen med en logisk oppbygning, hvor spørsmål angående fysisk aktivitet, fysisk aktivitetsnivå, trening, idrettsdeltagelse, kroppsøvingfaget, motivasjon og sosiale forskjeller er det som i grove trekk utgjør spørreskjemaet. I tillegg har det blitt spurt om informantenes kjønn som en kontrollvariabel til analysene. Det har ikke blitt spurt om respondentenes alder, da alle går i første klasse på videregående skole, og det har blitt antatt at informantene er i alderen 16-17 år.

Det var ønskelig at spørreskjemaet ikke skulle overstige fire sider, da informantene ikke skulle gå lei og svare useriøst. I tillegg vil trolig svarprosenten være høyere hvis ikke spørreskjema er svært omfattende. Dette var noe som ble prioritert under utarbeidelsen av skjemaet, og det ble desto viktigere å plukke ut de mest sentrale spørsmålene. Designet på spørreskjemaet skulle ha et standardisert utseende, og spørsmålene skulle være enkle og konkrete. Dette ble gjort for at elevene enkelt skulle forstå hva det ble spurt etter. I tillegg ble det lagt ved en informerende tekst i starten av spørreskjemaet, hvor elevene ble informert om at det var frivillig å delta, samt at undersøkelsen var anonym. Etter at alle spørsmålene var blitt plukket ut og satt inn i en logisk oppbygning, utgjorde det ferdige spørreskjemaet totalt fire og en halv sider.

I tillegg til ferdigstilling av spørreskjemaet måtte også akselerometrene klargjøres for bruk før datainnsamlingen kunne starte. Dette innebar å krysse av for ønskelige innstillinger, samt å starte opp hvert enkelt akselerometer. Det var ønskelig å undersøke det gjennomsnittlige

fysiske aktivitetsnivå i kroppsøvingstimen gjennom én kroppsøvingstime. Tidsintervallene ble derfor satt til å registrere antall tellinger per minutt. Akselerometeret som har blitt brukt i studien er av typen «GT3X», som måler vertikal akselerasjon og tid brukt på ulike aktiviteter av ulik intensitet (Hansen, Kolle & Anderssen, 2014).

5.3 Gjennomføring

Etter at spørreskjemaet var ferdig utarbeidet, ble prosjektet meldt inn til norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), for å få godkjenning til gjennomføring av datainnsamlingen. Opplysninger angående prosjektet og spørreskjemaet ble lagt ved. I tilbakemeldingen på søknaden til NSD ble det opplyst at prosjektet ikke medførte meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33. Prosjektet var med det godkjent, og datainnsamlingen kunne iverksettes.

I undersøkelsen var det ønskelig å inkludere tre videregående skoler fra tre ulike fylker i Norge. Det var samtidig ønskelig å gjennomføre undersøkelsen på VG1 klasser fra tre ulike studieretninger på de respektive skolene, henholdsvis studiespesialisering, idrettsfag og yrkesfag. De tre fylkene som ble plukket ut er basert på prosjektledernes egen tilknytning til fylkene. Sør-Trøndelag ble naturlig plukket ut, da denne oppgaven vil bli avlagt ved NTNU i Trondheim. Østfold og Vestfold er de to andre fylkene som er inkludert i studien, og er basert på at prosjektlederne er født og oppvokst i disse fylkene. Skolene som er inkludert i undersøkelsen er Charlottenlund VGS i Sør-Trøndelag, Frederik II VGS i Østfold og Sandefjord VGS i Vestfold. Valget av disse skolene er basert på anbefaling fra veileder og prosjektledernes egen tilknytning. Charlottenlund VGS i Trondheim ble anbefalt, da veileder har god kjennskap til skolen og ledelsen, og at skolen er en samarbeidsskole med NTNU. Frederik II VGS og Sandefjord VGS, i henholdsvis Fredrikstad og Sandefjord, er prosjektlederens tidligere skoler. Valg av skoler er derfor også basert på at kjennskap til de ulike skolene skulle gjøre det enklere å få innpass og klarsignal til å gjennomføre undersøkelsen.

For å innhente informanter til undersøkelsen, ble det tatt kontakt med ledelsen til de tre nevnte skolene. Det ble sendt mail med en kort beskrivelse av prosjektet, samt ferdig utformet spørreskjema. Det viste seg at prosessen tok lengre tid enn antatt, og andre hjelpemidler måtte tas i bruk. Det ble opprettet kontakt via telefon med skolene som ikke svarte mail. Det ble videre avtalt når vi kunne komme å få gjennomføre datainnsamlingen på de ulike skolene.

Etter at alle detaljer var på plass, ble datainnsamlingen rask iverksatt, og gjennomføringen fant sted i oktober og november 2014.

Datainnsamlingen ble gjennomført gjennom én kroppsøvingstime for hver klasse. I forkant av timen ble det forklart hva som var hensikten med studien, og oppgitt at undersøkelsen var anonym. Det ble deretter delt ut akselerometer til elevene som de hadde på seg gjennom hele timen. Kroppsøvingstimen gikk som normalt ledet av faglærer, uten påvirkninger fra prosjektlederne. Det var ønskelig at timen skulle være så naturlig som mulig, og at påvirkningsfaktorer som at prosjektlederne var tilstede under kroppsøvingstimen, ikke skulle få innvirkninger for resultatene. Underveis i økten ble det gjort observasjoner omkring aktivitetstype, varighet og intensitet. Det ble også tatt hensyn til eventuelle avvik, eksempelvis elever som gikk tidligere fra timen av ulike årsaker. Aktivitetsformene varierte fra klasse til klasse, noe som gjør det umulig å sammenligne akselerometerverdiene på tvers av klassene. Fire klasser hadde styrketrening som aktivitetsform, hvor to av klassene hadde styrketrening i sal og de to andre i styrkerom. To av klassene hadde innebandy, mens to klasser hadde både basketball og volleyball som aktivitetsform. I de resterende klassene var det en klasse som hadde dans, en klasse som hadde lek og en klasse som hadde en full økt med volleyball (vedlegg 3.0). På slutten av økten fikk informantene utlevert hvert sitt spørreskjema, hvor prosjektlederne var tilstede for å besvare eventuelle uklare spørsmål. Akselerometrene var utstyrt med hvert sitt nummer som elevene noterte på spørreskjemaet. På den måten har hver enkelt elev et unikt nummer som viser til hvem som har hatt på seg hvilket akselerometer, noe som videre gjør det mulig å analysere akselerometerdataene opp mot svarene fra spørreskjemaet for hver enkelt elev.

Etter at datainnsamlingen var ferdig gjennomført, ble dataen bearbeidet.

Akselerometerdataene ble lastet opp i softwareprogrammet «ActiLife», for så å bli bearbeidet i Excel, hvor det ble laget et systematisk oppsett. Alle verdier som ble registrert før og etter kroppsøvingstimen ble fjernet. Gjennomsnittsverdier for akse 1 og vektor, samt antall verdier per minutt over 2020 tellinger i akse 1 ble lagt inn. Resultatene fra de objektive målingene av det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingfaget vil bli oppgitt som antall tellinger per minutt. Dette sier videre noe om antall tellinger akselerometeret har registrert per minutt i ulike intensitetssoner. Dette blir nærmere forklart under måleinstrument i kapittel 5.5.2. Etter at akselerometerdataene var ferdig bearbeidet, ble det gjort plotting av svarere fra spørreskjemaene i analyseprogrammet IBM SPSS statistic 21. Alle spørreskjemaene ble gjennomgått grundig i sin helhet, og det ble gjort dobbelplotting for å unngå feilplotting av

svarene. Etter at verdiene fra spørreskjemaene var ferdig plottet, ble akselerometerdataene lagt inn i det samme datasettet, som utgjør det fullverdige datasettet som benyttes i oppgaven.

Før analyseprosessen startet ble det gjennomført vasking av datasettet for å sjekke for unormale verdier. Det ble kjørt krysstabeller av de aktuelle variablene til analysen for å sjekke for motstridene svar fra respondentene. Krysstabeller er frekvens- eller prosentfordelinger etter to eller flere kategorivariabler, hvor man kan si at det er en sammenheng mellom variablene dersom prosentfordelingen mellom de er ulike (Ringdal, 2013). Det ble ikke funnet noen motstridende svar fra respondentene for variablene som ble vurdert opp mot hverandre.

5.4 Utvalg

Utvalget i studien består av 240 informanter fra totalt 11 klasser fra Charlottenlund VGS i Trondheim, Frederik II VGS i Fredrikstad og Sandefjord VGS i Sandefjord. Informantene representerer tre ulike studieretninger, henholdsvis studiespesialisering, idrettsfag og yrkesfag. Det var ønskelig å inkludere fire klasser fra hver skole, og da én studiespesialiserende klasse, én idrettsklasse, og to yrkesfagklasser. Bakgrunn for ønske av to yrkesfagklasser var å inkludere én typisk «gutteklasse», eksempelvis byggfag eller elektrofag, og én typisk «jenteklasse», eksempelvis design og håndverk, eller helse og oppvekst. Det er nærliggende å tro at guttene er overrepresentert i de typiske «gutteklassene» og det tilsvarende for jentene i de typiske «jenteklassene». Det var derfor ønskelig å inkludere to yrkesfagklasser for å få en tilnærmet normalfordeling av gutter og jenter i studien.

Tabell 1: Utvalget i studien

By/studieretning	Trondheim	Fredrikstad	Sandefjord	Total
Yrkesfag	36	48	38	122
Studiespesialisering	25	21	25	71
Idrettsfag		24	23	47
Hele utvalget				240

Tabellen over viser utvalget i studien i henhold til by og studieretning. Utvalget består av totalt 11 klasser, hvor av fire klasser fra Fredrikstad, fire klasser fra Sandefjord, og tre klasser fra Trondheim. Årsaken til at det kun har blitt inkludert tre klasser fra Trondheim er på bakgrunn av at Charlottenlund VGS ikke har idrettslinje. Ønske om to yrkesfagklasser fra hver skole ble imidlertid innfridd, og det totale utvalget består da i seks yrkesfagklasser, tre

studiespesialiserende klasser og to idrettsfagklasser. De 11 klassene som er representert i studien besto av totalt 252 elever. Frafallet var svært lavt, hvor kun 12 elever enten trakk seg eller svarte utilstrekkelig på spørreskjemaet. Dette gir en svarprosent på 95,2 %, og det endelige utvalget består av 240 informanter.

5.5 Måleinstrument

Det har blitt benyttet både spørreskjema og akselerometer som måleinstrument i datainnsamlingen til denne studien.

5.5.1 Spørreskjema

Spørreskjemaet starter med et kontrollspørsmål om informantenes kjønn. Videre blir respondentenes fysiske aktivitetsnivå på fritiden kartlagt ved hjelp to spørsmål. Det første spørsmålet er det standardiserte spørsmålet «*Hvor mange dager i uka er du så fysisk aktiv at du blir andpusten eller svett*»? som også har blitt benyttet i flere store undersøkelser for å kartlegge fysisk aktivitetsnivå (Ingebrigtsen, 2004, 2009; Mortensen, 2007). Denne variabelen utgjør en 5-poengsskala fra verdi 1 «ingen» til verdi 5 «6-7 dager». Det andre spørsmålet omhandler hvor lenge informantene er fysisk aktive en vanlig dag. Denne variabelen har også en 5-poengsskala fra verdi 1 «ikke aktiv» til verdi 5 «2 timer eller mer». Disse to variablene er med i analysene i oppgaven, og gir et subjektivt mål på ungdommenes fysiske aktivitetsnivå på fritiden. Videre i spørreskjemaet skulle informantene oppgi om de driver med trening utenom idrettslag, og eventuelt hvilke aktiviteter de deltar i. Denne variabelen vil videre i oppgaven betraktes som *uorganisert trening*. Det ble deretter spurt om informantene var medlem av et eller flere idrettslag, og eventuelt innenfor hvilke type idretter. Denne variabelen vil videre i oppgaven bli betraktet som *organisert idrett*. På spørsmålene uorganisert- og organisert trening skulle respondentene selv skrive inn hvilke aktiviteter og idretter de deltok i.

Videre i spørreskjemaet blir respondentene spurt om hvor ofte de trener på ulike måter i løpet av en vanlig uke, som blant annet trening på treningsstudio, gjennom idrettslag og på andre måter som for eksempel sykling og jogging. Respondentene skulle samtidig oppgi hvor ofte de trener alene og sammen med andre. Spørsmålene inneholder totalt seks variabler, hvor alle variablene har en 5-poengsskala fra verdi 1 «aldri» til verdi 5 «6-7 dager». De neste spørsmålene i spørreskjemaet omhandler motivasjon i kroppsøvingfaget, samt trivsel ved trening, idrett og fysisk aktivitet. Disse spørsmålene er i hovedsak tiltenkt den andre

prosjektlederen, og det vil derfor ikke bli gått nærmere inn på disse variablene, da de har lite relevans for denne oppgaven.

I de resterende spørsmålene i spørreskjemaet skulle respondentene besvare ulike spørsmål som angående sosiale forskjeller. Informantene fikk først presentert 13 ulike påstander som skulle gi en indikator på hvilke kapitalformer som er sentrale i henhold til deltagelse i fysisk aktivitet, trening og idrett. Det er totalt 13 variabler fordelt på økonomisk kapital, idrettskulturell kapital og vennskapskapital, hvor alle variablene har en 5-poengsskala fra verdi 1 «svært uenig» til verdi 5 «svært enig». De neste spørsmålene angående sosiale forskjeller omhandlet hvor mye penger informantene bruker på trening og idrett, boforhold, antall søsken, om familien har hytte eller feriehus, samt hvor mange ganger de hadde vært på ferie med familien det siste året.

De siste spørsmålene i spørreskjemaet handler om informantenes foresatte. Her blir det spurt om mor og far har lønnet arbeid, og eventuelt hvor de jobber og hvilken type jobb de har. Videre blir det spurt om informantene er kjent med hvilken utdanning mor og far har. De som svarer ja på variabelen «lønnet arbeid» og «utdanning», blir bedt om å skrive ned hvor de jobber, hvilken jobb og hvilken utdanning de har. Helt til slutt i spørreskjemaet skulle respondentene oppgi hvor god råd de føler at sin familie har. Variabelen har en 3-poengsskala hvor verdi 1 tilsvarer «under middels», verdi 2 «middels» og verdi 3 tilsvarer «over middels».

5.5.2 Akselerometer

Det har blitt benyttet akselerometer i denne studien for å undersøke det gjennomsnittlige fysiske aktivitetsnivået blant ungdommene i kroppsøvingfaget. Ved bruk av akselerometer får man et objektivt mål på fysisk aktivitetsnivå. Akselerometeret har en innebygd klokke, noe som gjør det mulig å spesifisere starttid og tidfeste fysisk aktivitet i henhold til varighet, intensitet og frekvens. Det er både fordeler og ulemper ved bruk av akselerometer som målemetode. Et positivt aspekt er at akselerometer er godt egnet for å måle det totale fysiske aktivitetsnivået og ulike intensitetsdimensjoner. Ulemper ved bruk av akselerometer er blant annet at det ikke registrerer aktiviteter som utføres av overekstremiteten, eksempelvis kasting og løfting. Samtidig blir ofte det fysiske aktivitetsnivået underestimert ved bruk av sykkel som aktivitetsform (Anderssen et al., 2009).

Rådataen fra akselerometeret oppgis i tellinger og tellinger per minutt, og indikerer det gjennomsnittlige fysiske aktivitetsnivået. Anderssen et al., (2009) har delt

akselerometerverdier for antall tellinger per minutt inn i ulike intensitetssoner, som også vil bli benyttet i denne oppgaven. All aktivitet under 100 tellinger per minutt er ifølge Anderssen et al., (2009) karakterisert som inaktivitet. Fysisk aktivitet mellom 100 og 2020 tellinger blir kategorisert som lett aktivitet, mens aktivitet mellom 2020 og 5999 tellinger per minutt blir regnes som moderat fysisk aktivitet. Aktivitet over 5999 tellinger per minutt er ifølge Anderssen et al., (2009) kategorisert som hard fysisk aktivitet. Helsedirektoratet (2014) definerer moderat intensitet med fysisk aktivitet som medfører raskere pust enn vanlig, eksempelvis rask gange. Å gå i 4 km/t vil ifølge Anderssen et al., (2008) tilsvare om lag 2000 tellinger per minutt. I denne oppgaven har antall minutter over 2020 tellinger blitt benyttet som et gjennomsnittlig mål på fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen. Dette viser antall minutter informantene har vært i moderat fysisk aktivitet i kroppsøvingstimen.

5.6 Indeksbygging – sammensatte mål

Faktoranalyse er en analyseteknikk som brukes for å forstå korrelasjonsstrukturen i et sett av observerte variabler (Bjerkan, 2012). For å undersøke om kapital-variablene er relatert til en eller flere felles underliggende faktorer, har faktoranalyse blitt benyttet. Spørsmålene fra spørreskjemaet angående økonomisk kapital, idrettskulturell kapital og vennskapskapital har blitt undersøkt. Det var ønskelig å lage sammensatte indekser av disse variablene, og det har blitt benyttet korrelasjonsanalyse, faktoranalyse og reliabilitetsanalyse for å forsterke målet (Bjerkan, 2012).

En korrelasjonsanalyse viser til statistisk sammenheng mellom to variabler, hvor korrelasjonen gir et uttrykk for styrke og retning (Ringdal, 2013). Person r måler tendensen til lineær sammenheng mellom to variabler, hvor sammenhengen kan være både positiv og negativ. Når det er en positiv korrelasjon, vil høye verdier for X gå sammen med høye verdier for Y, mens negativ korrelasjon vil si at høye verdier for X går sammen med lave verdier for Y. Det tallmessige uttrykket for å bestemme korrelasjonen går fra -1 til 1, (Eikemo & Clausen, 2012), hvor tall over 0,7 viser til en sterk korrelasjon, mens tall fra 0,3-0,6 gir en middels styrke på korrelasjonen. Tall fra 0-0,2 gir en svak korrelasjon, mens 0 viser til ingen korrelasjon mellom variablene (Brace, Kemp & Snelgar, 2006). I denne oppgaven har det blitt testet for graden av korrelasjon mellom variablene angående sosiale forskjeller. Tabellen i vedlegg 1.0 viser styrke og retning for variablene, samt om korrelasjonen er statistisk signifikant. Det er imidlertid viktig å merke seg at en korrelasjonsanalyse ikke sier noe

kausaltet, det vil si årsak – virkningsforhold mellom to variabler. Man kan derfor ikke si noe om hvilken variabel som påvirker den andre (Kinnear & Gray, 2000).

For at ulike variabler skal være egnet til å kjøre faktoranalyse, må KMO være høyere enn 0,6. Samtidig må Bartlett's testen være signifikant på $p < 0,05$ nivå (Brace, Kemp & Snelgar, 2006). Etter å ha kjørt en faktoranalyse av kapital-variablene, viser totalvariansen at fire komponenter har en egenverdi på over 1. KMO er på 0,79, noe som viser til over kravet på 0,6, og Bartlett's test er statistisk signifikant på $p < 0,01$ (vedlegg 1.0). Ut ifra en rotert komponentmatrise er det en tydelig inndeling mellom økonomisk kapital, idrettskulturell kapital og vennskapskapital (henholdsvis komponent 1, 2 og 3), men SPSS har også foreslått en komponent 4, som viser til en «krysning» av idrettskulturell kapital og vennskapskapital. Dette kan tyde på at variablene for komponent 4 omhandler både idrettskulturell- og vennskapskapital, og at disse spørsmålene ikke er tydelig nok til å bli definert innenfor enten komponent 2 eller 3. Dette ble tatt hensyn til i neste steg gjennom reliabilitetsanalyse.

For å videre undersøke om variablene for hver komponent er egnet til å lage indeks, har det blitt kjørt en reliabilitetsanalyse av variablene, hvor den nedre grensen for Cronbach's Alpha er på 0,7 (Clausen & Johansen, 2012).

Tabell 2: Gjennomsnittsverdier på basisvariabler og Cronbach's Alpha

Min og maks = 1 og 5	N	Gjennomsnitt	S.E.	Cronbach's alpha if item deleted
Økonomisk kapital				
Det er for dyrt å delta i idrettslag	239	2.27	1.318	.819
Penger avgjør hvilke idretter jeg driver med	239	1.77	1.253	.658
Det er aktiviteter jeg ikke er med på fordi det er for dyrt	237	1.74	1.230	.653
Chronbach alpha for alle variablene	.788			
Idrettskulturell kapital				
Jeg leser ofte om fysisk aktivitet og trening	239	2.76	1.363	.758
Jeg har mye kunnskap om trening	239	3.42	1.145	.722
Jeg snakker ofte med andre om trening	239	3.40	1.256	.721
Jeg har noen som gir meg råd med treningen	239	3.30	1.264	.776
Jeg kjenner flere som jobber med trening	239	3.26	1.322	.775
Chronbach alpha for alle variablene	.790			
Vennskapskapital				
De fleste av vennene mine er fysisk aktive	236	3.88	1.071	
De fleste av vennene mine er med i idrettslag	238	3.41	1.262	
Chronbach alpha for variablene	.747			

Etter å ha kjørt en reliabilitetsanalyse av de økonomiske variablene er Cronbach's Alpha på 0,788. Ved å ha fjernet variabelen «det er for dyrt å delta i idrettslag» ville Cronbach's Alpha blitt høyere, mens ved å ha fjernet en av de to andre økonomiske variablene ville Cronbach's Alpha vært under grensen på 0,7. Det har blitt valgt å beholde alle variablene, da Cronbach's Alpha er over kravet på 0,7. Ved å videre kjøre en reliabilitetsanalyse av de idrettskulturelle variablene, er Cronbach's Alpha på 0,79 for alle variablene. Tabellen over viser at Cronbach's Alpha ikke kan bli høyere ved å fjerne en variabel. Det har derfor blitt valgt å beholde alle variablene for komponenten idrettskulturell kapital. Cronbach's Alpha for vennskapskapital-

variablene er på 0,747, noe som også viser til over kravet på 0,7. For denne komponenten er det kun to variabler som er representert, og det gir derfor ikke muligheten til å fjerne en variabel for å forbedre Cronbach's Alpha. Komponentene blir ved det stående slik den er. Cronbach's Alpha for de tre komponentene, henholdsvis økonomisk kapital, idrettskulturell kapital og vennskapskapital, viser alle en Cronbach's Alpha over kravet på 0,7.

I reliabilitetsanalysen ble det også undersøkt de resterende variabelene, nemlig variabelene for komponent 4 «idrettskulturell-/vennskapskapital». Cronbach's Alpha for komponent 4 var på 0,6, altså under den gitte grensen på 0,7. Denne komponenten har blitt utelatt i videre analyser, da variabelene ikke er tydelige nok til bli definert innen «idrettskulturell-» eller «vennskapskapital», samt at Cronbach's Alpha har en verdi på under 0,7.

5.7 Deltagende i organisert idrett

Av de 240 informantene som deltok i studien, har 107 rapportert at de driver med en eller flere idretter. Det var ønskelig å undersøke hvordan sosiale forskjeller basert på de ulike kapitaltypene påvirket hvilke idretter informantene deltok i. Etter å ha gjennomgått svarene fra spørreskjemaene ble det vist en klar overvekt for idrettene fotball og håndball. Basert på aktivitetstallene fra NIF's årsrapport fra 2013 blir det fremstilt at fotball er den desidert mest utøvde idretten blant ungdom i alderen 13-19 år. Videre følger håndball som nummer to på listen for de mest populære idrettene blant ungdom i samme aldersgruppe (NIF, 2014). Av de 107 som oppga at de deltok i organisert idrett, var det 74 % som enten spilte fotball eller håndball, eller deltok i begge idrettene. Av de resterende idrettene var det 5 % som deltok i en eller annen form for dans, mens de resterende 21 % deltok i idretter som langrenn, friidrett, sykling, volleyball, turn, innebandy, orientering, golf, svømming, ishockey, rugby og kampsport. Da det var en svært skjev fordeling av idrettene ble det vanskelig å analysere resultater i henhold til sosiale forskjeller, og det ble ikke funnet noen signifikante sammenhenger. Prosentfordelingen av deltagelsen for de ulike idrettene er presentert i vedlegg 2.0.

5.7.1 Deltagende i uorganisert trening

Av de 240 som deltok i studien, har 156 informanter oppgitt at de driver med en eller annen form for uorganisert trening. Tabellen i vedlegg 2.1 viser prosentfordelingen fordelt på trening på treningsstudio, løping/jogging, styrketrening (ikke på treningsstudio), ballspill på «løkka» og andre former for egentrening. Tabellen viser at trening på treningsstudio er den

mest populære arenaen for uorganisert trening blant informantene i studien. Seippel et al., (2011) har vist at dette også er tilfellet for ungdom i alderen 16-19 år i Norge.

5.8 Presentasjon av variabler

I denne oppgaven operer målene på fysisk aktivitet på ulike arenaer som avhengige variabler, mens indikatorene på sosiale forskjeller fungerer som uavhengige variabler, sammen med informantenes kjønn som en kontrollvariabel. De uavhengige variablene blir analysert opp mot de avhengige variablene i regresjonsanalysene i resultatkapittelet senere i oppgaven.

5.8.1 Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

For å kunne kartlegge det subjektive fysiske aktivitetsnivået til ungdommene i denne undersøkelsen, har det blitt tatt utgangspunkt i spørsmål 2 og 3 fra spørreskjemaet. Spørsmålsformuleringen for spørsmål 2 er «Hvor mange dager i uka er du så aktiv at du blir andpusten eller svett en vanlig uke», og har en 5-poengsskala fra verdi 1 «ingen» til verdi 5 «6-7 dager i uka». Variabelen er målt på ordinalnivå, da verdiene på poengskalaen kan rangordnes meningsfylt, men avstanden mellom de gir ingen mening (Ringdal, 2013). Det har blitt valgt å ikke omkode variabelen, da den er godt egnet å bruke slik den er i utgangspunktet. Spørsmålsformuleringen for spørsmål 3 er «Tenk på en vanlig dag. Hvor lenge var du fysisk aktiv? (andpusten eller svett)». Denne variabelen har også en 5-poengsskala hvor verdi 1 representerer de som er inaktive «ikke aktiv», mens verdi 5 viser til de som er fysisk aktive «2 timer eller mer». De to variablene gir et subjektivt mål på varighet, hyppighet og intensitet for ungdommenes fysiske aktivitetsnivå på fritiden.

5.8.2 Organisert idrett

Variabelen *organisert idrett* har blitt tatt utgangspunkt i spørsmål 5 fra spørreskjemaet, og viser om respondentene er med i et eller flere idrettslag. Variabelen har to verdier, og kan ikke rangeres på en logistisk måte da den er gjensidig utelukkende, og er dermed en variabel på nominalnivå (Ringdal, 2013). Det har blitt valgt å omkode variabelen og sette 0-verdi, hvor verdi 0 viser til de som ikke er med i idrettslag, mens verdi 1 representerer de som er med i et eller flere idrettslag.

5.8.3 Uorganisert trening

Variabelen *uorganisert trening* har blitt tatt utgangspunkt i spørsmål 4 fra spørreskjemaet, og viser om informantene i studien driver med trening utenom idrettslag. Variabelen har i likhet med *organisert idrett* to verdier, og er målt på nominalnivå (Ringdal, 2013). Variabelen har blitt omkodet og blitt satt til 0-verdi, hvor verdi 0 representerer de som ikke driver med uorganisert trening, mens verdi 1 viser til de som driver med trening utenom idrettslag.

5.8.4 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingsfaget er målt objektivt ved hjelp av akselerometer.

Variabelen viser i gjennomsnitt antall minutter over 2020 (moderat intensitet), som videre indikerer det gjennomsnittlige aktivitetsnivået blant ungdommene i kroppsøvingstimen.

Intensitetsnivået har blitt tatt utgangspunkt i Anderssen et al., (2009) sin inndeling i ulike intensitetssoner. Det blir vist at ingen av informantene i studien på noen tidspunkt er over 5999 tellinger per minutt, som ifølge Anderssen et al., (2009) karakteriseres som hard fysisk aktivitet. Det har derfor blitt tatt utgangspunkt i antall tellinger per minutt over 2020 (moderat intensitet).

Tabell 3: Deskriptiv data for fysisk aktivitetsnivå på fritiden, uorganisert trening, organisert idrett og fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Variabel	N	Min	Maks	Gjennomsnitt	S.E.
Fysisk aktivitetsnivå (fritiden)	238	1	5	3.31	.967
Uorganisert trening	240	0	1	0.65	.478
Organisert trening	240	0	1	0.45	.498
Fysisk aktivitetsnivå (kroppsøving)	231	0	45	19	11.15

Det er totalt 238 respondenter som har svart på spørsmålene omkring deres fysiske aktivitetsnivå på fritiden. Gjennomsnittet ligger på 3,31, noe som tilsvarer et gjennomsnittlig svar mellom verdi 3 «middels aktivitetsnivå» og verdi 4 «høyt aktivitetsnivå» for variabelen. Standardavviket er på 0,967, som sier noe om spredningen i utvalget og beregnes som kvadratroten til variansen (Ringdal, 2013). Den deskriptive analysen av variabelen viser at respondentene befinner seg over hele skalaen, og min og maks blir derfor henholdsvis verdi 1 og 5.

De deskriptive tallene for den avhengige variabelen *organisert idrett* viser at 45 % av ungdommene i studien deltar i organisert idrett. Når det gjelder den avhengige variabelen *uorganisert trening*, kan vi ut ifra tabellen over se at 65 % av informantene i studien driver med uorganisert trening. For begge disse variablene er $N = 240$, noe som gir en svarprosent på 100 % av det endelige utvalget.

Tabellen over viser at $N = 231$ for variabelen *fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen*, noe som vil si at 231 av informantene har brukt akselerometer i kroppsøvingstimen. Det blir vist at elevene i gjennomsnitt har vært i moderat intensitet i overkant av 19 minutter av kroppsøvingstimen. Antall tellinger over 2020 per minutt varierer fra 0-45 minutter, som er henholdsvis min og maks for variabelen.

5.8.5 Kjønn og sosiale forskjeller

De uavhengige variablene som blir benyttet i analysene i denne oppgaven er *kjønn*, *økonomisk kapital*, *idrettslig kulturell kapital* og *vennskapskapital*. *Kjønn* kan ikke rangeres på en logisk måte da den er gjensidig utelukkende, og er dermed en variabel på nominalnivå (Ringdal, 2013). Referanseverdien for variabelen *kjønn* er verdi 1 «jente». De uavhengige variablene *økonomisk kapital*, *idrettskulturell kapital* og *vennskapskapital* har blitt tatt utgangspunkt i spørsmål 12 fra spørreskjemaet, og inneholder totalt 13 påstander som skal bidra til å indikere sosiale forskjeller for informantene basert på de ulike kapitaltypene. De ulike variablene har en 5-poengsskala, hvor verdi 1 tilsvarer «svært uenig» og verdi 5 er «svært enig». Det har som nevnt tidligere blitt utført en korrelasjonsanalyse og en faktoranalyse av variablene, hvor variablene har blitt satt sammen til 3 nye komponenter, henholdsvis *økonomisk kapital*, *idrettslig kulturell kapital* og *vennskapskapital*. De ulike indeksene har blitt inkludert i alle regresjonsanalysene av resultatene.

Det har blitt valgt å omkode den uavhengige variabelen *økonomisk kapital* ved å snu skalaen for variabelen. Dette vil trolig gjøre det enklere å analysere resultatene, da alle variablene angående sosiale forskjeller får «svært lite kapital» som referanseverdi. Referanseverdien for *økonomisk kapital* blir da verdi 1 «svært lite økonomisk kapital». Referanseverdien for de uavhengige variablene *idrettskulturell kapital* og *vennskapskapital* er henholdsvis verdi 1 «svært lite idrettskulturell kapital» og verdi 1 «svært lite vennskapskapital».

Tabell 4: Deskriptiv data for kjønn og sosiale forskjeller

Variabel	N	Min	Maks	Gjennomsnitt	Std. avvik
Kjønn	240	1	2	1.55	0.499
Økonomisk kapital	237	1	5	4.27	1.032
Idrettskulturell kapital	239	1	5	3.23	0.938
Vennskapskapital	236	1	5	3.64	1.048

De deskriptive tallene for de uavhengige variablene viser at det er en liten overvekt blant guttene sammenlignet med jentene i studien, hvor utvalget består av 55 % gutter og 45 % jenter. Når det gjelder kapital-variablene ligger gjennomsnittet for *økonomisk kapital* mellom verdi 4 og 5, noe som tilsvarer et gjennomsnittlig svar mellom «*mye*» og «*svært mye økonomisk kapital*». For variabelen *idrettskulturell kapital* og *vennskapskapital* er utvalget mer fordelt, med et gjennomsnittlig svar mellom verdi 3 og 4, henholdsvis «*middels-*» til «*mye idrettskulturell kapital*» og «*middels-*» til «*mye vennskapskapital*».

Variabelen *idrettskulturell kapital* indikerer hvor god kunnskap ungdommene har om trening og fysisk aktivitet, samt i hvilken grad ungdommene har et sosialt nettverk med personer som har god kunnskap om trening. *Vennskapskapitalen* gir en indikator på hvor bredt sosialt nettverk ungdommene har i form av venner innenfor feltet fysisk aktivitet og idrett, mens den økonomiske kapitalen indikerer hvor mye økonomisk kapital informantene besitter.

5.9 Validitet og reliabilitet

Validitet og reliabilitet er ifølge Skog (2013) to måleenheter som undersøker kvaliteten på en studie. Måleenhetene undersøker problematikken rundt forskningsresultatene gyldighet, samt ulike feilkilder man må forholde seg til. Man må alltid ha kjennskap til de fallgruvene som kan oppstå, og forskeren må derfor være kritisk til sitt eget arbeid (Skog, 2013). Reliabilitet sier noe om måleinstrumentets pålitelighet, og handler om at gjentatte målinger med samme måleinstrument gir det samme resultatet. Validitet handler om at man faktisk måler det man ønsker å måle, og sier noe om resultatene gyldighet. Validitet er det mest generelle av disse to begrepene, hvor høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet. Man kan si at reliabilitet er et rent empirisk spørsmål, mens validitet i tillegg krever en teoretisk vurdering. Validitet må derfor alltid referere til den teoretiske sammenhengen begrepet brukes i (Ringdal, 2013).

5.9.1 Relabilitet

En måte å måle relabilitet på er gjennom Cronbach's Alpha for indekser av sammensatte variabler. Cronbach's Alpha forteller oss hvor godt den indeksen man har konstruert vil samsvare med en annen indeks basert på andre enkeltvariabler som måler det samme. Generaliserbarheten til indeksen blir ved det undersøkt, og sier noe om i hvilken grad den aktuelle indeksen gir et generaliserbart måleresultat (Skog, 2013). De ulike analysene i denne oppgaven har tre konstruerte indekser som omhandler sosiale forskjeller, hvor indeksene har blitt relabilitetstestet gjennom Cronbach's Alpha. Alle de tre indeksene som blir benyttet i analysene har en Cronbach's Alpha over 0,7, noe som vil si at de har en god samvariasjon og forklarer det samme som enkeltvariablene (Skog, 2013). Spørsmålene angående fysisk aktivitetsnivå har blitt plukket ut fra andre stor undersøkelser (Ingebrigtsen, 2004, 2009; Mortensen, 2007).

5.9.2 Validitet

Ifølge Skog (2013) er det fire hovedformer for å vurdere validiteten til en studie, henholdsvis begrepsvaliditet, konklusjonsvaliditet, intern validitet og ekstern validitet. Begrepsvaliditet er en samlebetegnelse for problemer som kan oppstå gjennom ulike målinger. Dette handler om å finne ut av om man faktisk har lyktes i å måle det man ønsker å måle. Begrepsvaliditeten ser på spørsmål om utvalget av observasjonsenheter er adekvat og korrekt trukket, og om intervensjonen svarer til det man har tilsiktet å gjøre. Det er viktig å være klar over at systematiske- og usystematiske målefeil kan oppstå. Misforståelse av spørsmål, under- og overrapportering og tidspunkt for datainnsamling er eksempler på slike målefeil, og kan gi utslag for resultatene (Skog, 2013). I denne oppgaven har det blitt benyttet spørreskjema som målemetode, og det er derfor viktig å være klar over at slike målefeil kan oppstå. Et eksempel kan være over- og underrapportering av informantenes fysiske aktivitetsnivå. I tillegg må man være klar over at tidspunktet for datainnsamling kan være med på å påvirke resultatene. I denne studien fant datainnsamlingen sted høsten 2014, og det er nærliggende å tro at enkelte informanter har et høyere eller lavere aktivitetsnivå på denne tiden av året sammenlignet med resten av året, noe som kan gi utslag for resultatene. Begrepsvaliditet i forbindelse med utvalg omhandler i hvilken grad det utvalget man sitter igjen med er statistisk representativt for populasjonen man ønsker å uttale seg om. Her er frafall og utvalgsmetode svært sentralt (Skog, 2013), og det er viktig å nevne at det kun har vært tilfellet av frafall for enkelte spørsmål fra spørreskjema i denne studien.

Konklusjonsvaliditet handler om å utelukke at en effekt eller sammenheng er et resultat av tilfeldigheter. Statistisk signifikanstesting kan fastslå dette (Skog, 2013), hvor det i denne oppgaven har blitt valgt et signifikansnivå på $p < 0,05$, noe som tilsvarer 5%. Dette er et vanlig valg av signifikansnivå i samfunnsvitenskapelig forskning (Ringdal, 2013). Selv om man oppnår statistisk signifikante resultater, vil det ikke automatisk si at sammenhengene er sterke og av vesentlig betydning. Størrelsen på datamaterialet har betydning for dette, hvor et stort materiale vil kunne få signifikante resultater som ikke er av stor betydning, mens et lite materiale kan finne betydningsfulle sammenhenger som ikke er statistisk signifikante (Skog, 2013).

Intern validitet handler om den kausale fortolkningen av data, og da om bakenforliggende og mellomliggende variabler. Er det A som frembringer B, eller er det noe annet? I så fall, hvilke mekanismer gjør at A fører til B? I denne oppgaven har det blitt benyttet kontrollvariabler for å eliminere konkurrerende forklaringer, og derved besvare konkrete innvendinger (Skog, 2013). Kontrollvariabler som har blitt benyttet er informantenes kjønn, hvilken studieretning de tilhører, samt hvilken by de bor i. Man kan imidlertid aldri være 100% sikker på å ha kontrollert for alt man burde ha kontrollert for. Ekstern validitet handler om resultatenes generaliserbarhet, og om resultatene har en overføringsverdi til tilsvarende grupper (Skog, 2013).

6. Resultat

Resultatkapittelet tar for seg variablene for hovedproblemstillingen, det vil si indeksene for kapitalvariablene og de ulike variablene for fysisk aktivitet. De uavhengige kapitalvariablene blir analysert opp mot de avhengige fysiske aktivitetsvariablene gjennom ulike regresjonsanalyser i kapittel 6.2. I kapittel 6.3 blir det presentert deskriptive tall for de fysiske aktivitetsvariablene i henhold til informantenes kjønn og studieretning.

6.1 Regresjonsanalyser

Det har blitt benyttet både lineær (OLS)- og logistisk regresjonsanalyse for å analysere resultatene og for å kunne svare på hovedproblemstillingen for denne oppgaven. De avhengige variablene *fysisk aktivitetsnivå* og *fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen* har blitt benyttet i lineær regresjon, mens de avhengig variablene *organisert idrett* og *uorganisert trening* har blitt brukt i logistisk regresjonsanalyse, da disse variablene kun har to verdier. I følge Eikemo & Clausen (2012) kan man benytte seg av lineære regresjonsanalyser med kun to verdier på den avhengige variabelen, men det vil oppstå flere problemer. De viktigste forutsetningene i OLS-metoden vil ikke bli oppfylt med en slik fremgangsmåte. Det vil oppstå fravær av linearitet, hvor sammenhengen mellom X og Y ikke kan bli lineær. Det vil ikke være en konstant variasjon på residualene for forutsetningen om fravær av hetroskedastisitet, og man risikerer å predikere verdier utenfor intervallet 0 og 1 (Eikemo & Clausen, 2012). Det har derfor blitt benyttet logistisk regresjon for de avhengig variablene med kun to verdier.

I analysene for lineær regresjon, hvor *fysisk aktivitetsnivå* og *fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen* opererer som avhengig variabel, blir det rapportert konstanten, regresjonskoeffisienten (B), standardfeil (S.E), R square (R^2) og signifikansnivå (Sig.). Konstanten viser til det gjennomsnittlige aktivitetsnivået på fritiden, og gjennomsnittsverdien for antall minutter over 2020 tellinger i kroppsøvingen, når de uavhengige variablene holdes konstant. Regresjonskoeffisienten forklarer den gjennomsnittlige endringen i aktivitetsnivået når verdien til den uavhengige variabelen øker med en enhet. Standardfeil er standardavviket til parameterne, og sier noe om spredningen til utvalgsfordelingen. R square er et mål på hvor god modellen er, og viser hvor mange prosent av den avhengige variabelen som kan forklares av de uavhengige variablene. Signifikanstesten tar utgangspunkt i nullhypotesen, om det er noen sammenheng mellom avhengig og uavhengig variabel. Testen avgjør om nullhypotesen kan forklares (Eikemo & Clausen, 2012). Det har blitt valgt å sette grensen for

signifikansnivået til $p < 0.05$ i alle analysene i denne oppgaven, noe som vil si at det er en 5 % godtatt sjans for at testen er feil (Ringdal, 2013).

I de logistiske regresjonsanalysene blir det rapportert konstanten, B-koeffisienten, standardfeil, oddsratio (Exp (B)) og signifikansnivået. B-koeffisienten i logistisk regresjon angir endringen i den predikerte logiten når man har én verdienhets endring i X, samtidig som alle de andre verdiene i modellen holdes konstante. Oddsratioen indikerer om effektene er positive eller negative, og angir endring i odds mellom to forskjellige verdier på en variabel (Eikemo & Clausen, 2012). I de multivariate logistisk regresjonsanalysene blir det også presentert tallene for -2 log likelihood og R^2 (cox og nagelkerke). -2 log likelihood forklarer kvaliteten på modellen (Eikemo & Clausen, 2012), mens, R^2 (cox og nagelkerke) er et mål på hvor stor andel av variansen i den avhengige variabelen som forklares av de uavhengige variablene (Ringdal, 2013).

Alle former for regresjonsanalyser har bestemte forutsetninger som må oppfylles for at man kan si at resultatene er gyldige. I lineær- og logistisk regresjon er det totalt syv forutsetninger som må testes og oppfylle kravene før man kan gjennomføre analysen (Eikemo & Clausen, 2012). Da det i denne oppgaven har blitt benyttet både lineær- og logistisk regresjonsanalyser, har alle forutsetningene blitt testet på de respektive variablene som blir brukt i analysene. Alle forutsetningene oppfylte de gitte kravene, og er presentert i vedlegg 4.0.

6.2 Bivariat- og multivariate analyser av fysisk aktivitet og sosiale forskjeller

Det har blitt benyttet både bivariate- og multivariat regresjonsanalyser for å analysere resultatene i denne oppgaven. Bivariat regresjon er en regresjonsanalyse med én avhengig og én uavhengig variabel, hvor hensikten er å sjekke for i hvilken grad det er en statistisk signifikant sammenheng mellom to variabler (Eikemo & Clausen, 2012). Analysen beskriver styrken og retningen av sammenhengen mellom den avhengige og den uavhengige variabelen (Skog, 2013).

Når analysen består av mer enn én uavhengig variabel, kalles det multivariat regresjonsanalyse. Effekten av en X-variabel blir estimert på Y, hvor det også blir kontrollert for effekten av andre X-variabler. Å kontrollere for effekten av andre X-variabler handler om å «rendyrke» den effekten som de uavhengige variablene har på den avhengige variabelen (Eikemo & Clausen, 2012). Hensikten med multivariat regresjon kan være å oppnå så fullstendig forklaring som mulig av variasjonene i den avhengige variabelen (Skog, 2013).

Multivariat regresjonsanalyse gjør modellen mer realistisk, da den kontrollerer for andre variabler og reduserer residualene (Ringdal, 2013)

6.2.1 Fysisk aktivitetsnivå på fritiden og sosiale forskjeller

Variabelen *fysisk aktivitetsnivå* har 5 verdier fra verdi 1 «svært lavt» aktivitetsnivå til verdi 5 «svært høyt» aktivitetsnivå. Referanseverdien for variabelen er verdi 1. Tabellen under viser de bivariante OLS-regresjonsanalysene med fysisk aktivitetsnivå på fritiden som avhengig variabel.

Tabell 5: Bivariate regresjonsanalyser for fysisk aktivitetsnivå og sosiale forskjeller

Fysisk aktivitetsnivå	B	S.E	R ²	Sig.
Konstant	3.148	.205		.000
Kjønn (N=238)	.107	.126	.003	.397
Konstant	3.276	.270		.000
Økonomisk kapital (N=235)	.010	.061	.000	.877
Konstant	1.643	.194		.000
Idrettskulturell kapital (N=237)	.519	.058	.256	.000**
Konstant	2.164	.216		.000
Vennskapskapital (N=235)	.317	.057	.117	.000**

P<0.05 * p<0.01**

Resultatene av analysene viser at det er en statistisk signifikant sammenheng mellom fysisk aktivitetsnivå og *idrettskulturell kapital* på p<0.01 nivå. Regresjonskoeffisienten har et positivt fortegn, og viser ved det til en stigende effekt for variabelen. Referanseverdien for variabelen er «svært lite idrettskulturell kapital», noe som vil si at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere fysisk aktivitetsnivå har de på fritiden. Det fysiske aktivitetsnivået øker i gjennomsnitt med 0,519 for hver enhet på skalaen for variabelen idrettskulturell kapital. R² viser at variabelen har en forklaringsprosent på 25,6 % på det fysiske aktivitetsnivået.

Det ble også vist en statistisk signifikant sammenheng mellom ungdommene fysisk aktivitetsnivå og *vennskapskapital* på p<0.01 nivå. Tabellen over viser at det er en stigende effekt i regresjonskoeffisienten. Da referanseverdien for denne variabelen er «svært lite vennskapskapital», forteller det oss at jo mer vennskapskapital ungdommene har, jo høyere er det fysiske aktivitetsnivået. *Vennskapskapital* har en forklaringsprosent gjennom R² på 11,7 %

på ungdommenes fysiske aktivitetsnivå på fritiden.

Tabellen under viser den multivariate OLS-regresjonsanalysen med fysisk aktivitetsnivå på fritiden som avhengig variabel.

Tabell 6: Multivariat regresjonsanalyse for fysisk aktivitetsnivå og sosiale forskjeller

N = 233		B	S.E	Sig
Konstant		.780	.368	.035
Kjønn		.204	.110	.065
Økonomisk kapital		.036	.053	.493
Idrettskulturell kapital		.478	.063	.000**
Vennskapskapital		.143	.057	.013*
	R ²	.295		
	F-test	23.802**		

P<0.05 * p<0.01**

R square for modellen er 0,295, som vil si at de uavhengige variablene har en forklaringsprosent på 29,5 % i forhold til variansen i den avhengige variabelen *fysisk aktivitetsnivå*. F-testen representerer signifikansnivået for hele modellen (Ringdal, 2013), og vi ser i tabellen over at modellen er statistisk signifikant på p<0.01 nivå.

Den multivariate OLS-analysen viser at den uavhengige variabelen *idrettskulturell kapital* er statistisk signifikant på p<0.01 nivå, mens *vennskapskapital* har et signifikansnivå på p<0,05. Det har tidligere blitt vist at disse variablene også var statistisk signifikante i de bivariate analysene med *fysisk aktivitetsnivå* som avhengig variabel. Vi ser i tabellen over at regresjonskoeffisienten for variabelen *idrettskulturell kapital* har et positivt fortegn, noe som forteller oss at det fysiske aktivitetsnivået i gjennomsnitt øker med 0,478 for hver enhet på skalaen for variabelen. Da referanseverdien for variabelen er «svært lite idrettskulturell kapital», vil det si at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere fysisk aktivitetsnivå har de på fritiden. Dette funnet ble også vist i den bivariate analysen av variablene.

Den uavhengige variabelen *vennskapskapital* viser en statistisk signifikant sammenheng med ungdommenes fysiske aktivitetsnivå på p<0.05 nivå i modellen. Ut ifra tabellen over kan vi se at regresjonskoeffisienten har et positivt fortegn, som forteller oss at det fysiske

aktivitetsnivået i gjennomsnitt øker for hver enhet på skalaen for variabelen. Referanseverdien for variabelen er «svært lite vennskapskapital». Resultatene fra regresjonsanalysen viser at jo mer vennskapskapital ungdommene har, jo høyere er det fysiske aktivitetsnivået på fritiden. Dette ble også vist i den bivariante analysen.

Ved å sammenligne den bivariante analysen med idrettskulturell kapital og den multivariate analysen hvor alle kapitalvariablene er med å påvirke analysen, kan vi se at den idrettskulturelle kapitalen alene forklarer tilnærmet like mye ($R^2 = 25,6\%$) som hele modellen ($R^2 = 29,5\%$).

6.2.2 Organisert idrett og sosiale forskjeller

Variabelen *organisert idrett* har to verdier, og referanseverdien for denne variabelen er verdi 0 «Nei». Verdi 0 viser til de som ikke deltar i organisert idrett, mens verdi 1 viser til de som er deltagende i organisert idrett. Tabellen under viser de bivariante logistisk regresjonsanalysene med organisert idrett som avhengig variabel.

Tabell 7: Bivariate regresjonsanalyser for organisert idrett og sosiale forskjeller

Organisert idrett	B	S.E	Exp (B)	Sig.
Konstant	-.491	.426	.612	.248
Kjønn (N=240)	.177	.261	1.193	.499
Konstant	-.345	.560	.708	.538
Økonomisk kapital (N=237)	.031	.127	1.032	.807
Konstant	-2.250	.531	.105	.000
Idrettskulturell kapital (N=239)	.625	.155	1.868	.000**
Konstant	-3.504	.637	.030	.000
Vennskapskapital (N=236)	.893	.163	2.441	.000**

P<0.05 * p<0.01**

De bivariante analysene med *organisert idrett* som avhengig variabel viser en statistisk signifikant sammenheng for variablene *idrettskulturell kapital* og *vennskapskapital* på p<0.01 nivå. Oddsratioen regnes ut ved å bruke formelen $OR = (Exp(B) - 1) * 100$ (Ringdal, 2013). For variabelen *idrettskulturell kapital* blir likningen $(1.868 - 1) * 100 = 86,8\%$. Vi ser i tabellen over at B-koeffisienten har et positivt fortegn og at Exp (B) verdien er over 1 i modellen. Det vil si at når verdien øker med én enhet på skalaen for variabelen *idrettskulturell kapital*, øker oddsen med 86,8 % for å være i kategori 1 «deltar i organisert idrett».

Referanseverdien for variabelen er «svært lite idrettskulturell kapital», noe som vil si at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å delta i organisert idrett.

Vi ser i tabellen over at den uavhengige variabelen *vennskapskapital* også er statistisk signifikant på $p < 0.01$ nivå. Oddsratioen er 144,1 % og B-koeffisienten positiv. Det vil si at når verdien øker med én enhet på skalaen for variabelen *vennskapskapital*, øker oddsen med 144,1 % for å være i kategori 1 «deltar i organisert idrett». Da referanseverdien for denne variabelen er «svært lite vennskapskapital», forteller det oss at jo mer vennskapskapital ungdommene har, jo høyere er oddsen for å drive med organisert idrett.

Tabellen under viser den multivariate logistisk regresjonsanalysen med organisert idrett som avhengig variabel.

Tabell 8: Multivariat regresjonsanalyse for organisert idrett og sosiale forskjeller

N = 223	B	S.E	Exp (B)	Sig.
Konstant	-5.023	1.134	.007	.000
Kjønn	.156	.296	1.169	.597
Økonomisk kapital	.049	.145	1.050	.737
Idrettskulturell kapital	.387	.176	1.473	.028*
Vennskapskapital	.833	.175	2.301	.000**
-2 Log likelihood	276.968**			
R ² (cox – nagelkerke)	.176-.236			

$P < 0.05$ * $p < 0.01$ **

De uavhengige variablene *idrettskulturell kapital* og *vennskapskapital* viser til en statistisk signifikant sammenheng med ungdommenes deltagelse i organisert idrett, noe som også ble vist i de bivariate analysene. Vi kan ut ifra tabellen over se at variabelen *idrettskulturell kapital* er statistisk signifikant på $p < 0.05$ nivå. Oddsratioen for variabelen er 47,3 %, og da B-koeffisienten er positiv vil det si at når verdien øker med én enhet på skalaen for variabelen, øker oddsen med 47,3 % for å være i kategori 1 «deltar i organisert idrett». Resultatene viser som i den bivariate analysen at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å delta i organisert idrett.

Tabellen over viser at den uavhengige variabelen *vennskapskapital* er statistisk signifikant på $p < 0.01$ nivå i modellen. Oddsratioen er 130,1 % og B-koeffisienten har et positivt fortegn. Det forteller oss at når verdien øker med én enhet på skalaen for variabelen *vennskapskapital*, øker oddsen med 130,1 % for å være i kategori 1 «deltar i organisert idrett». Referanseverdien for variabelen er «svært lite vennskapskapital», og resultatene viser ved det til det samme som i den bivariate analysen, nemlig at jo mer vennskapskapital ungdommene har, jo høyere er oddsen for å delta i organisert idrett.

-2 log likelihood forklarer kvaliteten på modellen (Eikemo & Clausen, 2012). Omnibus viser om modellen er signifikant, og vi ser i tabellen at modellen er statistisk signifikant på $p < 0.01$ nivå. R^2 er et mål på hvor stor andel av variansen i den avhengige variabelen som forklares av de uavhengige variablene (Ringdal, 2013). Vi kan se i tabellen at modellen har en forklaringsgrad på 0,176 – 0,236, noe som gir en forklaringsprosent på 17,6 – 23,6 %.

6.2.3 Uorganisert trening og sosiale forskjeller

Variabelen *uorganisert trening* har to verdier, hvor referanseverdien for variabelen er verdi 0 «Nei», og viser til de som ikke driver med uorganisert trening, mens verdi 1 viser til de som driver med uorganisert trening. Tabellen under viser de bivariate logistisk regresjonsanalysene med uorganisert trening som avhengig variabel.

Tabell 9: Bivariate regresjonsanalyser for uorganisert trening og sosiale forskjeller

Uorganisert trening	B	S.E	Exp (B)	Sig.
Konstant	.522	.440	1.686	.235
Kjønn (N=240)	.063	.272	1.065	.817
Konstant	-.584	.564	.557	.300
Økonomisk kapital (N=237)	.284	.130	.1.328	.029*
Konstant	-2.775	.566	.062	.000
Idrettskulturell kapital (N=239)	1.085	.178	2.959	.000**
Konstant	-.365	.485	.694	.452
Vennskapskapital (N=236)	.271	.130	1.311	.038*

$P < 0.05$ * $p < 0.01$ **

Resultatene av de ulike bivariate analysene med *uorganisert trening* som avhengig variabel viser at det er en statistisk signifikant sammenheng for den uavhengige variabelen *idrettskulturell kapital* på $p < 0.01$ nivå. Det blir også vist signifikante sammenhenger for

variablene *økonomisk kapital* og *vennskapskapital*, med et signifikansnivå på $p < 0.05$. For å regne ut oddsratioen blir den samme formelen som presentert i forrige avsnitt benyttet. For variabelen *idrettskulturell kapital* blir likningen for å regne ut oddsratioen $(2.959 - 1) * 100 = 195,9 \%$. B-koeffisienten har et positivt fortegn og Exp (B)-verdien er over 1 i modellen. Det vil si at oddsen øker med 195,9 % for hver enhet på skalaen for variabelen *idrettskulturell kapital* for å være i kategori 1 «driver med uorganisert trening». Referanseverdien for variabelen er «svært lite idrettskulturell kapital», noe som vil si at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å drive med uorganisert trening.

Når det gjelder den uavhengige variabelen *økonomisk kapital* blir det vist signifikante sammenhenger for å drive med uorganisert trening på $p < 0.05$ nivå. B-koeffisienten har et positivt fortegn og Exp (B)-verdien er over 1, noe som gir oss denne likningen for å regne ut oddsratioen: $(1,328 - 1) * 100 = 32,8 \%$. Da B-koeffisienten er positiv forteller det oss at oddsen øker med 32,8 % for hver enhet på skalaen for variabelen *økonomisk kapital* for å være i kategori 1. Referanseverdien for variabelen er «svært lite økonomisk kapital», noe som vil si at jo mer økonomisk kapital ungdommene har, jo høyere er oddsen for å drive med uorganisert trening.

I tabellen over kan vi se at den uavhengige variabelen *vennskapskapital* er statistisk signifikant på $p < 0.05$. Ved å bruke likningen som presentert tidligere er oddsratioen 31,1 %. B-koeffisienten har et positive fortegn, noe som vil si at når verdien øker med én enhet på skalaen for variabelen *vennskapskapital*, øker oddsen med 31,1 % for å være i kategori 1 «deltar i uorganisert trening». Da referanseverdien for variabelen er «svært lite vennskapskapital», forteller det oss at jo mer vennskapskapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å drive med uorganisert trening.

I tabellen under blir der presentert tallene fra den multivariate logistisk regresjonsanalysen med uorganisert trening som avhengig variabel.

Tabell 10: Multivariat regresjonsanalyse for uorganisert trening og sosiale forskjeller

N = 234	B	S.E	Exp (B)	Sig.
Konstant	-5,471	1.169	.004	.000
Kjønn	.442	.323	1.556	.172
Økonomisk kapital	.451	.155	1.571	.004**
Idrettslig kulturell kapital	1.287	.211	3.621	.000**
Vennskapskapital	-.145	.162	.865	.371
-2 Log likelihood	246.092**			
R ² (cox – nagelkerke)	.216-.298			

P<0.05 * p<0.01**

Tabellen over viser at de uavhengige variablene *økonomisk-* og *idrettskulturell kapital* er statistisk signifikante med et signifikansnivå på $p < 0.01$. For den *økonomiske kapitalen* er oddsratioen for variabelen $(1,571 - 1) * 100 = 57,1 \%$. Da B-koeffisienten har et positivt fortegn, og referanseverdien for variabelen er «svært lite økonomisk kapital», forteller det oss at oddsen øker med 57,1 % for hver enhet på skalaen for å være i kategori 1 «driver med uorganisert trening». Det vil si at jo mer økonomisk kapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å drive med uorganisert trening. Dette funnet ble også vist i den bivariate analysen med *uorganisert trening* som avhengig variabel.

Vi kan se i tabellen over at den uavhengige variabelen *idrettskulturell kapital* er statistisk signifikant på $p < 0.01$ nivå i modellen. Oddsratioen for variabelen er 262,1 % og B-koeffisienten har et positivt fortegn. Det forteller oss at når verdien øker med én enhet på skalaen for variabelen *idrettskulturell kapital*, øker oddsen med 262,1 % for å være i kategori 1 «deltar i organisert idrett». Referanseverdien for variabelen er «svært lite idrettskulturell kapital», og resultatene viser ved det til det samme som i den bivariate analysen, nemlig at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å drive med uorganisert trening.

-2 log likelihood forklarer kvaliteten på modellen (Eikemo & Clausen, 2012). Omnibus viser om modellen er signifikant, og vi ser i tabellen at modellen er statistisk signifikant på $p < 0.01$ nivå. R² er et mål på hvor stor andel av variansen i den avhengige variabelen som forklares av

de uavhengige variablene (Ringdal, 2013). Vi kan se ut ifra tabellen at modellen har en forklaringsgrad på 0,216 – 0,298, noe som gir en forklaringsprosent på 21,6 – 29,8 %.

6.2.4 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen og sosiale forskjeller

Variabelen *fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen* har totalt 46 verdier, fra verdi 0 til 45. Variabelen er basert på antall minutter over 2020 tellinger per minutt (moderat intensitet) i kroppsøvingen, og referanseverdien for variabelen er verdi 0. Tabellen under viser de bivariate OLS-regresjonsanalysene med fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen som avhengig variabel.

Tabell 11: Bivariat OLS-regresjonsanalyser med fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen som avhengig variabel

Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøving	B	S.E	R ²	Sig.
Konstant	7.963	2.254		.000
Kjønn (N=231)	7.196	1.395	.104	.000**
Konstant	18.481	1.517		.000
Økonomisk kapital (N=228)	.234	.691	.001	.735
Konstant	15.336	2.604		.000
Idrettskulturell kapital (N=230)	1.160	.777	.010	.137
Konstant	16.669	2.666		.000
Vennskapskapital (N=227)	.673	.704	.004	.340

P<0.05 * p<0.01**

Resultatene av analysene viser det ikke er noen statistisk signifikante sammenhenger for det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingen og sosiale forskjeller. Det blir ikke vist til signifikante sammenhenger for noen av kapitalvariablene, men det blir vist en sammenheng for variabelen kjønn. I tabellen over kan vi se at variabelen kjønn er statistisk signifikant på p<0.01 nivå. Regresjonskoeffisienten har et positiv fortegn, og viser ved det til en stigende effekt for variabelen. Referanseverdien for variabelen kjønn er «jente», noe som vil si at når verdien øker med én enhet på skalaen til «gutt», øker gjennomsnittsverdien for antall minutter over 2020 (moderat intensitet) i gjennomsnitt med 7.196. Resultatene viser ved det at guttene i gjennomsnitt har flere minutter i moderat intensitet enn jentene, og har ved det i gjennomsnitt et høyere fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingstimen sammenlignet med jentene. R² viser at variabelen har en forklaringsprosent på 10,4 % på det fysiske aktivitetsnivået i

kroppsøvingen.

Tabellen under viser den multivariate OLS-regresjonsanalysen med fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen som avhengig variabel.

Tabell 12: Multivariat regresjonsanalyse for fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingsfaget og sosiale forskjeller

N = 225	B	S.E	Sig
Konstant	1.534	3.998	.702
Kjønn	7.293	1.436	.000**
Økonomisk kapital	.441	.666	.508
Idrettskulturell kapital	1.610	.882	.050*
Vennskapskapital	.055	.733	.940
R ²	.116		
F-test	7.219**		

P<0.05 * p<0.01**

R² for modellen er 0,116, noe som vil si at de uavhengige variablene har en forklaringsprosent på 11,6 % i forhold til variansen i den avhengige variabelen. F-testen representerer signifikansnivået for hele modellen (Ringdal, 2013), og vi ser i tabellen over at modellen er statistisk signifikant på p<0.01 nivå.

Den multivariate regresjonsanalysen viser at variabelen *kjønn* er som i den bivariate analysen statistisk signifikant på p<0.01 nivå. Vi kan se i tabellen over at regresjonskoeffisienten for variabelen har et positivt fortegn, og viser ved det til en stigende effekt for variabelen. Referanseverdien for variabelen kjønn er «jente», noe som forteller oss at når verdien øker med én enhet på skalaen til verdi 2 «gutt», øker gjennomsnittsverdien for antall minutter over 2020 (moderat intensitet) i gjennomsnitt øker med 7,293. Resultatene viser ved det til det samme som ble funnet i den bivariate analysen, nemlig at guttene i gjennomsnitt har flere minutter i moderat intensitet enn jentene. Det vil si at guttene i gjennomsnitt har et høyere fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingstimen sammenlignet med jentene.

Tabellen over viser at det er en statistisk signifikant sammenheng for variabelen *idrettskulturell kapital*, med et signifikansnivå på p<0.05. I de bivariate analysene ble det ikke funnet noen signifikante sammenhenger for kapitalvariablene i henhold til det fysiske

aktivitetsnivå i kroppsøvingen. I den multivariate analysen, hvor flere variabler er med å påvirke analysen, blir det altså vist at variabelen idrettskulturell kapital er statistisk signifikant. Vi ser i tabellen over at regresjonskoeffisienten for variabelen har et positivt fortegn, noe som vil si at gjennomsnittsverdien for antall minutter over 2020 (moderat intensitet) i gjennomsnitt øker med 1.610 for hver enhet på skalaen for variabelen *idrettskulturell kapital*. Referanseverdien for variabelen er «svært lite idrettskulturell kapital», noe som forteller oss at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er gjennomsnittsverdien for antall minutter i moderat intensitet. Resultatene viser altså at aktivitetsnivået i kroppsøvingen øker i gjennomsnitt med økende mengde idrettskulturell kapital.

6.3 Fysisk aktivitet og studieretning

I denne oppgaven har det også blitt undersøkt hvordan fysisk aktivitet på ulike arenaer varierer med tilhørende studieretning. I tabellen under blir det presentert gjennomsnittsverdier for det totale aktivitetsnivået på fritiden, samt gjennomsnittsverdier for antall minutter i moderat fysisk aktivitet i kroppsøvingen. Det blir samtidig fremstilt hvor mange prosent av ungdommene som deltar i organisert idrett og uorganisert trening. Alle tallene som blir presentert er relatert til informantenes kjønn og studieretning.

Tabell 13: Fysisk aktivitet og studieretning

Studieretning				Gjennomsnitt	
Totalt fritidsaktivitetsnivå	N	Gjennomsnitt	S.E	Jenter	Gutter
Yrkesfag	121	3	.970	2.9 (N=51)	3.1 (N=70)
Studiespesialisering	71	3.3	.894	3.3 (N=33)	3.4 (N=38)
Idrettsfag	46	4.1	.593	4 (N=24)	4.1 (N=22)
Minutter moderat intensitet i kroppsøvingen				Gjennomsnitt	
N	Gjennomsnitt	S.E	Jenter	Gutter	
Yrkesfag	118	17.7	10.131	11.5 (N=52)	22.6 (N=66)
Studiespesialisering	69	18.5	12.147	15.7 (N=32)	21 (N=37)
Idrettsfag	44	23.4	11.291	22.8 (N=23)	24 (N=21)
Deltagende					
Organisert idrett	N	Jenter	Gutter	Total	
Yrkesfag	122	28,8 % (N=52)	35,7 % (N=70)	32,8 %	
Studiespesialisering	71	39,4 % (N=33)	60,5 % (N=38)	50,7 %	
Idrettsfag	47	75 % (N=24)	56,5 % (N=23)	66 %	
Deltagende					
Uorganisert trening	N	Jenter	Gutter	Total	
Yrkesfag	122	51,9 % (N = 52)	55,7 % (N = 70)	54,1 %	
Studiespesialisering	71	78,8 % (N = 33)	73,7 % (N = 38)	76,1 %	
Idrettsfag	47	70,8 % (N = 24)	82,6 % (N = 23)	76,6 %	

Tabellen viser at elever ved idrettsfaglig utdanning i gjennomsnitt har det høyeste fysiske aktivitetsnivået på fritiden, mens elever ved yrkesfaglig utdanning har i gjennomsnitt lavest aktivitetsnivå. Resultatene viser at ungdom som tilhører yrkesfag utdanning i gjennomsnitt har et middels fysisk aktivitetsnivå på fritiden, mens elever som går idrettsfag har i gjennomsnitt et høyt fysisk aktivitetsnivå. Ungdom ved studiespesialiserende utdanning ligger mellom verdi 3 og 4, og resultatene viser ved det at de i gjennomsnitt har et middels til høyt fysisk aktivitetsnivå på fritiden. Det blir også vist at guttene i gjennomsnitt har et høyere fysisk aktivitetsnivå på fritiden enn jentene, når man sammenligner gutter og jenter fra samme studieretning. Gutter ved idrettsfaglig utdanning har i gjennomsnitt det høyeste

aktivitetsnivået på fritiden, mens jenter ved yrkesfaglig utdanning i gjennomsnitt har det laveste aktivitetsnivået.

Ut ifra tabellen over kan vi se at ungdom ved idrettsfaglig utdanning i gjennomsnitt har flest minutter i moderat intensitet i kroppsøvingstimen. Videre følger ungdom ved studiespesialisering, mens ungdom ved yrkesfaglig utdanning i gjennomsnitt har færrest minutter over 2020 tellinger per minutt. Forskjellene er svært små når man sammenligner ungdom ved yrkesfag og studiespesialisering, mens det blir vist større forskjeller for ungdom ved yrkesfag og idrettsfag. Tabellen viser også at guttene i gjennomsnitt har flere minutter i moderat intensitet, når man sammenligner med jentene fra samme studieretning. Gutter ved idrettsfag har i gjennomsnitt flest antall minutter i moderat intensitet i kroppsøvingstimens, mens jenter ved yrkesfaglig utdanning i gjennomsnitt har færrest minutter i moderat intensitet. Dette ble også vist for det totale aktivitetsnivået på fritiden.

Tabellen over viser at ungdom ved idrettsfag er størst representert i organisert idrett basert på prosenttallene. Elever ved yrkesfag deltar i minst grad i organisert idrett, mens ungdom ved studiespesialiserende utdanning ligger mellom disse to når man tar utgangspunkt i prosenttallene. Det blir vist at litt over halvparten av elevene ved studiespesialiserende utdanning deltar i organisert idrett. Resultatene viser at det er en betydelig forskjell for elever ved idrettsfag sammenlignet med elever ved yrkesfaglig utdanning for deltagelse i organisert idrett, med en forskjell på 33,2 prosentpoeng. Tabellen viser at guttene er størst representert i organisert idrett for ungdom ved yrkesfaglig- og studiespesialiserende utdanning, sammenlignet med jentene fra samme studieretning, mens jentene er større representert enn guttene blant ungdommene på idrettslinja. Jenter ved idrettsfag deltar i størst grad i organisert idrett, mens jenter ved yrkesfaglig utdanning deltar i minst grad. Det blir også vist at gutter ved studiespesialisering deltar i større grad enn gutter ved idrettsfaglig utdanning i organisert idrett.

Når det gjelder deltagelse i uorganisert trening i henhold hvilken studieretning ungdommene tilhører, blir det vist at ungdom på idrettsfag og studiespesialisering deltar i tilnærmet like stor grad basert på prosenttallene. Elever ved yrkesfaglig utdanning er minst fysisk aktive gjennom uorganisert trening når man tar utgangspunkt i prosenttallene. Tabellen over viser at det skiller 22,5 prosentpoeng når man sammenligner ungdommene ved yrkesfaglig utdanning og ungdom på idrettsfag. Guttene ved idrettsfaglig utdanning er størst representert i uorganisert trening, mens jentene ved yrkesfag er dårligst representert basert på

prosenttallene. Det blir også vist at jentene ved studiespesialiserende utdanning deltar i større grad i uorganisert trening, sammenlignet med jentene på idrettslinja.

7. Diskusjon

Hensikten med denne oppgaven var å undersøke hvordan ungdoms deltagelse i fysisk aktivitet på ulike arenaer varierer med sosiale forskjeller i dagens samfunn. Dette kapittelet tar for seg resultatene fra undersøkelsen, for så å diskutere dette i lys av teorien og tidligere studier som har blitt presentert tidligere i oppgaven. Oppgaven har fire tydelige hovedfokusområder; «det totale aktivitetsnivå på fritiden, «organisert idrett», «uorganisert trening» og «fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen». Diskusjonskapittelet er bygget på bakgrunn av disse hovedområdene, hvor dette blir diskutert i henhold til sosiale forskjeller i kapittel 7.1-7.4. I kapittel 7.5 blir det diskutert hvordan fysisk aktivitet på ulike arenaer varierer med tilhørende studieretning, og kontrollert for informantenes kjønn. Til slutt i diskusjonskapittelet blir det diskutert metodiske betraktninger i henhold til resultatene i studien.

7.1. Fysisk aktivitetsnivå på fritiden og sosiale forskjeller

Resultatene i studien viser at det er en signifikant sammenheng mellom ungdoms fysiske aktivitetsnivå og sosiale forskjeller. I de bivarierte analysene og den multivariate analysen ble det vist at idrettskulturell kapital og vennskapskapital har en statistisk signifikant sammenheng med det totale aktivitetsnivået på fritiden. Resultatene viser at det fysiske aktivitetsnivået i gjennomsnitt øker med økende mengde idrettskulturell kapital og vennskapskapital. Tidligere studier på fysisk aktivitetsnivå og sosiale forskjeller i Norge har vist at forskjellene er større blant voksenbefolkningen sammenlignet med ungdommene. Breivik (2013) viser at innteks- og utdanningsnivå har stor betydning for aktivitetsnivået blant voksne, ved at personer som er høyt utdannende og har høy inntekt er om lag dobbelt så fysisk aktive sammenlignet med de som har lav utdanning og liten inntekt. Resultatene fra Breivik (2013) viser at økonomisk- og kulturell kapital er av vesentlig betydning for voksenbefolkningens fysiske aktivitetsnivå i Norge. Når det gjelder ungdom i alderen 13-18 år, blir det vist en likere fordeling for det fysiske aktivitetsnivået mellom de ulike sosiale lagene. Samtidig blir det vist en svak tendens til at de tilhørende høyere sosiale lag er noe mer fysisk aktive enn andre. Hovedinntrykket er allikevel at sosiale forskjeller har liten betydning for det generelle aktivitetsnivået blant ungdom i Norge (Seippel et al., 2011).

De viktigste målene for å indikere sosiale forskjeller er utdanning, inntekt og yrke (Brekke & Reisel, 2012). Disse tre indikatorene er hyppigst brukt i epidemiologien for å måle sosial ulikhet og indikere sosiale forskjeller (Arntzen, 2002). På bakgrunn av det Brekke & Reisel (2012) og Arntzen (2002) hevder, er det grunn til å tro at studier på sosiale forskjeller har hatt

en stor prioritet blant voksne, da disse indikatorene er uanstendige i forskning på barn og unge (Currie et al., 1997). Internasjonale studier på fysisk aktivitet og sosiale forskjeller blant ungdom har benyttet seg av ulike mål for å indikere sosiale forskjeller (Stalsberg & Pedersen, 2010), noe som gjør det vanskelig å sammenligne på tvers av studiene. Enkelte studier tar utgangspunkt i foreldrene, og benytter seg av de vanlig inkatorene utdanning, inntekt og yrke, mens andre tar utgangspunkt i ungdommen som aktør, hvor opplevd familieverelstand for å indikere økonomisk kapital er hyppig brukt (Stalsberg & Pedersen, 2010). Currie et al., (2008) hevder at det er en stor utfordring ved bruk av de vanlige indikatorene i forskning på ungdom. Det er nærliggende å tro at de fleste ungdom i alderen 13-19 år ikke er i stand til å oppgi hvor mye foreldrene tjener og hvor lang utdanning de har, noe som ofte resulterer i manglende data. Et alternativ kan være å stille spørsmål angående foreldrene til foreldrene, men Currie et al (2008) mener at det vil oppstå et konseptuelt problem, ved at det vil være vanskelig å anslå hvilke aspekter som er mest relevant for å indikere sosiale forskjeller.

Review-artikkelen til Stalsberg & Pedersen (2010) inneholder 62 empiriske studier på fysisk aktivitet og sosiale forskjeller blant ungdom fra nesten 30 land. De ulike studiene har benyttet ulike mål for å indikere sosiale forskjeller, men også ulike mål på fysisk aktivitet. Dette gjør det vanskelig å sammenligne resultatene, men det ble konkludert med at ungdom i høyere sosiale lag er noe mer fysisk aktive enn ungdom i lavere sosiale lag. Det ble samtidig konkludert med at det ikke er en enkel forklaring på ulik deltagelse i trening og fysisk aktivitet i henhold til sosiale forskjeller (Stalsberg og Pedersen, 2010). Det er nærliggende å tro at de ulike indikatorene som blir benyttet for å indikere sosiale forskjeller influerer ulikt fra studie til studie, og at flere faktorer spiller inn på validitetsgraden til resultatene. Det er grunn til å tro at studiens metode i henhold til hvordan data blir samlet inn, og hvilke aspekter det blir tatt utgangspunkt i innenfor begrepet sosiale forskjeller, har en stor påvirkningsfaktor for resultatene og hvor vidt man kan si at resultatene er gyldige. Man er også avhengig av å ha tilnærmet like studier i henhold til indikatorer på sosiale forskjeller og mål på fysisk aktivitet for å kunne sammenligne på tvers av studiene.

7.1.1 Idrettskulturell kapital

Til tross for at ulike studier benytter forskjellige indikatorer på sosiale forskjeller og ulike mål på fysisk aktivitet, har det i alle studiene som har blitt presentert i denne oppgaven blitt konkludert med at ungdom i høyere sosiale lag er mer fysisk aktive enn ungdom i lavere sosiale lag. Resultatene fra studiene bekrefter at fysisk aktivitet varierer med sosiale

forskjeller, noe som også blir vist i denne oppgaven. Analysene av resultatene viser signifikante sammenhenger for den idrettskulturelle kapitalen i henhold til ungdommenes fysiske aktivitetsnivå. Det blir vist at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er det fysiske aktivitetsnivået. Variabelen idrettskulturell kapital er statistisk signifikant på $p < 0,01$ nivå i både den bivariate- og multivariate analysen, noe som viser til en sterk sammenheng for ungdommenes aktivitetsnivå på fritiden. Variabelen indikerer hvor god kunnskap ungdommene har om trening og fysisk aktivitet, og i hvilken grad ungdommene har et sosialt nettverk med personer som innehar mye kunnskap om trening. Det blir altså vist at kulturell kapital i form av kunnskap om trening og fysisk aktivitet har en positiv innvirkning på aktivitetsnivået. I tidligere norske studier har betydningen av kulturelle ressurser blitt målt ved hjelp av et spørsmål om antall bøker i hjemmet (Krange & Strandbu, 2004; Strandbu & Skogen, 2000; Krange & Pedersen, 2001; Seippel et al., 2011). Ifølge Seippel et al., (2011) ble det antatt at dette kunne ha betydning for hva ungdommen viste om trening på ulike arenaer, og i hvilken grad de ble oppmuntret hjemmefra i forhold til trening og fysisk aktivitet. Det er nærliggende å tro at dette alene ikke sier så mye om hvor mye kunnskap ungdommene faktisk har om fysisk aktivitet og trening, og at indeksen som har blitt benyttet i denne oppgaven i større grad beskriver ungdommenes kunnskapsnivå i henhold til trening og fysisk aktivitet.

Internasjonale studier på området viser også en sammenheng mellom fysisk aktivitet og sosiale forskjeller blant ungdom. Et fellestrekk for de ulike studiene fra Finland som har blitt presentert i denne oppgaven, er at alle har tatt utgangspunkt i foreldrenes utdanningsnivå for å indikere sosiale forskjeller (Kantomaa et al., 2010; Kantomaa et al., 2007; Leino et al., 2000). Det er grunn til å tro at utdanningsnivået til foreldrene bidrar til å indikere kulturell kapital blant ungdommene, men det kan igjen tenkes at den idrettskulturelle kapitalen som har blitt benyttet i denne oppgaven, gir en bedre beskrivelse av kulturell kapital på feltet fysisk aktivitet og idrett. Den idrettskulturelle kapitalen tar samtidig utgangspunkt i ungdommen som aktør, mens de ulike studiene har tatt utgangspunkt i foreldrene. De internasjonale studiene viser at ungdom med høyt utdannende foreldre er oftere fysisk aktive, og har et høyere fysisk aktivitetsnivå, sammenlignet med ungdom med lavt utdannende foreldre (Kantomaa et al., 2010; Kantomaa et al., 2007; Leino et al., 2000). Til tross for at de norske og de internasjonale studiene har benyttet andre indikatorer på sosiale forskjeller enn hva det har blitt i denne oppgaven, blir det vist samme resultater, ved at kulturell- og idrettskulturell kapital har betydning for ungdoms fysiske aktivitetsnivå.

Ifølge Bourdieu er det relasjonene i en rekke praksiser som er avgjørende for en persons posisjon i den sosiale verden, hvor posisjonene i samfunnet er knyttet sammen gjennom habitusbegrepet. Habitus er handlingsdisposisjoner i den sosiale strukturen, hvor disposisjonene i hovedsak er ubevisste og har innflytelse på hvordan man opptrer og hvordan man oppfatter den sosiale verden. Disse disposisjonene har en nær sammenheng med mengden og sammensetningen av de ulike kapitaltypene (Prieur, 2006). Ifølge Bourdieu har ingen fritt og uavhengig selv valgt utdanning, venner og yrke, men blitt bestemt gjennom en persons habitus (Wacquant, 1996). På bakgrunn av det Bourdieu hevder, har hver og ens habitus bestemt hvilken studieretning ungdommene i studien tilhører. Videre har hver og ens persons habitus bestemt hvem man er venner med, noe som videre er avgjørende for hvor mye vennskapskapital ungdommene i denne studien har. Bourdieu mener videre at habitus formes gjennom interaksjon med de menneskene og det samfunnet som er rundt oss (Bourdieu, 1977). Mennesker som vokser opp i ulike sosiale miljøer vil derfor utvikle ulik habitus (Aakvaag, 2012). På bakgrunn av Bourdieus teori, er det grunn til å tro at elever ved idrettslinja har vokst opp i et idrettsrelatert miljø hvor fysisk aktivitet og trening har vært i fokus. Dette kan ha bidratt til at disse personene har utviklet deres habitus slik at de har blitt interessert i trening og idrett. På samme måte er det grunn til å tro at elever ved yrkesfaglig utdanning har vokst opp i et miljø hvor yrkesfaglig arbeid har vært prioritert, hvor det kan tenkes at fedrene eller nære familiemedlemmer er håndverkere. På denne måten gir tilhørende studieretning på mange måter uttrykk for sosiale forskjeller, slik de ulike variablene har blitt konstruert i denne studien.

Den kulturelle kapitalen i Bourdieus teori kan deles inn i tre hovedtyper, hvor den kroppsliggjorte kapitalen er forankret i en aktørs habitus, altså i kroppens og bevissthetens disposisjoner (Bourdieu, 2006). De tre hovedformene kan videre deles inn i to hovedgrupper, hvor den ene typen det Bourdieu betegner som *utdanningskapital*, da den blant annet består av generell kunnskap (Aakvaag, 2012). Den kulturelle kapitalen i denne oppgaven har som nevnt blitt erstattet med idrettskulturell kapital, og består av kunnskap om fysisk aktivitet og trening. Det er grunn til å tro at elever som tilhører idrettsfaglig utdanning besitter mer idrettskulturell kapital sammenlignet med elever ved studiespesialiserende- og yrkesfaglig utdanning. Elever ved idrettslinja har utviklet en habitus som gjør at de har interesse for idrett, trening og fysisk aktivitet, samtidig som de kontinuerlig tilegner seg kunnskap om fysisk aktivitet og trening gjennom skolehverdagen. Elever ved idrettsfaglig utdanning vil dermed trolig ha mer kunnskap om at regelmessig fysisk aktivitet har en rekke positive effekter

(Helsedirektoratet, 2014), sammenlignet med de to andre studieretningene. Det er videre nærliggende å tro at elever på idrettslinja har det høyeste aktivitetsnivået på fritiden i denne studien på bakgrunn av deres interesser (habitus) og kunnskap (idrettskulturell kapital) om fysisk aktivitet, trening og idrett.

7.1.2 Vennskapskapital

Analysene av resultatene viser at det er en statistisk signifikant sammenheng mellom ungdommenes fysiske aktivitetsnivå og vennskapskapital i den bivariate- og multivariate analysen. Det blir vist at jo mer vennskapskapital ungdommene besitter, jo høyere er det fysiske aktivitetsnivået på fritiden. Variabelen vennskapskapital har blitt tatt utgangspunkt i Bourdieus sosiale kapital, som i hovedsak består av sosiale nettverk og medlemskap i ulike grupper som blant annet familie, venner og frivillige organisasjoner (Aakvaag, 2012). I denne studien har det som nevnt blitt fokusert på ungdommenes venner, da ungdomstiden beskrives som en fase i livet der venner er svært viktig for trivsel og velvære i hverdagen. Venner er for de fleste en kilde til samhørighet, glede og støtte, og har på lengre sikt betydning for utvikling av sosial kompetanse (Frøyland & Sletten, 2011). På bakgrunn av dette er grunn til å tro at venner i ungdomstiden i stor grad influerer på hvor bredt sosialt nettverk man har, noe som videre er avgjørende for den sosiale kapitalen.

Ifølge Morrow (1999) er sosial kapital svært dårlig spesifisert i forskning på barn og unge, hvor teoretisering og forskning på sosial kapital har hatt en tendens til å fokusere på foreldrenes innvirkning på barna. Morrow (1999) mener at det mangler et aktørperspektiv i studier på barn og ungdom, hvor man kan utforske hvordan de selv aktivt genererer, trekker på, eller forhandler sin egen sosiale kapital. I denne oppgaven har det blitt fokusert på ungdommen som aktør, hvor begrepet vennskapskapital gir en indikator på hvor bredt sosialt nettverk ungdommene har i form av venner innenfor feltet fysisk aktivitet og idrett. En svakhet med variabelen er at den ikke sier så mye om hvor mye generell vennskapskapital ungdommene har, da det har blitt fokusert på venner innenfor fysisk aktivitet og idrett. Det er grunn til å anta elever på idrettslinja har flere venner som driver med fysisk aktivitet og idrett, sammenlignet med elever ved yrkesfaglig utdanning. Det vil allikevel ikke bety at elever ved idrettsfaglig utdanning totalt sett har flere venner enn elever ved yrkesfaglig utdanning. Dette er en svakhet med begrepet i denne oppgaven, hvor den generelle vennskapskapitalen ikke kommer frem i vennskapskapital-begrepet.

Ifølge Bourdieu har ingen fritt og uavhengig selv valgt utdanning og venner, men det har blitt bestemt gjennom en persons habitus (Wacquant, 1996). På den måten har hver og ens habitus bestemt hvilken studieretning ungdommene i studien tilhører, noe som videre trolig har fått innvirkninger for hvem man er venner med. Det er grunn til å tro at de fleste venner har flere like interesser, noe som gir grunnlag for å utvikle tilnærmet lik habitus. For elever på idrettslinja er det nærliggende å tro at alle har en viss interesse for fysisk aktivitet, trening og idrett, og at disse elevene har et bredere spekter av venner med samme interesser. Dette gjør at elever på idrettslinja har høyere sannsynlighet for å inneha mye vennskapskapital slik variabelen har blitt konstruert i denne oppgaven. Resultatene fra denne studien viser at jo mer vennskapskapital ungdommene har, jo høyere er det fysiske aktivitetsnivået på fritiden. Det blir også vist at elever ved idrettsfag har det høyeste aktivitetsnivået. Resultatene viser ved det at jo flere venner man har som deltar i fysisk aktivitet og trening, altså mye vennskapskapital, sammen med god kunnskaps om fysisk aktivitet og trening (idrettskulturell kapital), påvirker det fysiske aktivitetsnivået positivt.

Resultatene i denne studien viser at både idrettskulturell kapital og vennskapskapital påvirker det fysiske aktivitetsnivået positivt. Det blir vist at jo mer idrettskulturell kapital og vennskapskapital ungdommene besitter, jo høyere er det fysiske aktivitetsnivået på fritiden. Studien viser at ungdom er avhengig av å inneha en viss mengde idrettskulturell kapital og vennskapskapital for å ha et høyt fysisk aktivitetsnivå på fritiden. Resultatene viser ved det at fysisk aktivitetsnivå varierer med sosiale forskjeller. Denne studien bekrefter det som har blitt vist i tidligere studier, at ungdom i høyere sosiale lag er mer fysisk aktive enn ungdom i lavere sosiale lag, når det blir tatt utgangspunkt i idrettskulturell kapital og vennskapskapital.

7.1.3 Økonomisk kapital

Resultatene fra denne studien viser at den økonomiske kapitalen ikke har en statistisk signifikant sammenheng med ungdommenes fysiske aktivitetsnivå på fritiden. Tidligere studier på fysisk aktivitet og økonomisk kapital blant ungdom, viser at økonomisk kapital i større grad har betydning for deltagelse i organisert idrett sammenlignet med det generelle aktivitetsnivået (Kantomaa et al., 2007; (Tammelin et al., 2005;). Kantomaa et al., (2007) og Leino et al., (2000) har undersøkt hvordan foreldrenes inntektsnivå influerte på ungdommenes fysiske aktivitetsnivå på fritiden. Studiene viste ingen signifikante sammenhenger mellom foreldrenes inntekt og det fysiske aktivitetsnivået til ungdommene, noe som antyder at økonomisk kapital har liten betydning for det generelle aktivitetsnivået på fritiden. I studien

til Sagatun et al., (2008) ble det undersøkt omfang, endringer og stabilitet av fysisk aktivitet blant etniske nordmenn og etniske minoriteter, samt sammenhengen mellom fysiske aktivitet og sosiale forskjeller blant ungdom i Norge. Foreldrenes inntektsnivå og ungdommenes selvrapporterte familielevelstand ble blant annet benyttet for å indikere sosiale forskjeller. Resultatene fra studien viste at norske jenter som hadde fedre med høy inntekt og som rapporterte å ha god familieøkonomi, var assosiert med et høyt fysisk aktivitetsnivå på fritiden.

I studien til Sagatun et al., (2008) ble det tatt utgangspunkt i både foreldrene og ungdommen for å indikere økonomisk kapital, mens det i denne studien kun har blitt tatt utgangspunkt i ungdommen som aktør. I studiene til Kantomaa et al., (2007) og Leino et al., (2000) ble det tatt utgangspunkt i foreldrene, hvor den økonomiske kapitalen ble basert på foreldrenes inntektsnivå. Det er grunn til å tro at både foreldrenes inntektsnivå og opplevd familielevelstad som har blitt benyttet i tidligere studier, samt den økonomiske kapitalen som blir benyttet i denne oppgaven, er gode indikatorer på ungdoms økonomiske kapital. Samtidig kan det tenkes at foreldrenes inntektsnivå i større grad indikerer foreldrenes økonomiske kapital, sammenlignet med når det blir tatt utgangspunkt i ungdommen som aktør, på samme måte som foreldrenes utdanningsnivå i større grad indikerer foreldrenes kulturelle kapital. Det er allikevel nærliggende å tro at foreldrenes økonomiske kapital (inntektsnivå) har større betydning enn foreldrenes kulturelle kapital (utdanningsnivå) for ungdoms deltagelse i fysisk aktivitet, da dagens samfunn i stor grad krever økonomiske ressurser for å kunne delta i fysisk aktivitet på ulike arenaer (Seippel et al., 2011). Det er videre grunn til å tro at de fleste ungdom i alderen 16-17 år ikke selv har de økonomiske ressursene som kreves for å være fysisk aktiv på ulike arenaer, og man er derfor avhengig av at foreldrene innehar en viss mengde økonomisk kapital for å kunne være fysisk aktiv. Samtidig viser denne studien og flere tidligere studier at økonomisk kapital har liten betydning for det generelle fysiske aktivitetsnivået (Kantomaa et al., (2007; Leino et al., 2000), mens det blir vist i tidligere studier at den økonomiske kapitalen har større betydning på arenaen organisert idrett (Tammelin et al., 2005; Vaage, 2009).

7.2 Organisert idrett og sosiale forskjeller

Resultatene i studien viser at det er en statistisk signifikant sammenheng for deltagelse i organisert idrett og variablene idrettskulturell kapital og vennskapskapital i de bivariate- og den multivariate analysen. Det blir vist at jo mer idrettskulturell kapital og vennskapskapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å delta i organisert idrett. Økonomisk kapital slo ikke signifikant ut for deltagelse i organisert idrett, og denne studien kan derfor ikke bekrefte at økonomisk kapital har betydning for ungdoms idrettsdeltagelse.

7.2.1 Idrettskulturell kapital

Resultatene i denne studien viser at idrettskulturell kapital har betydning for deltagelse i organisert idrett, noe som også viste seg å være avgjørende for det generelle aktivitetsnivået. Det blir vist at oddsen for delta i organisert idrett øker med økende mengde idrettskulturell kapital. Tidligere studier fra Norge viser at kulturell kapital har betydning for idrettsdeltagelse blant ungdom. Jo mer kulturell kapital ungdommene besitter, jo større sannsynlighet er det å delta i organisert idrett. Disse studiene har tatt utgangspunkt i hvor mange bøker ungdommene har i hjemmet for å indikere kulturell kapital, og har antatt at dette har betydning for hvor mye kunnskap ungdom har om trening og fysisk aktivitet (Krange & Strandbu, 2004; Seippel et al., 2011).

Internasjonale studier på området viser også at det er en sammenheng mellom kulturell kapital og idrettsdeltagelse blant ungdom. I studien til Kantomaa et al., (2007) ble det tatt utgangspunkt i foreldrenes utdanningsnivå, mens Talama et al., (2009) tok utgangspunkt i fedrenes utdanningsnivå for å indikere kulturell kapital. Yang et al., (1996) hevder at det er mer tilbørlig å ta utgangspunkt i fedrene sammenlignet med mødrene når man undersøker fysisk aktivitet blant ungdom i henhold til sosiale forskjeller. Han mener samtidig at fedrenes utdanningsnivå i større grad representerer sosiale forskjeller sammenlignet med yrke eller yrkesstatus. Kantomaa et al., (2007) viste at ungdom med høyt utdannede foreldre deltok i større grad i organisert idrett sammenlignet med ungdom som hadde foreldre med lav utdanning, men bare fars utdanningsnivå slo statistisk signifikant ut. I studien til Talama et al., (2009) ble det vist at deltagelse i organisert idrett var sterkt assosiert med sosiale forskjeller basert på fedrenes utdanningsnivå, ved at ungdom i høyere sosiale lag deltok i betydelig større grad enn ungdom i lavere sosiale lag.

Alle studiene som har blitt presentert i denne oppgaven, har konkludert med at kulturell kapital har betydning for deltagelse i organisert idrett. De internasjonale studiene tok

utgangspunkt i foreldrenes og fedrenes utdanningsnivå, mens i de norske studiene ble betydningen av kulturelle ressurser målt ved hjelp av et spørsmål om antall bøker i hjemmet. Det er nærliggende å tro at det er foreldrene som har gått til anskaffelse av bøkene i hjemmet, noe som gjør at de ulike studiene har et likhetstrekk ved å ha tatt utgangspunkt i familiens kulturelle kapital (Krange & Strandbu, 2004; Seippel et al., 2011; Kantomaa et al., 2007; Talama et al., 2009), mens det i denne oppgaven har blitt tatt utgangspunkt i ungdommen som aktør, og fokusert på kulturell kapital innenfor feltet fysisk aktivitet, trening og idrett. Dette gjør det vanskelige å sammenligne resultatene fra denne studien med de tidligere studiene, da sosiale forskjeller er målt på ulike måter. Samtidig blir det vist at idrettskulturell kapital har betydning for deltagelse i organisert idrett i denne studien, på samme måte som kulturell kapital er av betydning i tidligere studier.

Foreldrenes utdanningsnivå sier trolig mer om foreldrene enn ungdommens kulturelle kapital, sammenlignet med når det blir tatt utgangspunkt i ungdommen som aktør. Det kan videre diskuteres om man bør ta utgangspunkt i foreldrene eller ungdommen som aktør for å indikere sosiale forskjeller blant ungdom. Det er grunn til å tro at det er flere aspekter på sosiale forskjeller når man tar utgangspunkt i foreldrene sammenlignet med ungdommen, men man får samtidig ikke erkjent ungdommens aspekt. Videre undersøkelser bør muligens basere sosiale forskjeller på både foreldrene og ungdommen, da dette i trolig større grad gir en bedre beskrivelse av sosiale forskjeller blant ungdom, sammenlignet med å kun fokusere på foreldrene.

Den kulturelle kapitalen i Bourdieus teori består av blant annet utdanningskapital, som videre består av generell kunnskap (Aakvaag, 2012). Den idrettskulturelle kapitalen i denne oppgaven består som nevnt i kunnskap om fysisk aktivitet og trening. Resultatene fra studien viser at jo mer kunnskap ungdommene har om fysisk aktivitet og trening, jo høyere er oddsen for å delta i organisert idrett. Det blir også vist at elever på idrettslinja i størst grad deltar i organisert idrett, sammenlignet med de to andre studieretningene. Resultatene viser som for det generelle fysiske aktivitetsnivå å ha en nær sammenheng med habitusbegrepet, som videre er avgjørende for mengden av idrettskulturell kapital. Da Bourdieu mener at hver og ens habitus formes gjennom interaksjoner med de menneskene som er rundt oss (Bourdieu, 1977), er det igjen nærliggende å tro at elever ved idrettslinja har vokst opp i et idrettsrelatert miljø hvor fysisk aktivitet og trening har vært stekt prioritert. På den måten kan disse elevene ha utviklet sin habitus slik at de har blitt interessert i trening og idrett. På bakgrunn av deres habitus, samt å kontinuerlig tilegne seg kunnskap om fysisk aktivitet og trening gjennom

skolehverdagen, gjør at elever ved idrettsfag har bedre forutsetninger for å inneha mye idrettskulturell kapital, sammenlignet med de to andre studieretningene. Dette har trolig hatt betydning for deltagelse i organisert idrett i denne studien, da resultatene viser at 66 prosent av elevene på idrettslinja deltar i organisert idrett, mens det tilsvarende er 32,8 prosent for elevene ved yrkesfaglig studieretning.

Den idrettskulturelle kapitalen er basert på fem påstander, som gir en subjektiv indikator på hvor mye kunnskap og hvor bredt sosialt nettverk ungdommene har på feltet fysisk aktivitet og trening. Det er viktig å nevne at denne studien kun tar utgangspunkt i det informantene har svart, og man vet derfor ikke noe mer omfattende om hvor mye kunnskap ungdommene faktisk har. Dette er en svakhet med den idrettskulturelle kapitalen, og er trolig også en svakhet i andre studier hvor kulturell kapital har blitt målt subjektivt ved hjelp av spørreskjema. Man må alltid være klar over at over- og underrapportering kan være tilstede ved bruk av spørreskjema som målemetode. Det er grunn til å tro at enkelte elever som opplever å ha lite kunnskap, faktisk har mer kunnskap enn hva de rapporterer. Samtidig kan det tenkes at enkelte som opplever å ha mye kunnskap, har mindre kunnskap enn det de faktisk rapporterer. Dette er noe som ikke kommer frem slik den idrettskulturelle kapitalen er målt i denne studien, noe som kan ha gitt utslag for resultatene.

7.2.2 Vennskapskapital

Både den bivariate- og den multivariate- analysen viser at det er en statistisk signifikant sammenheng mellom deltagelse i organisert idrett og vennskapskapital blant ungdommene i studien. Resultatene viser at jo mer vennskapskapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å delta i organisert idrett. Variabelen vennskapskapital er som nevnt basert på Bourdieus sosiale kapital, som består av blant annet sosiale nettverk i form av venner (Aakvaag, 2012). Variabelen vennskapskapital indikerer hvor bredt sosialt nettverk ungdommene har i form av venner innenfor feltet fysisk aktivitet og idrett. En svakhet med variabelen er som nevnt at den ikke sier så mye om hvor mye generell vennskapskapital ungdommene har, da det har blitt valgt å fokusere på venner innenfor feltet fysisk aktivitet og idrett.

Et likhetstrekk for de to variablene som slår signifikant ut for det fysiske aktivitetsnivået og idrettsdeltagelse, henholdsvis idrettskulturell kapital og vennskapskapital, er at de begge har blitt konstruert slik at de har en plass innenfor idrettsfeltet. Der de generelle kapitaltypene kulturell- og sosial kapital i Bourdieus teori indikerer generell kulturell- og sosial kapital,

indikerer den idrettskulturelle kapitalen og vennskapskapitalen i denne studien kulturell- og sosial kapital på idrettsfeltet. Slik variablene har blitt konstruert i denne oppgaven, gjør at de på mange måter er i en mellomposisjon mellom det sosiale rom og sosiale felt (idrettsfeltet) i Bourdieus teori. Der posisjonene i det sosiale rom er basert på mengde og sammensetning av de generelle kapitaltypene, er posisjonene i et sosialt felt bestemt av mengden en aktør besitter av den feltspesifikke kapitalen (Aakvaag, 2012). Dette gjør at det på mange måter er mer tilbørlig å snakke om sosiale forskjeller i fysisk aktivitet, trening og idrett, sammenlignet med sosiale klasser.

Resultatene viser at deltagelse i organisert idrett er betinget av sosiale forskjeller. Det blir også vist at elever ved idrettsfaglig utdanning i størst grad deltar i organisert idrett, noe som vender oss tilbake til habitusbegrepet i Bourdieus teori. Da Bourdieu mener at hver og ens habitus har bestemt hvem man er venner med (Waquant, 1996), og når det er grunn til å tro at de fleste venner har mange like interesser, er det videre nærliggende å tro at elever på idrettslinja har flere venner som deltar i fysisk aktivitet og idrett, sammenlignet med de to andre studieretningene. På bakgrunn av habitusbegrepet til Bourdieu og antagelsene som har blitt gjort rede for, er det igjen større sannsynlighet for elever på idrettslinja å inneha mye vennskapskapital slik variabelen er konstruert i denne oppgaven. Dette har trolig gitt utslag for resultatene, ved at jo mer vennskapskapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å delta i organisert idrett, og elever ved idrettsfaglig utdanning deltar i betydelig størst grad.

Variabelen vennskapskapital er en indeks av sammensatte mål basert på to påstander.

Påstandene gir en subjektiv indikator på hvor bredt sosialt nettverk ungdommene har i form av venner som deltar i idrett og fysisk aktivitet. Det er viktig å påpeke at studien kun tar utgangspunkt i hva informantene har svart, og vil utover dette ikke ha noe mer omfattende kjennskap til hvor bredt nettverk ungdommene faktisk har. I påstandene skal ungdommene gjøre rede for hvor enig de er at de fleste vennene deres deltar i idrett og fysisk aktivitet. En svakhet med påstandene er at det ikke er en klar definisjon på hva «de fleste» vennene vil tilsi. Det er grunn til å tro at informantene definerer «de fleste» vennene ulikt, noe som kan ha gitt utslag for resultatene.

Analysene av resultatene viser som for det fysiske aktivitetsnivået at sosiale forskjeller har betydning for deltagelse i organisert idrett, når det blir tatt utgangspunkt i idrettskulturell kapital og vennskapskapital. Det blir vist at jo mer idrettskulturell kapital og vennskapskapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for delta i organisert idrett. Resultatene viser ved

det at ungdom er avhengig av en viss mengde idrettskulturell kapital i form av kunnskap om fysisk aktivitet og trening, samt en viss mengde vennskapskapital i form av venner som deltar i fysisk aktivitet og idrett, for å selv delta i organisert idrett.

7.2.3 Økonomisk kapital

Resultatene fra denne studien viser at det ikke er en statistisk signifikant sammenheng mellom økonomisk kapital og deltagelse i organisert idrett blant ungdommene. Denne studien kan ved det ikke bekrefte at økonomisk kapital har betydning for idrettsdeltagelse. Tidligere studier på deltagelse i organisert idrett og sosiale forskjeller blant ungdom, hvor økonomisk kapital har blitt studert, viser at forskjellene er større innenfor enkelte idretter sammenlignet med den generelle deltagelsen (Vaage, 2009; Kantomaa et al., 2007; Tammelin et al., 2005). Det blir samtidig vist at det er en forskjell for den generelle deltagelsen i studien til Krange & Strandbu (2004) og Seippel et al., (2011). I begge disse studiene ble den økonomiske kapitalen basert på et subjektivt mål i henhold til egenrapportering fra ungdommene på hvor god råd de opplevde at familien hadde. Studiene viste at ungdom som oppga at deres familie hadde dårlig råd, deltok i mindre grad i organisert idrett sammenlignet med ungdom som oppga at familien hadde middels- eller god råd (Krange & Strandbu, 2004); Seippel et al., 2011).

Vaage (2009) hevder at det er en viss tendens til at barn og ungdom i familier med høy inntekt er de som er mest fysisk aktive i regi av idrettslag. Det er allikevel ikke noe entydig trekk, og forskjellene er større innenfor enkelte idretter. I studien til Kantimaa et al., (2007) og Tammelin et al., (2005) ble det vist at høy familieinntekt var assosiert med hyppig deltagelse i organisert idrett for begge kjønn, men studiene viste også at forskjellene var større innenfor enkelte idretter. For guttene var deltagelse i innebandy, slalåm, tennis og golf mest utbredt i høyinntektsgruppen. Når det gjaldt jentene, deltok de i den høyeste inntektsgruppen oftere i aktiviteter som dans, turn og aerobic. Deltagelse i slalåm økte med økende familieinntekt for begge kjønn. Det ble konkludert med at familiens inntekt var positivt assosiert med graden av fysisk aktivitet i regi av idrettslag hos ungdommene, og at idretter som krever relativt dyrt utstyr var mest utbredt i høyinntektsfamiliene (Kantomaa et al., 2007; Tammelin et al., 2005). I denne oppgaven ble det ikke vist noen sammenhenger for deltagelse i ulike idretter i henhold til sosiale forskjeller. Det ble vist at 74 prosent av ungdommene som deltok i organisert idrett, deltok i enten fotball eller håndball, eller begge idrettene (vedlegg, 2.0). Da det var en svært skjev fordeling av idrettene ble det vanskelig å

analysere resultatene i henhold til sosiale forskjeller, og det ble ikke funnet noen signifikante sammenhenger.

Resultatene viser altså at det ikke er noen statistisk signifikante sammenhenger mellom økonomisk kapital og deltagelse i organisert idrett blant ungdommene. Den økonomiske kapitalen er basert på tre påstander, som til sammen gir en subjektiv indikator på hvor mye økonomisk kapital ungdommene besitter. Studien tar som for de andre indikatorene på sosiale forskjeller kun utgangspunkt i hva informantene har svart på de ulike påstandene. Man har derfor ikke kjennskap til hvor mye økonomisk kapital ungdommene faktisk besitter, men svarere fra spørreskjemaet gir en indikator. Samtidig indikerer påstandene i stor grad økonomisk kapital på feltet fysisk aktivitet og idrett, noe som kan bidra til at den generelle økonomiske kapitalen ikke kommer frem i det sammensatte målet i denne studien. Det kan tenkes at enkelte informanter mener det er for dyrt å delta i organisert idrett, men det betyr samtidig ikke at disse besitter lite økonomisk kapital. Dette er svakhet med den økonomisk kapitalen i denne oppgaven, og kan ha hatt påvirkninger for resultatene.

Studien viser at informantene i gjennomsnitt besitter mye til svært mye økonomisk kapital (tabell). Dette indikerer at for svært mange av informantene har økonomiske ressurser liten betydning når det kommer til deltagelse i organisert idrett, noe signifikantesten i regresjonsanalysene også indikerer, ved at økonomisk kapital ikke viser noen statiske sammenhenger. Årsaken til at gjennomsnittsverdien for den økonomiske kapitalen er svært høy, kan muligens være at de fleste ungdommene i studien ikke selv betaler medlemskontingenten i idrettslagene og andre kostnader for å være fysisk aktiv. Det er grunn til å tro at de fleste foreldre bidrar med de økonomiske ressursene som kreves for at barna deres kan være fysisk aktive og drive med idrett. På bakgrunn av dette er det videre grunn til å tro at mange ungdom i alderen 16-17 år ikke har et reelt bilde på hva som er dyrt eller ikke, og som videre kan forklare hvorfor de fleste informantene i studien mener at penger har liten betydning for å delta i organisert idrett.

7.3 Uorganisert trening og sosiale forskjeller

Resultatene fra denne studien viser at deltagelse i uorganisert trening har en statistisk signifikant sammenheng med økonomisk kapital, idrettskulturell kapital og vennskapskapital i de bivariate analysene. Det ble vist at jo mer kapital ungdommene besitter, uavhengig av hvilken kapitaltype det er snakk om, jo høyere er oddsen for å drive med uorganisert trening. I den multivariate analysen ble det ikke vist til signifikante sammenhenger for variabelen

vennskapskapital, men det ble funnet signifikante sammenhenger for økonomisk- og idrettskulturell kapital. Analysene viste at oddsen for å drive med uorganisert trening økte med økende mengde økonomisk- og idrettskulturell kapital.

7.3.1 Idrettskulturell kapital

Analysene av resultatene viser en statistisk signifikant sammenheng for deltagelse i uorganisert trening og idrettskulturell kapital. Resultatene viser at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å drive med uorganisert trening. I studien til Krange & Strandbu (2004) ble det vist en svak, men statistisk signifikant sammenheng for omfanget av uorganisert trening og kulturell kapital blant ungdommene. Ungdom som ble regnet å inneha mye kulturell kapital deltok i større grad i uorganisert trening, sammenlignet med ungdom som hadde lite kulturell kapital. Igjen blir det vanskelig å sammenligne deres resultater med resultatene i denne studien, da sosiale forskjeller er målt på ulike måter.

Den kulturelle kapitalen i Bourdieus teori består av blant annet av utdanningskapital, som videre består av generell kunnskap (Aakvaag, 2012). Den idrettskulturelle kapitalen i denne oppgaven indikerer hvor god kunnskap ungdommene har om trening og fysisk aktivitet, samt i hvilken grad ungdommene har et sosialt nettverk med personer som har god kunnskap om trening. Variabelen idrettskulturell kapital er statistisk signifikant på $p < 0,01$ nivå i både den bivariate- og multivariate analysen, noe som viser til en sterk sammenheng for deltagelse i uorganisert trening blant ungdommene. Det er igjen nærliggende å tro at habitusbegrepet i Bourdieus teori har en sammenheng med resultatene. Bourdieu mener at hver og ens habitus formes gjennom interaksjon med de menneskene og det samfunnet som er rundt oss (Bourdieu, 1977), og at mennesker som vokser opp i ulike sosiale miljøer vil utvikle ulike habitus (Aakvaag, 2012). Det blir vist at elever på idrettslinja i størst grad driver med uorganisert trening basert på prosenttallene, men at elever ved studiespesialisering deltar i tilnærmet like stor grad. Elever ved yrkesfaglig utdanning deltar i minst grad i uorganisert trening når man tar utgangspunkt i prosenttallene. Når man sammenligner elever på idrettslinja med elever ved yrkesfaglig utdanning, er det grunn til å tro at elever på idrettslinja har utviklet deres habitus, som videre har hatt betydning for mengden idrettskulturell kapital. Det er igjen nærliggende å tro at elever på idrettslinja har vokst opp i et idrettsrelatert miljø, og på den måten ha utviklet ens habitus slik at de har blitt interessert i fysisk aktivitet, trening og idrett. Samtidig som å kontinuerlig tilegne seg kunnskap om fysisk aktivitet og trening

gjennom skolehverdagen, gjør at elever ved idrettsfag har bedre forutsetninger for å inneha mye idrettskulturell kapital, sammenlignet med elever ved yrkesfaglig utdanning. Dette kan på mange måter forklare hvorfor elever på idrettslinja er størst representert i uorganisert trening, men også størst representer i organisert idrett og har det høyeste fysiske aktivitetsnivået på fritiden.

7.3.2 Vennskapskapital

Resultatene viser at det er en statistisk signifikant sammenheng for deltagelse i uorganisert trening og vennskapskapital på $p < 0,05$ nivå i den bivarierte analysen, mens det er ingen signifikante sammenhenger mellom disse to variablene i den multivariate analysen. Tar man utgangspunkt i den bivarierte analysen, blir det vist at jo mer vennskapskapital ungdommene har, jo høyere er oddsen for å drive med uorganisert trening. Variabelen vennskapskapital er som nevnt basert på Bourdieus sosiale kapital, som består av blant annet sosiale nettverk i form av venner (Aakvaag, 2012). Variabelen vennskapskapital indikerer i stor grad hvor bredt sosialt nettverk ungdommene har i form av venner innenfor feltet fysisk aktivitet og idrett. Ifølge Bourdieu har ingen fritt og uavhengig selv valgt venner, men det har blitt bestemt gjennom en persons habitus (Wacquant, 1996). På den måten har hver og ens habitus bestemt hvem man er venner med. Det er grunn til å tro at de fleste venner har mange like interesser, noe som gjør at de vil utvikle tilnærmet lik habitus. For elever på idrettslinja er det nærliggende å tro at alle har en viss interesse for fysisk aktivitet, trening og idrett, og at disse elevene har et bredt spekter av venner med samme interesser. Dette gjør at elever på idrettslinja har høyere sannsynlighet for å inneha mye vennskapskapital slik variabelen har blitt konstruert i denne oppgaven. Resultatene viser imidlertid at ungdom på idrettslinja og ungdom ved studiespesialiserende utdanning deltar i tilnærmet like stor grad i uorganisert trening. Dette indikerer at elever ved studiespesialisering har et bredt nettverk med venner innenfor feltet fysisk aktivitet og idrett (vennskapskapital), sammen med en viss kunnskap om fysisk aktivitet og trening (idrettskulturell kapital), som videre er avgjørende for deres deltagelse i uorganisert trening. Vennskapskapitalen forklarer samtidig mindre enn den økonomiske- og idrettskulturelle kapitalen, som viste til statistisk signifikante sammenhenger i den multivariate analysen, hvor alle kapital-variablene var med å påvirke analysen.

7.3.3 Økonomisk kapital

Tidligere studier viser at økonomisk kapital spiller en vesentlig rolle for deltagelse i organisert idrett (Kantomaa et al., 2007; Tammelin et al., 2005), men at økonomisk kapital har liten betydning for omfanget av uorganisert trening (Krange & Strandbu, 2004). I denne studien viste resultatene det motsatte av hva tidligere studier har vist når økonomisk kapital blir undersøkt, noe som indikerer at uorganisert egentrening har blitt relativt kostnadskreven. Flere ulike former for uorganisert trening krever en viss mengde utstyr, hvor utstyret også er relativt dyrt (Krange & Strandbu, 2004). Dette tyder på at økonomisk kapital spiller en sentral rolle i dagens samfunn for å drive med trening på egenhånd, selv om mange former for egentrening i prinsippet er gratis. Det er grunn til å tro at de mest «underholdende» formene for uorganisert egentrening, som eksempelvis slalåmkjøring på fjellet krever mer økonomiske ressurser enn de mer tradisjonelle formene, som for eksempel å jogge tur i skogen. Resultatene fra denne studien viser imidlertid at ungdommene velger de tradisjonelle formene fremfor de «underholdende» formene, da 21 prosent av ungdommene som driver med uorganisert trening benytter seg av løping eller jogging som treningsform. Det tilsvarende tallet for de «underholdende» aktivitetene som inngår i kategorien «annen egentrening» er kun 11 prosent (vedlegg 2.1). Dette forklarer trolig ikke hvorfor økonomisk kapital spiller en avgjørende rolle for deltagelse i uorganisert trening. Det er imidlertid grunn til å se nærmere på trening på treningsstudio, som viste seg å være den desidert mest populære arenaen for trening blant ungdommene i studien, for å kunne forklare hvorfor økonomisk kapital er sentralt for deltagelse i uorganisert trening.

Stadig flere ungdommer benytter seg av treningsstudio som arena for trening. Treningsstudio var den mest populære arenaen for trening blant ungdom i alderen 16-19 år i 2010 (Seippel et al., 2011), og ble vist å være den klart mest attraktive arenaen for uorganisert trening blant ungdommene i denne studien (vedlegg 2.1). Det kan diskuteres om trening på treningsstudio bør betraktes som en form for uorganisert trening, eller om den bør være i en egen kategori mellom det organiserte og det uorganiserte, eksempelvis private treningstilbud (Breivik & Rafoss, 2012). I denne studien har det allikevel blitt valgt å karakterisere trening på treningsstudio som en form for uorganisert trening, noe som kan bidra til å forklare hvorfor økonomisk kapital har betydning for å drive med trening på egenhånd.

Trening på treningsstudio krever i utgangspunktet ikke betydelig med utstyr, men det koster å være medlem. Samtidig kan det tenkes at enkelte ønsker det nyeste og beste utstyret, hvor en viss mengde økonomisk kapital må være tilstede. Dette gjelder sannsynligvis også for andre

uorganiserte aktiviteter, og ikke bare for trening på treningsstudio. Når man sammenligner de tre mest populære formene for uorganisert trening i denne studien, er som nevnt trening på treningsstudio den desidert mest attraktive, etterfulgt av løping/jogging og styrketrening utenom treningsstudio (vedlegg 2.1). Av disse tre formene for egentrening er det kun trening på treningsstudio som har medlemskontingent. Et fellestrekk for de tre formene for trening er at de krever relativt lite utstyr, hvor et par joggesko og noe treningstøy i utgangspunktet er nok for å kunne bedrive aktivitetene. Det er derfor grunn til å tro at trening på treningsstudio bidrar sterkt til at det er en sammenheng mellom økonomisk kapital og uorganisert trening i denne studien. Det kunne videre vært interessant å hatt trening på treningsstudio i en egen kategori, og da undersøkt om økonomisk kapital er av betydning for de resterende uorganiserte treningsformene.

Tar man utgangspunkt i den multivariate analysen, blir det vist at jo mer økonomisk- og idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er oddsen for å delta i uorganisert trening. Resultatene viser at ungdom er avhengig av en viss mengde økonomisk kapital for å delta i uorganisert trening, og forklaringen på dette er trolig som nevnt at trening på treningsstudio inngår i denne kategorien. Studien viser også at ungdom er avhengig av å ha en viss kunnskap om fysisk aktivitet og trening (idrettskulturell kapital), for å selv drive med uorganisert trening.

7.4 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen og sosiale forskjeller

Resultatene fra de bivariate analysene viser at det ikke er noen statistiske signifikante sammenhenger for det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingen og sosiale forskjeller, men det blir vist en sammenheng for variabelen kjønn. Resultatene viser at guttene i gjennomsnitt har flere antall minutter i moderat intensitet enn jentene, og har ved det i gjennomsnitt et høyere fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen sammenlignet med jentene. Internasjonale studier viser at gutter og jenter har et tilnærmet likt fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvfaget. Fairclough & Stratton, (2005) har konkludert med at kroppsøvfaget i stor grad legger til rett for aktiviteter som er tilpasset begge kjønn på internasjonalt nivå. Ifølge Helsedirektoratet (2003) er kroppsøvingen i Norge i større grad tilpasset gutter enn jenter, hvor utstrakt bruk av ballspill bidrar til en negativ innvirkning på trivselen hos spesielt jenter. Trivsel har vist seg som en svært viktig faktor for det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvfaget. Det er videre nærliggende å tro at guttene i gjennomsnitt har et høyere fysisk aktivitetsnivå enn jentene i denne studien, på bakgrunn av det Helsedirektoratet (2003) hevder, nemlig at faget er mer

tilpasset gutter, noe som trolig gjør at guttene i generell grad trives bedre enn jentene i kroppsøvingstimen.

7.4.1 Idrettskulturell kapital

Resultatene fra den multivariate analysen viser at den idrettskulturelle kapitalen er statistisk signifikant på $p < 0,05$ nivå, samtidig som kjønnsvariabelen er som i den bivariate analysen signifikant på $p < 0,01$ nivå. Kjønnsvariabelen viser til det samme som i den bivariate analysen, mens den idrettskulturelle kapitalen har blitt statistisk signifikant når kjønnsvariabelen og de andre kapitalvariabelen er med å påvirke analysen. Resultatene viser ved det at fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen varierer med sosiale forskjeller, når man tar utgangspunkt i idrettskulturell kapital i den multivariate analysen. Det blir samtidig vist at sammenhengen er svakere ($p < 0,05$) enn for det fysiske aktivitetsnivået på fritiden ($p < 0,01$).

Resultatene viser at det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingen øker i gjennomsnitt med økende mengde idrettskulturell kapital. Det blir vist at jo mer idrettskulturell kapital ungdommene besitter, jo høyere er det fysiske aktivitetsnivået, ved at jo mer idrettskulturell kapital, jo flere minutter er ungdommene i moderat fysisk aktivitet i kroppsøvingstimen. Forskning på fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingfaget i henhold til sosiale forskjeller har vært lite prioritert, og det grunn til å tro at dette har en sammenheng med at skolen og kroppsøvingfaget er en arena som i utgangspunktet når alle barn og unge (Helsedirektoratet, 2003). Det er vanskelig å belyse hvorfor det blir vist en sammenheng i denne studien, men det kan det tenkes at det har en sammenheng med hva som har blitt undersøkt og hvordan indikatorene på sosiale forskjeller har blitt konstruert.

Skolen og kroppsøvingfaget er en viktig arena for fysisk aktivitet, og kan videre fremme gode aktivitetsvaner uavhengig av sosiale forskjeller (Helsedirektoratet, 2003). Dette indikerer at skolen er en viktig arena for fysisk aktiv, men forskjeller i fysisk aktivitetsnivå kan fremdeles være tilstede. I denne studien har det blitt fokusert på det fysiske aktivitetsnivået, og det er nærliggende å tro at det blir vist en signifikant sammenheng med idrettskulturell kapital på bakgrunn av hvordan denne variabelen har blitt konstruert. Variabelen idrettskulturell kapital indikerer hvor god kunnskap ungdommene har om fysisk aktivitet og trening, og resultatene viser at jo mer kunnskap ungdommene har, jo høyere er det fysiske aktivitetsnivået. Det er grunn til å tro at ungdom som har mye kunnskap om fysisk aktivitet og trening i større grad benytter seg av kroppsøvingstimen til å være fysisk aktiv, og har dermed et høyere aktivitetsnivå sammenlignet med de som har lite kunnskap. En annen

årsak kan være at ungdom med mye kunnskap om fysisk aktivitet og trening i større grad mestrer de ulike aktivitetsformene i kroppsøvingfaget, og derved legger ned større innsats i kroppsøvingstimen, noe som videre påvirker det fysiske aktivitetsnivået positivt.

Kroppsøvingfaget i skolen er et obligatorisk fag for alle elever i grunnskolen. Faget skal være med på å bidra til at elever opplever glede, mestring og inspirasjon ved å være i fysisk aktivitet sammen med andre (Utdanningsdirektoratet, 2012) Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen kan på en måte ikke sammenlignes med fysisk aktivitetsnivå på fritiden og fysisk aktivitet på andre arenaer, da kroppsøvingfaget er tilgjengelig for alle. Dette gjør at alle i utgangspunktet, uavhengig av sosial bakgrunn, har muligheten til å ha et høyt fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingfaget. Samtidig kan det tenkes at de som er fysisk aktive på fritiden er i bedre fysisk form enn de som har et lavt aktivitetsnivå eller er inaktive på fritiden. Dette gjør at de som har et høyt aktivitetsnivå på fritiden trolig har bedre forutsetninger for å ha et høyt fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingfaget, sammenlignet med de som har et lavt aktivitetsnivå på fritiden. På den måten kan man si at det fysiske aktivitetsnivået på fritiden på mange måter har en sammenheng med aktivitetsnivået i kroppsøvingen, og at sosiale forskjeller i fysisk aktivitet på fritiden er med på å belyse hvorfor sosiale forskjeller har betydning for aktivitetsnivået i kroppsøvingen.

7.4.2 Vennskapskapital

Resultatene viser at det ikke er en statistisk signifikant sammenheng for det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingen og variabelen vennskapskapital i de ulike analysene i denne oppgaven. Variabelen vennskapskapital indikerer som nevnt hvor bredt sosialt nettverk ungdommene har i form av venner innenfor feltet fysisk aktivitet og idrett. Det ble vist at vennskapskapital hadde betydning for deltagelse i fysisk aktivitet på fritiden på ulike arenaer, men at det ikke har noen signifikante sammenhenger med aktivitetsnivået i kroppsøvingen.

Basert på antagelsen som ble gjort rede for i delkapittel for idrettskulturell kapital, er det grunn til å tro at ungdom i høyere sosiale lag (idrettskulturell kapital og vennskapskapital) er i bedre fysisk form på bakgrunn av deres høye fysiske aktivitetsnivå på fritiden, sammenlignet med ungdom i lavere sosiale lag. Det er videre grunn til å tro at disse har bedre forutsetninger for å ha et høyt aktivitetsnivå i kroppsøvingen. Samtidig er det flere faktorer som spiller inn på fysisk form, og en svakhet med denne studien er at man ikke vet noe mer omfattende om informantenes fysiske form enn å ta utgangspunkt i det fysiske aktivitetsnivå på fritiden. Dette forklarer trolig for lite om den fysiske formen til informantene, og denne studien kan ikke

bekreftede at de som har et høyt fysisk aktivitetsnivå på fritiden er i god fysisk form, men det kan bidra som en indikator. Samtidig er det også flere forhold som må tas i betraktning når man sammenligner aktivitetsnivået på fritiden med aktivitetsnivået i kroppsøving. Fysisk aktivitetsnivå på fritiden har blitt målt subjektivt ved bruk av spørreskjema som målemetode, mens aktivitetsnivået i kroppsøvingen har blitt målt objektivt ved hjelp av akselerometer. Resultatene viser at fysisk aktivitet på fritiden varierer med sosiale forskjeller, og at vennskapskapital har en svak sammenheng med aktivitetsnivået på fritiden, mens det blir ikke vist signifikante sammenhenger for vennskapskapitalen i henhold til aktivitetsnivået i kroppsøvingen.

7.4.3 Økonomisk kapital

Resultatene fra denne studien viser ingen statistisk signifikante sammenhenger for det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingen og den økonomiske kapitalen i regresjonsanalysene. Økonomisk kapital har kun vist seg som en betydningsfull faktor for deltagelse i uorganisert trening, basert på signifikansnivået til variabelen. Det har tidligere i oppgaven blitt antatt at den økonomiske kapitalen har betydning for deltagelse i uorganisert trening, da trening på treningsstudio inngår i denne kategorien. Kroppsøvfaget i skolen er et obligatorisk fag for alle elever i grunnskolen (Utdanningsdirektoratet, 2012), hvor alle barn og unge kan være fysisk aktive uavhengig av sosial bakgrunn. Kroppsøvfaget er ved det en åpen arena som i utgangspunktet når alle ungdom i 16-17 års alderen, og man er derfor ikke avhengig av å inneha mye økonomisk kapital for å være fysisk aktiv eller å ha et høyt fysisk aktivitetsnivå. Denne studien bekrefter dette, da resultatene viser at økonomisk kapital ikke har statistisk signifikante sammenhenger med det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingen.

7.5 Fysisk aktivitet og studieretning

Resultatene i studien viser at fysisk aktivitet på ulike arenaer varierer med tilhørende studieretning. I det påfølgende vil forskjeller i fysisk aktivitetsnivå på fritiden, idrettsdeltagelse, deltagelse i uorganisert trening og aktivitetsnivå i kroppsøvingen bli diskutert i henhold til hvilken studieretning ungdommene tilhører.

7.5.1 Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Resultatene fra studien viser at elever ved idrettsfaglig utdanning i gjennomsnitt har det høyeste fysiske aktivitetsnivået, mens yrkesfagelevne har det laveste aktivitetsnivået på fritiden. Ifølge Helsedirektoratet (2003) blir det antatt at yrkesfagelevne er generelt i dårligere fysisk form, sammenlignet med elever fra andre studieretninger. Dette kan bidra til å forklare hvorfor yrkesfagelevne har det laveste aktivitetsnivået i denne studien. Ungdom ved studiespesialiserende utdanning ligger i gjennomsnitt mellom de andre studieretningene, og resultatene viser at de i gjennomsnitt har et middels til høyt fysisk aktivitetsnivå på fritiden. Tidligere forskning på fysisk aktivitetsnivå på fritiden i henhold til tilhørende studieretning, viser at elever på studiespesialisering har et betydelig høyere aktivitetsnivå på fritiden, sammenlignet med elever på yrkesfag (Westerståhl et al., 2005). Resultatene fra denne studien viser til de samme resultatene når man sammenligner ungdom ved yrkesfag og ungdom på studiespesialisering, men forskjellene er ikke like betydelige som i studien til Westerståhl et al., (2005).

Det blir vist at guttene i gjennomsnitt har et høyere fysisk aktivitetsnivå på fritiden enn jentene, når man sammenligner gutter og jenter fra samme studieretning. I studien til Westerståhl et al., (2005), hvor det ble sammenlignet elever ved studiespesialisering og yrkesfag, ble det vist at jenter som gikk yrkesfaglig utdanning var de som var minst fysisk aktive, mens gutter som tilhørte studiespesialiserende utdanning hadde det høyeste fysiske aktivitetsnivået på fritiden. Når man sammenligner gutter og jenter fra de samme studieretningene i denne studien, blir det vist til samme resultater som i studien til Westerståhl et al., (2005). Gutter ved studiespesialiserende utdanning har i gjennomsnitt det høyeste aktivitetsnivået på fritiden, mens jenter ved yrkesfaglig utdanning har det laveste aktivitetsnivået. Når man inkluderer idrettselevne med i sammenligningen, blir det vist at guttene ved idrettsfaglig utdanning har det høyeste aktivitetsnivået på fritiden blant hele utvalget, etterfulgt av jentene ved samme studieretning.

Regresjonsanalysene viser at idrettskulturell kapital og vennskapskapital har betydning for det fysiske aktivitetsnivået på fritiden. Det blir vist at jo mer informantene besitter av disse kapitalformene, jo høyere er det fysiske aktivitetsnivået på fritiden. Det er nærliggende å tro at resultatene har en sammenheng med at idrettselevne har det høyeste aktivitetsnivået. Det er grunn til å tro at ungdom ved idrettsfaglig utdanning i generell grad besitter mer idrettskulturell kapital og vennskapskapital, sammenlignet med elever ved studiespesialiserende- og yrkesfaglig utdanning. Resultatene indikerer at elever på idrettslinja har det høyeste aktivitetsnivå på bakgrunn av deres interesser (habitus), kunnskap om trening (idrettskulturell kapital) og sosiale nettverk i form av venner på feltet fysisk aktivitet og trening (vennskapskapital).

7.5.2 Organisert idrett

Resultatene for deltagelse i organisert idrett i henhold til hvilken studieretning ungdommene tilhører, viser at ungdom ved idrettsfag er størst representert i organisert idrett basert på prosenttallene. Elever ved yrkesfag deltar i minst grad i organisert idrett, mens ungdom ved studiespesialiserende utdanning ligger mellom disse to når man tar utgangspunkt i prosenttallene. Det blir vist at litt over halvparten av elevene ved studiespesialiserende utdanning deltar i organisert idrett. Resultatene viser også at guttene er størst representert i organisert idrett blant ungdommene ved yrkesfaglig- og studiespesialiserende utdanning, sammenlignet med jentene fra samme studieretning, mens jentene er større representert enn guttene blant ungdommene på idrettslinja. Jenter ved idrettsfag deltar i størst grad i organisert idrett, mens jenter ved yrkesfaglig utdanning deltar i minst grad. Det blir også vist at gutter ved studiespesialisering deltar i større grad enn gutter ved idrettsfaglig utdanning i organisert idrett.

Resultatene fra regresjonsanalysene viser at idrettskulturell kapital og vennskapskapital har betydning for idrettsdeltagelse. Resultatene indikerer at elever på idrettslinja besitter mest idrettskulturell kapital og vennskapskapital, da de er størst representert i organisert idrett. Det er samtidig grunn til å tro at elevene ved yrkesfaglig utdanning innehar minst av disse kapitalformene, da de er dårligst representert i organisert idrett. Resultatene indikerer videre at flere elever ved studiespesialiserende innehar en viss mengde idrettskulturell- og vennskapskapital, da over 50 prosent av elevene ved studiespesialisering deltar i organisert idrett. Det er nærliggende å tro at idrettskulturell kapital og vennskapskapital i utgangspunktet har størst betydning innbyrdes for elevene ved studiespesialiserende- og yrkesfaglig

utdanning, da det er grunn til å tro at elever på idrettslinja har mest kunnskap og et størst sosialt nettverk av venner på feltet fysisk aktivitet og idrett.

7.5.3 Uorganisert trening

Denne studien viser at ungdom ved idrettsfaglig utdanning i størst grad deltar i uorganisert trening, men det blir samtidig vist at elever ved studiespesialiserende utdanning deltar i tilnærmet like stor grad. Når man sammenlignet idrettselevne og elevene på studiespesialisering, blir det vist at idrettselevne har et høyere fysisk aktivitetsnivå på fritiden, og deltar i betydelig større grad i organisert idrett, mens deltagelsen i uorganisert trening er tilnærmet lik. Elever ved yrkesfaglig utdanning er dårligst representert i uorganisert trening basert på prosenttallene. Resultatene viser også at guttene er størst representert i uorganisert trening blant ungdommene ved yrkesfaglig- og idrettsfaglig utdanning, sammenlignet med jentene fra samme studieretning, mens jentene er større representert enn guttene blant ungdommene på studiespesialisering. Gutter ved idrettsfaglig utdanning deltar i størst grad i uorganisert egentrening, mens jenter ved yrkesfaglig utdanning deltar i minst grad.

Resultatene fra regresjonsanalysene viser at økonomisk kapital, idrettskulturell kapital og vennskapskapital er avgjørende for å drive med uorganisert trening. Resultatene indikerer at elevene ved studiespesialiserende utdanning innehar en viss mengde av disse kapitalformene, og at flere velger bort den organiserte idretten til fordel for uorganiserte aktiviteter for å bedrive trening og fysisk aktivitet. Resultatene indikerer videre at elever ved studiespesialisering innehar mer idrettskulturell kapital og vennskapskapital enn elever ved yrkesfaglig utdanning, noe som forklarer en høyere deltagelse i både uorganisert trening og organisert idrett, samt et høyere fysisk aktivitetsnivå på fritiden. Tidligere studier viser at elever ved yrkesfag er betydelig mindre fysisk aktive enn elever ved studiespesialiserende utdanning. Det har blitt konkludert med at mindre støtte fra foreldrene til å drive med fysisk aktivitet og idrett, samt lavere sosioøkonomisk status, påvirker det fysiske aktivitetsnivået negativt for elever ved yrkesfaglig utdanning (Westerståhl et al., 2005). Mindre støtte fra foreldrene kan trolig være både mindre økonomisk- og kulturell støtte. Økonomisk støtte fra foreldrene til å drive med fysisk aktivitet, trening og idrett er sannsynligvis svært avgjørende for mange i ungdomsårene, da dagens samfunn i stor grad krever økonomiske ressurser for å kunne delta i fysisk aktivitet på ulike arenaer (Seippel et al., 2011).

Resultatene fra denne studien viser at jo mindre økonomisk kapital ungdommene besitter, jo lavere er oddsen for å drive med uorganisert trening. Som nevnt er yrkesfagelevne dårligst representert i uorganisert trening, noe som kan tyde på at disse elevene innehar lite økonomisk kapital. På bakgrunn av dette er det grunn til å tro at resultatene i denne studien forklarer mye av det samme som resultatene i Westerståhl et al., (2005), nemlig at lite økonomisk støtte fra foreldrene, altså lite økonomisk kapital, bidrar til at elevene ved yrkesfaglig utdanning deltar i minst grad i uorganisert trening. Dette forklarer ikke alene hvorfor yrkesfagelevne er minst fysisk aktive i uorganisert trening. Kulturell støtte fra foreldrene, i form av at foreldrene har kunnskap om fysisk aktivitet og på den måten oppfordrer sine barn til å være fysisk aktive, har trolig hatt utslag for resultatene til Westerståhl et al., (2005). Resultatene til Westerståhl et al., (2005) kan ikke sees i sammenheng med resultatene for den idrettskulturelle kapitalen i denne oppgaven, da det ikke har blitt tatt utgangspunkt i foreldrene, men i ungdommen som aktør for å indikere idrettskulturell kapital. Habitusbegrepet til Bourdieu i form av interesser om fysisk aktivitet og trening er trolig i større grad er en mer valid forklaring, sammen med den økonomiske kapitalen, på hvorfor elever ved yrkesfaglig utdanning er minst fysisk aktive gjennom uorganisert trening.

7.5.4 Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Resultatene viser at ungdom ved idrettsfaglig utdanning i gjennomsnitt har flest minutter i moderat intensitet i kroppsøvingstimen. Videre følger ungdom ved studiespesialisering, mens ungdom ved yrkesfaglig utdanning i gjennomsnitt har færrest minutter over 2020 tellinger. I følge Anderssen et al., (2009) blir antall tellinger over 2020 målt med akselerometer regnet som moderat fysisk aktivitet. Ungdommene på idrettslinja var i gjennomsnitt 23,4 minutter i moderat intensitet i kroppsøvingen. Alle kroppsøvingstimene hadde en varighet på om lag 60 minutter i denne studien, noe som vil si at idrettselevne var i moderat fysisk aktivitet over en tredjedel av timen. I følge Helsedirektoratet (2003) blir ofte kun to tredjedeler av kroppsøvingstimen benyttet til reel fysisk aktivitet, hvor kun halvparten av dette igjen kan karakteriseres som moderat fysisk aktivitet. Resultatene fra denne studien viser at elevene på idrettslinja er i moderat fysisk aktivitet litt over en tredjedel av kroppsøvingstimen, mens det tilsvarende for ungdom på studiespesialisering og yrkesfag er litt under en tredjedel, henholdsvis 18,5 og 17,7 minutter. Det gjennomsnittlige aktivitetsnivået i kroppsøvingen for hele utvalget er 19 minutter i moderat intensitet, noe som tilsvarer omtrent en tredjedel av

kroppsøvingstimen. Resultatene fra denne studien kan ved det sees i sammenheng med funnene til Helsedirektoratet (2003).

Fysisk aktivitet i henhold til studieretning har vært lite studert tidligere. Ifølge Helsedirektoratet (2003) står kroppsøvingfaget svakere for yrkesfagelevne sammenlignet med elever fra andre studieretninger, og det blir samtidig antatt at yrkesfagelevne er i generelt dårligere fysisk form enn andre jevnaldrende. Dette kan på mange måter sees i sammenheng med resultatene fra denne studien, da ungdom ved yrkesfaglig utdanning i gjennomsnitt har det laveste aktivitetsnivået i kroppsøvingen. Yrkesfagelevne har også det laveste aktivitetsnivået på fritiden, og deltar i betydelig minst grad i organisert idrett og uorganisert trening.

Det er nærliggende å tro at de ulike aktivitetsformene som har blitt bedrevet i hver klasse bidrar sterkt til å forklare ulikheter i fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen mellom studieretningene. Denne studien består av informanter fra seks yrkesfagklasser, tre studiespesialiserende klasser og to idrettsfagklasser. Blant yrkesfagklassen var det tre klasser som hadde styrketrening som aktivitetsform, noe som trolig bidrar til å forklare hvorfor disse i gjennomsnitt har det laveste aktivitetsnivået. Blant de studiespesialiserende klassene kan man se i tabell 21 i vedlegg 3.0 at klassen som hadde ulike lek-aktiviteter bidrar til å trekke det gjennomsnittlige aktivitetsnivået opp, mens klassen som hadde sykkel og styrketrening bidrar sterkt til å dra aktivitetsnivået ned. Denne klassen hadde i gjennomsnitt færrest minutter i moderat intensitet, med et gjennomsnitt på 3.79 minutter. Klassen representerer studiespesialisering fra Trondheim, og bidrar også sterkt til å dra ned det gjennomsnittlige aktivitetsnivået blant ungdommene i Trondheim. Når det gjelder idrettsklassene, blir det vist i tabell at klassen som hadde dans som aktivitetsform bidrar sterkt til å trekke opp det gjennomsnittlige aktivitetsnivået. Denne klassen hadde det høyeste aktivitetsnivået i kroppsøvingen blant hele utvalget, med et gjennomsnitt på 30.71 minutter i moderat intensitet, og bidrar også sterkt til å trekke opp det gjennomsnittlige aktivitetsnivået blant ungdommene i Fredrikstad. Den andre idrettsfagklassen hadde volleyball som aktivitetsform, og bidrar til å dra det gjennomsnittlige aktivitetsnivået ned blant elevene på idrettslinja og blant ungdommene fra Sandefjord (vedlegg 3.0).

Resultatene viser altså store utslag for det fysiske aktivitetsnivået i henhold til hvilke aktiviteter de ulike klasse har bedrevet. Det blir vist at klassene som har hatt styrketrening i gjennomsnitt har det laveste aktivitetsnivået, mens kroppsøvingøktene med dans, innebandy,

volleyball/basket og ulike lek-aktiviteter har i gjennomsnitt det høyeste aktivitetsnivået (vedlegg 3.0). Samtidig er det grunn til å tro at ulikheter i fysisk aktivitetsnivå kan forklares på bakgrunn av flere faktorer enn kun de ulike aktivitetstypene. Det er grunn til å tro at enkelte klasser har et høyere gjennomsnittlig aktivitetsnivå på bakgrunn av at flere elever har gitt mer innsats i timen, sammenlignet med andre klasser. Når man sammenligner byggfagklassen fra Trondheim med helse- og oppvekstklassen fra Sandefjord, hvor begge klassene hadde innebandy som aktivitetsform, blir det vist at byggfagklassen i gjennomsnitt hadde 10,58 flere minutter i moderat intensitet enn helse- og oppvekstklassen. Det kan tenkes at man kan sammenligne de klassene som har hatt samme aktivitetstype, men øktene har vært ulike med tanke på øvelser og varighet på øvelsene. Samtidig har det vært ulike lærere med ulikt opplegg fra klasse til klasse, noe som gjør det umulig å sammenligne på tvers av klassene. Skulle man kunne sammenlignet klassene måtte øktene vært identiske med tanke på aktivitetstype, øvelser og varighet. Det kunne imidlertid vært interessant å undersøke ulike klasser fra forskjellige studieretninger med identiske kroppsøvingstimer. Dette kunne gjort det mulig å sammenligne resultatene på tvers av klassene, og ville gitt en mer valid forklaring på forskjeller i fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen, sammenlignet med resultatene i denne studien.

7.6 Metodiske betraktninger

Utvalget i studien består av 240 informanter fra tre videregående skoler i tre ulike byer i Norge. Resultatene fra undersøkelsen kan ikke generaliseres til resten av landet, da utvalget er svært lite når man sammenligner på befolkningsnivå. Det at informantene kun representerer tre byer, gjør at resultatene ikke kan sammenlignes med ungdom på samme alder for hele befolkningen, men det kan tenkes at funnene kan være relatert til ungdom i nabobyene. Man kan samtidig ikke utelukke at de samme resultatene ville funnet sted andre steder i landet, og det er grunn til å tro at særlig de tilnærmet like byer med tanke på innbyggertall og areal kunne vist like resultater. Dette blir samtidig bare antagelser, og resultatene i studien viser kun sammenhenger mellom hvordan deltagelse i fysisk aktivitet på ulike arenaer varierer med sosiale forskjeller blant ungdom i alderen 16-17 år i Trondheim, Fredrikstad og Sandefjord.

Spørreskjemaet har blitt utformet av prosjektlederne, og datamaterialet fra datainnsamlingen har blitt bearbeidet av forfatter. Muligheten for å utforme spørreskjema i henhold til oppgavens hovedtemaer og etter ønsket teori og metode har derfor vært tilstede.

Spørreskjemaet har ikke blitt utformet med standardiserte indekser hvor man kan regne ut en

score. Spørsmålene i spørreskjema er basert på spørsmål fra tidligere undersøkelser på området, og har blitt omformulert slik at de er relatert til temaet for oppgaven. Dette kan ansees på som en svakhet for oppgaven, da studien ikke gjør det mulig å sammenligne med identiske studier på forskningsområdet.

Ved bruk av spørreskjema som måleinstrument er det viktig å være klar over at over- og underrapportering kan være tilstede, noe som er en svakhet med målemetoden (Skog, 2013). Man må derfor være klar over at blant annet fysisk aktivitetsnivå på fritiden kan være overestimert blant enkelte elever i denne studien. I tillegg kan mistolkning av spørsmål være tilstede, noe som også er en ulempe ved bruk av spørreskjemaer (Skog, 2013). I datainnsamlingen ble spørreskjemaet fylt ut på slutten av kroppsøvingstimen, noe som kan ha gitt utslag for svarene, da det er grunn til å tro at enkelte elever ønsket å bli raskest mulig ferdig. Kvaliteten på svarende kan derved ha blitt svekket.

Det har blitt benyttet akselerometer som mål på fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen. Det er flere forhold man må ta hensyn til når aktivitetsnivået blir målt objektivt ved hjelp av akselerometer. Når ungdom i alderen 16-17 år bærer akselerometer i kroppsøvingen, og får oppgitt at det er en aktivitetsmåler, er det grunn til å tro at flere elever yter mer innsats enn vanlig og dermed øker intensiteten, noe som kan føre til at aktivitetsnivået blir overestimert. Det er også viktig å være klar over at akselerometret ikke er i stand til å registrere enkelte aktivitetsformer, og at aktiviteter som styrketrening og sykling kommer dårligere ut enn aktiviteter som krever mer bevegelse (Anderssen et al., 2009). Ungdommenes fysiske form er også en viktig faktor for aktivitetsnivået. En svakhet med denne studien er at det ikke har blitt kartlagt den fysiske formen til informantene. Samtidig kan det ansees som en stor feilkilde for aktivitetsnivået i kroppsøvingen at de ulike klassene har hatt ulike aktivitetsformer. Sammenligningsverdien blir ved det betraktelig svekket, sammenlignet med om klassene hadde hatt identiske økter.

Denne studien har et tverrsnittdesign, som er en viktig betraktning å ta hensyn til i henhold til kausaliteten, og da muligheten for å forstå årsak-virkningsforholdet. All data til studien har blitt samlet inn på ett tidspunkt, noe som ikke gjør det mulig å bekrefte at en ting fører til noe annet. Det har derfor i større grad blitt diskutert sammenhenger og påvirkningsfaktorer av resultatene i denne studien, i stedet for å bekrefte eller konkludere noe. Det at dataen har blitt samlet inn på ett tidspunkt, kan også ha gitt utslag for resultatene. Når det gjelder

aktivitetsnivået i kroppsøvingen, er det grunn til å tro at flere elever har et høyere eller lavere aktivitetsnivå til vanlig, sammenlignet med den ene timen aktivitetsnivået har blitt registrert.

I denne studien har det blitt undersøkt hvordan deltagelse i fysisk aktivitet varierer med sosiale forskjeller blant ungdom. Målene på fysisk aktivitet på fritiden har blitt målt subjektiv ved bruk av spørreskjema, mens aktivitetsnivået i kroppsøvingen har blitt målt objektiv ved hjelp av akselerometer. Målene på fysisk aktivitetsnivå gir en indikator på varighet, hyppighet og intensitet, og begrepet fysisk aktivitet er derfor gyldig å bruke. Informasjon omkring idrettsdeltagelse og deltagelse i uorganisert trening har også blitt benyttet som mål på fysisk aktivitet på fritiden. Indikatorene på sosiale forskjeller er økonomisk kapital, idrettskulturell kapital og vennskapskapital, og har blitt satt sammen til indekser gjennom en faktoranalyse og reliabilitetsanalyse. Indeksene viser gjennom Cronbach's Alpha å være gode reliabilitetsmål.

Fysisk aktivitet og sosiale forskjeller har blitt studert en rekke ganger tidligere, men studiene har benyttet ulike mål på fysisk aktivitet og ulike indikatorer på sosiale forskjeller. Dette gjør det vanskelig å sammenligne på tvers av studiene, og med resultatene i denne studien.

Studiene har også variert med hvem som er aktøren i studien, om det blir tatt utgangspunkt i foreldrene eller ungdommen som aktør. Videre forskning bør muligens ta utgangspunkt i både ungdommen og foreldrene, for å få best mulige indikatorer på sosiale forskjeller. Studiene bør trolig også benytte standardiserte mål på fysisk aktivitet, for å kunne sammenligne på tvers av studiene.

8. Etterord

I denne oppgaven blir det vist at idrettskulturell kapital og vennskapskapital har sterke sammenhenger med det totale aktivitetsnivået på fritiden, og for deltagelse i organisert idrett. Resultatene viste at det fysiske aktivitetsnivået på fritiden og oddsen for å delta i organisert idrett, økete i gjennomsnitt med økende mengde idrettskulturell kapital og vennskapskapital. For deltagelse i uorganisert trening ble det vist at økonomisk kapital har en sterk sammenheng, og det er grunn til å tro at trening på treningsstudio bidrar sterkt til å forklare denne sammenhengen. Idrettskulturell kapital, i form av kunnskap om trening, hadde også stor betydning for å drive med uorganisert trening i denne studien.

Når det gjaldt fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen, ble det vist lang svakere sammenhenger i henhold til sosiale forskjeller. Kroppsøvingsfaget er en arena som i utgangspunktet når alle barn og unge (Helsedirektoratet, 2003), noe som trolig gjør at alle uavhengig av sosial bakgrunn har muligheten til å ha et høyt aktivitetsnivå i kroppsøvingen. Det ble samtidig vist at den idrettskulturelle kapitalen var statistisk signifikant på $p < 0.05$ nivå i den multivariate analysen, og resultatene viste at det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingen økete i gjennomsnitt med økende mengde idrettskulturell kapital. Resultatene i denne studien viser at deltagelse i fysisk aktivitet på ulike arenaer er betinget av sosiale forskjeller blant ungdom i alderen 16-17 år i Trondheim, Fredrikstad og Sandefjord.

Resultatene fra studien viser at idrettselevne i gjennomsnitt har det høyeste fysiske aktivitetsnivået på fritiden og kroppsøvingen, og deltar i størst grad i organisert idrett og uorganisert trening. Det blir også vist at yrkesfagelevne i gjennomsnitt har det laveste aktivitetsnivået på fritiden og i kroppsøvingsfaget, og deltar i betydelig minst grad i organisert idrett og uorganisert trening. Guttene er generelt mer fysisk aktive enn jentene, men det blir kun vist til signifikante sammenhenger for det fysiske aktivitetsnivået i kroppsøvingen.

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har det blitt gjort opp en del tanker rundt relevansen til resultatene, og hvordan de kan være nyttig kunnskap for andre aktører spesielt knyttet til idretten og fysisk aktivitet på fritiden. Det har også blitt spekulert i videre forskning på dette forskningsfeltet, samt tiltak som kan gjøres for å redusere de sosiale forskjellene for deltagelse i idrett og fysisk aktivitet i fremtiden. Denne studien viser som i tidligere studier at deltagelse i fysisk aktivitet varierer med sosiale forskjeller. I tidligere undersøkelser har det blitt vist at økonomiske ressurser har vært svært avgjørende for deltagelse i organisert idrett, og 8. mai 2015 presenterte idrettspresidenten i Norge fire konkrete tiltak for å redusere de

sosiale forskjellene for idrettsdeltagelse blant barn og unge i fremtiden (Strøm, 2015). I denne studien blir det derimot ikke vist at økonomisk kapital har betydning for deltagelse i organisert idrett, men at idrettskulturell kapital er av stor betydning. Dette indikerer at det ikke bare er tiltak som må gjøres for å redusere de økonomiske forskjellene, men også de kulturelle forskjellene i form av kunnskap om trening og fysisk aktivitet.

Videre studier på forskningsområdet bør muligens fokusere på kulturell kapital i form av kunnskap om fysisk aktivitet og trening, i stedet for andre mål som har lite relevans for fysisk aktivitet. Studiene bør trolig også ta utgangspunkt i både foreldrene og ungdommen som aktør, og i like stor grad fokusere på det idrettskulturelle og det økonomiske, for å undersøke hvordan ungdoms deltagelse i fysisk aktivitet varierer med sosiale forskjeller i fremtiden.

Litteraturliste

- Anderssen, S. A., Hansen, B., Kolle, E., Steene-Johannessen, J., Børsheim, E. & Holme, I. (2009). *Fysisk aktivitet blant voksne og eldre i Norge: Resultater fra en kartlegging i 2008 og 2009*. Oslo: Helsedirektoratet
- Anderssen, S. A., Kolle, E., Steene-Johannessen, J., Ommundsen, Y. & Andersen, L. B. (2008). *Fysisk aktivitet blant barn og unge i Norge. En kartlegging av aktivitetsnivå og fysisk form hos 9- og 15- åringer*. Oslo: Helsedirektoratet
- Arntzen, A. (2002). Mål for sosial ulikhet. Teoretiske og empiriske vurderinger. *Norsk Epidemiologi*, 12 (1): 11-17
- Aspvik, N. P., Sæther, S. A. & Ingebrigtsen, J. E. (2012). *Oppvekst i bygder. Ungdom i Sør-Trøndelag 2012*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS, senter for idrettsforskning
- Bjerkan, A. M. (2012). Faktoranalyse. I Eikemo, T. A. & Clausen, T. H. (Red.). *Kvantitativ analyse med SPSS. En praktisk innføring i kvantitative analyseteknikker*. (2. utg.). Trondheim: Tapir akademiske forlag
- Bourdieu, P. (2006). Kapitalens former. *Agora*, 24 (1-2)
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag AS
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. I Szeman, I & Kaposy, T. (2011). *Cultural Theory. An Anthology*. (S. 81-93). United Kingdom: Wiley Blackwell
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge: Harvard University Press
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. Great Britain: Cambridge University

- Brace, N., Kemp, R. & Snelgar, R. (2006). *SPSS for psychologist*. (3. ed.). New York: Palgrave Macmillan
- Breivik, G. (2013). *Jakten på en bedre liv. Fysisk aktivitet i den norske befolkningen 1985-2011*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Breivik, G. & Rafoss, K. (2012). *Fysisk aktivitet; Omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet. En oppdatering og revisjon*. Oslo/Alta: Norges Idrettshøgskole/Høgskolen i Finnmark
- Brekke, I. & Reisel, L. (2012). *Klasse og kjønn i et likestillingsperspektiv. En kunnskapsstatus*. Oslo: institutt for samfunnsforskning. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no>
- Caspersen, C.J., Powell, K.E. & Christenson, G.M. (1985). Physical activity, exercise, and physical fitness: definitions and distinctions for health-related research. *Public Health Rep*, 100 (2), 126-31
- Clausen, T. H. & Johansen, V. (2012). Cronbech's alpha. I Eikemo T. A. & Clausen, T. H. (Red.). *Kvantitative analyser med SPSS. En praktisk innføring i kvantitative analyseteknikker*. (2. utg.). Trondheim: Tapir akademisk forlag
- Danielsen, A. (1998). Kulturell kapital i Norge. *Sosiologisk tidsskrift*, 1 (2), 75-106
- Danielsen, A., & Hansen, M. N. (1999). Makt i Bourdieus sosiologi. I I. F. Engelstad, *Om makt. Teori og kritikk* (ss. 43-78). Oslo: AdNotam
- Eikemo, T. A. & Clausen, T. H. (2012). *Kvantitative analyser med SPSS. En praktisk innføring i kvantitative analyseteknikker*. (2. utg.). Trondheim: Tapir akademiske forlag
- Ellingsæter, A. L. & Solheim, J. (2002). *Den usynlige hånd. Kjønnsmakt og moderne arbeidsliv*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Ertesvåg, F. & Hagen, A. (2015). *Klasseskillet i barneidretten. Så dyrt at barn fra ressursvake familier ikke deltar*. Hentet 13. Mars, 2015 fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/oppvekst/svoemmesjefen-saa-dyrt-at-barn-fra-ressursvake-familier-ikke-deltar/a/23374106/>

- Ertesvåg, F., Hagen, A. & Bringedal, T. (2015). *Klasseskillet øker i barneidretten*. Hentet 13. Mars, 2015 fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/oppvekst/klasseskillet-oeker-i-barneidretten/a/23370896/>
- Esmark, K. (2006). Bourdieus uddannelsessociologi. I Prieur, A. & Sestoft, C. (2006). *Pierre Bourdieu. En introduksjon*. (s. 71-114). København: Hans Reitzels Forlag
- Fairclough, S. & Stratton, G. (2005). Physical activity level in middle and high school physical education: A review. *Pediatric Science*, 17, 271-236
- Frøyland, L. R. & Sletten, M. A. (2010) *Ung i Stavanger. Endring, Risiko og lokale forskjeller*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Goksøyr, M., Andersen, E. & Asdal, K. (1996). *Kropp, kultur og tippeskamp: Statens idrettskontor, STUI og Idrettsavdelingen 1946-1996*. Oslo: Universitetsforlaget
- Grue, L. (1985). *Bedre enn sitt rykte: en undersøkelse av ungdoms fritidsbruk: fase to av foreningsundersøkelsen*. Oslo: Kultur- og vitenskapsdepartementet
- Halse, A. C. & Fjellanger, K. (2015). *Klasseskillet i idretten: Hvor er jubelropene til de som elsker å spille fotball, men ikke har råd til sko?* Hentet 17. Mars, 2015 fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Klasseskille-i-idretten-Hvor-er-jubelropene-til-de-som-elsker-a-spille-fotball-men-ikke-har-rad-til-sko--7932827.html>
- Hanstad, D. V., Breivik, G., Sisjord, M. K. & Skaset, H. B. (2011). *Norsk idrett. Indre spenning og ytre press*. Oslo: Akilles – idrettens eget forlag
- Hansen, B. H., Kolle, E. & Anderssen, S. A. (2014). *Fysisk aktivitetsnivå blant voksne og eldre i Norge. Oppdaterte analyser basert på nye norske anbefalinger i 2014*. Oslo: Helsedirektoratet
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2013). *Fysisk aktivitet*. Hentet 4. Mars 2015, fra: http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/tema/folkehelse/fysisk_aktivitet.html?regj_oss=1&id=589909
- Helse- og omsorgsdepartementene. (2004). *Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005-2009. Sammen for fysisk aktivitet*. Oslo: Departementene

- Helsedirektoratet. (2014). *Anbefalinger om kosthold, ernæring og fysisk aktivitet*. Hentet 4. Mars, 2015 fra <http://www.helsedirektoratet.no>
- Helsedirektoratet. (2003). *Fysisk aktivitet i skolehverdagen*. Oslo: Helsedirektoratet
- HUNT forskningscenter. (2011). *Folkehelse i endring. Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag. HUNT1 (1984-1986) – HUNT2 (1995-1997) – HUNT3 (2006-2008)*. Levanger: HUNT forskningscenter
- Ingebrigtsen, J. E. (2012). *Ungdomsidrett i endring. Tallenes tale om norsk ungdomsidrett 2006-2011*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS, Senter for idrettsforskning
- Ingebrigtsen, J. E. (2009). *Fysisk aktivitet blant voksne og eldre. En studie av deltagere i aktiv på dagtid*. Trondheim: NTNU samfunnsforskning AS. Senter for idrettsforskning.
- Ingebrigtsen, J. E. (2004). *Ungdoms fysiske aktivitet i Møre- og Romsdal 2004*. Trondheim: NTNU samfunnsforskning. Senter for samfunnsforskning
- Kantomaa, M. T., Tammelin, T. H., Damakakos, P., Ebeling, H. E. & Taanila, A. M. (2010). Physical activity, emotional and behavioural problems, maternal education and self-reported educational performance of adolescents. *Health Education Research*, 25 (2), 368-379
- Kantomaa, M. T., Tammelin, T. H., Näyhä, S. & Taanila, A. M. (2007). Adolescents' physical activity in relation to family income and parents' education. *Preventive Medicine*, 44 (5), 410-415
- Kinnear, P. R. & Gray, V. D. (2000). *SPSS for Windows Made Simple. Release 10*. United Kingdom: Psychology Press
- Kleven, H. I. (1998). *Klassesamfunnet*. Oslo: Falken Forlag
- Kolle, E., Stokke, J. S., Hansen, B. G. & Anderssen, S. (2012). *Fysisk aktivitet blant 6-, 9- og 15- åringer i Norge. Resultater fra en kartlegging i 2011*. Oslo: Helsedirektoratet
- Krange, O. & Pedersen, W. (2001). Return of the Marlboro Man? Recreational Smoking among Young Norwegian Adults. *Journal of Youth Studies*, 4(2), 155-174

- Kretschman, R. (2014). Student Motivation in Physical Education – the Evidence in a Nutshell. *Acta Kinesiologica*, 8(1), 27-32
- Kristjansdottir, G. & Vilhjalmsón, R. (2001). Sociodemographic differences in patterns of sedentary and physically active behavior in older children and adolescents. *Acta Paediatrica*, 90 (4), 429-435
- Langeland, S., Ohrem, S. & Lima, I. A. Å. (2014). *Fattigdom og levekår i Norge. Tilstand og utviklingstrekk – 2014*. Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet
- Leino, M., Raitakari, O. T., Prokka, K. V. K., Helenius, H. Y. M. & Viikari, J. S. A. (2000). Cardiovascular risk factors of young adults in relation to parental socioeconomic status: the Cardiovascular Risk in Young Finns Study. *Annals of medicine*, 32 (2), 142-151
- Marx, K. & Engels, F. (1984). *Manifestet*. Oslo: Falken forlag
- Morrow, V. (1999). Conceptualising social capital in relation to the well-being of children and young people: a critical review. *Sociological Review*, 47, 744-765
- Mortensen, A. K. (2007). *Undersøkelse om sport og fritid 2007. Undersøkelse koordinert og tilrettelagt av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS*. Bergen: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
- Myhr, O. R. (2015). *Stadig flere foreldre med svak økonomi: Ikke råd til idrett*. Hentet 17. Mars, 2015 fra: <http://byavisa.no/2015/03/25/stadig-flere-foreldre-med-svak-okonomi-ikke-rad-til-idrett/>
- NIF. (2014). *Årsrapport 2013*. Oslo: Norges Idrettsforbund, olympiske og paralympiske komité
- NIF. (2009). *Årsrapport 2008*. Oslo: Norges Idrettsforbund, olympiske og paralympiske komité
- NIF. (2008). *Idrettens barnerettigheter og bestemmelser om barneidrett*. Oslo: Norges Idrettsforbund, olympiske og paralympiske komité

- Ntoumanis, N. (2001). A Self-determination approach to the understanding of motivation in physical education. *British Journal of Educational Psychology*, 71, 225-242
- Næss, Ø., Rognerud, M. & Strand, B. H. (2007) *Sosial ulikhet i helse. En faktarapport*. Hentet 10. Mars, 2015 fra: <http://www.fhi.no>
- Olsen, A. M. (1955). *Aktiv ungdom: En undersøkelse av 19-åringers forenings- og idrettsaktivitet*. Oslo: Kirke- og undervisningsdepartementet
- Ommundsen, Y. & Aadland, A. A. (2009) *Fysisk inaktivitet i Norge. Hvem er inaktive og hva motiverer til økt fysisk aktivitet*. Hentet 2. April, 2015, fra: <http://www.helsedirektoratet.no>
- Ommundsen, Y. & Kvalø, S. E. (2007). Autonomy- Mastery, Supportive or Performance Focused? Different teacher behaviours and pupils' outcomes in physical education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 51(4), 385-413
- Prieur, A. (2006). En teori om praksis. I Prieur, A. & Sestoft, C. (2006). *Pierre Bourdieu. En introduktion*. (s. 23-70). København: Hans Reitzels Forlag
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. (3. utg.) Bergen: Fagbokforlaget
- Roberts, G. C. (2012). Motivation in Sport and Exercise from an Achievement Goal Theory Perspective: After 30 years, where are we? I Roberts, G. C. & Treasure, D. C. (Red), *Advances in Motivation in Sport and Exercise*, (3. utg. 5-58). Champaign: Human Kinetics
- Sagatun, Å., Kolle, E., Anderssen, S. A., Thoresen, M. & Sjøgaard, A. J. (2008). Three-year follow-up of physical activity in Norwegian youth from two ethnic groups: associations with socio-demographic factors. *BMC Public Health*, 8 (419)
- Sakslind, R. (2007). Kunnskap og klasseanalyse. I Hjellbrekke, J., Olsen, O. J. & Sakslind, R. *Arbeid, kunnskap og sosial ulikhet*. Bergen: Unipub
- Seippel, Ø. (2005). *Orker ikke, gidder ikke, passer ikke? Om frafallet i norsk idrett*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning

- Seippel, Ø. (2002). *Idrett og sosial integrasjon*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning
- Seippel, Ø., Strandbu, Å. & Sletten, M. A. (2011). *Ungdom og trening. Endring over tid og sosiale skillelinjer*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Sisjord, M. K. (1993) *Idrett og ungdomskultur: Bø-ungdom i tall og tale*. Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- Skog, O. J. (2013). *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Stalsberg, R & Pedersen, A. V. (2010). Effects of socioeconomic status on the physical activity in adolescents: a systematic review of the evidence. *Scandinavian journal of medicine & science in sport*, 20, 368-383
- Standage, M., Duda, J. L. & Ntoumanis, N. (2003). A Model of Contextual Motivation in Physical Education: Using Constructs From Self-Determination and Achievement Goal Theories to Predict Physical activity Intension. *Journal of Educational Psychology*, 95(1), 97-110
- Strandbu, Å. & Skogen, K. (2000). Environmentalism among Norwegian youth: Different paths to attitudes and action? *Journal of Youth Studies*, 3(2), 189-209
- Strøm, O. K (2015). *Nå vil NIF ta tak mot klasseskillet i barneidretten. Her er tiltakene som skal utligne de økonomiske forskjellene de neste fire årene*. Hentet 10. mai, 2015 fra <http://www.vg.no/sport/naa-vil-nif-ta-tak-mot-klasseskillet-i-barneidretten/a/23446970/>
- Tammelin, T. H., Kantomaa, M. & Taanila, A. (2005). Physical Activity In Relation To Family Income In Finnish Adolescents Aged 15 To 16 Years. *Medicine and Science in Sport and Exercise*, 37, 367-368
- Telama, R., Laasko, L., Nupponen, H., Rimpela, A. & Pere, L. (2009). Secular Trends in Youth Physical Activity and Parents' Socioeconomic Status From 1977 to 2005. *Pediatric exercise science*, 21 (4), 462-474
- Tønneson, S. (1987). *Norsk idretts historie: folkehelse, trim, stjerner 1939-1986*. Oslo: Aschehoug & Co

- Vaage, O. F. (2009). *Mosjon, friluftsliv og kulturaktiviteter. Resultater fra Levekårsundersøkelsene fra 1997 til 2007*. Oslo: Statistisk sentralbyrå
- VG. (2015). *Kronikk: For dyrt for mange å drive idrett*. Hentet 20. Mars, 2015 fra: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/foreldre-og-barn/kronikk-for-dyrt-for-mange-aa-drive-idrett/a/23430602/>
- Wacquant, L. J. D. (1996). Introduksjon: Struktur og logik i Bourdieus sociologi. I Bourdieu, P & Wacquant, L. J. D. (1996). *Refleksiv Sociologi*. (s. 15-53). København: Hans Reitzels Forlag
- Weber, M. (2000). *Makt og byråkrati*. (3.utg.). Trondheim: Gyldendal Norsk Forlag ASA
- Westerståhl, M., Barnekow-Bergkvist, M. & Jansson, E. (2005). Low physical activity among adolescents in practical education. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 15 (5), 287-297.
- Wilson, T. C. (2002). The Paradox of Social Class and Sports Involvement. The Role of Cultural and Economic Capital. *International Review for the Sociology of sport*, 37, 5-16
- Wright, E. O. (1997). *Class Counts. Comparative studies in class analysis*. Cambridge: Cambridge University Press
- Yang, X., Talama, R. & Laakso, L. (1996). Parents' physical activity, socioeconomic status and education as predictors of physical activity and sport among children and youths - a 12-year follow-up study. *International Review for the Sociology of Sport*, 31, 273-291

Tabell- og figurliste

Tabell 1: Utvalget i studien

Tabell 2: Gjennomsnittsverdier på basisvariabler og Cronbach's Alpha

Tabell 3: Deskriptiv data for fysisk aktivitetsnivå på fritiden, uorganisert trening, organisert idrett og fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Tabell 4: Deskriptiv data for kjønn og sosiale forskjeller

Tabell 5: Bivariate regresjonsanalyser for fysisk aktivitetsnivå og sosiale forskjeller

Tabell 6: Multivariat regresjonsanalyse for fysisk aktivitetsnivå og sosiale forskjeller

Tabell 7: Bivariate regresjonsanalyser for organisert idrett og sosiale forskjeller

Tabell 8: Multivariat regresjonsanalyse for organisert idrett og sosiale forskjeller

Tabell 9 Bivariate regresjonsanalyser for uorganisert trening og sosiale forskjeller

Tabell 10: Multivariat regresjonsanalyse for uorganisert trening og sosiale forskjeller

Tabell 11: Bivariat OLS-regresjonsanalyser med fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvfingsfaget som avhengig variabel

Tabell 12: Multivariat regresjonsanalyse for fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvfingsfaget og sosiale forskjeller

Tabell 13: Fysisk aktivitet og studieretning

Tabell 14: Korrelasjonstabell sosiale forskjeller

Tabell 15: KMO og Bartlett's-test

Tabell 16: Total variansen av komponentene

Tabell 17: Rotasjonsmatrise

Tabell 18: Cronbach's Alpha

Tabell 19: Prosentfordeling av idrettene (N = 107)

Tabell 20: Prosentfordeling av aktivitetene (N = 156)

Tabell 21: Type aktivitet og aktivitetsnivå i kroppsøvingen for by og studieretning

Tabell 22: Durbin-Watson

Tabell 23: Korrelasjonsanalyse av uavhengige variabler

Tabell 24: Toleranse-test: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Tabell 25: Toleranse-test: Organisert idrett

Tabell 26: Toleranse-test: Uorganisert trening

Tabell 27: Toleranse-test: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Tabell 28: Diskrimineringsproblem for kategoriske variabler

Tabell 29: Ikke linearitet i parameterne for variabelen økonomisk kapital

Tabell 30: Ikke linearitet i parameterne for variabelen idrettskulturell kapital

Tabell 31: Ikke linearitet i parameterne for variabelen vennskapskapital

Tabell 32: Ikke linearitet i parameterne for variabelen økonomisk kapital

Tabell 33: Ikke linearitet i parameterne for variabelen idrettskulturell kapital

Tabell 34: Ikke linearitet i parameterne for variabelen vennskapskapital

Figur 1: Residualfordelingen av regresjonen i modell 1: fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Figur 2: Residualfordelingen av regresjonen i modell 2: fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Figur 3: Fravær av hetroskedastisitet: Plott mellom ustandardiserte predikerte verdier

Figur 4: Fravær av hetroskedastisitet: Plott mellom ustandardiserte predikerte verdier

Figur 5: Leverage verdier: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Figur 6: Leverage verdier: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Figur 7: Leverage verdier: Organisert idrett

Figur 8: Leverage verdier: Uorganisert trening

Figur 9: Cook's D verdier: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Figur 10: Cook's D verdier: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Figur 11: Cook's D verdier: Organisert idrett

Figur 12: Cook's D verdier: Uorganisert trening

Figur 13: DfBetas verdier: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Figur 14: DfBetas verdier: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Figur 15: DfBetas verdier: Organisert idrett

Figur 16: DfBetas verdier: Uorganisert trening:

Vedlegg

1.0 Faktoranalyse – sosiale forskjeller

Tabell 14: Korrelasjonstabell - sosiale forskjeller

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1 For dyrt med idrettslag (N)	1												
2 Penger avgjør hvilke idretter	.485**	1											
3 Ikke med på aktiviteter, dyrt	.492**	.694**	1										
4 Leser ofte om trening	.147*	.118	.216**	1									
5 Mye kunnskap om trening	.025	-.013	.109	.558**	1								
6 Snakker med andre, trening	.046	.001	.143*	.553**	.623**	1							
7 Følger trenings-trenden	.069	.067	.120	.377**	.419**	.461**	1						
8 Beste treningsutstyret	-.010	.017	.058	.245**	.389**	.420**	.465**	1					
9 Venner i idrettslag	-.003	.050	.031	.108	.266**	.344**	.255**	.277**	1				
10 Venner er fysisk aktive	.038	-.141*	-.053	.152*	.323**	.327**	.227**	.194**	.605*	1			
11 Med i idrett pga andre er det	.131*	.243**	.172**	.083	.062	.187**	.249**	.237**	.230**	.125	1		
12 Noen som gir råd, trening	.079	-.055	-.011	.282**	.377**	.417**	.267**	.265**	.237**	.331**	.142*	1	
13 Kjenner flere, jobber trening	.068	.018	.083	.303**	.422*	.376**	.206**	.356**	.242**	.292**	.110	.446	1

* Korrelasjonen er statistisk signifikant på $p < 0,05$

** Korrelasjonen er statistisk signifikant på $p < 0,01$

Tabell 15: KMO og Bartlett's-test

KMO	.789
Bartlett's-test	.000

Tabell 16: Total variansen av komponentene

Komponent	Total	% av varianse
1	4.015	30.885
2	2.194	16.879
3	1.270	9.772
4	1.049	8.068
5	.867	6.668
6	.674	5.181
7	.640	4.923
8	.525	4.035
9	.440	3.388
10	.392	3.012
11	.352	2.707
12	.332	2.552
13	.251	1.930

Tabell 17: Rotasjonsmatrise

Komponenter	1	2	3	4
Jeg har mye kunnskap om trening	.816		.112	.141
Jeg leser ofte om fysisk aktivitet og trening	.791	.172	-.101	.074
Jeg snakker ofte med andre om trening	.744		.223	.303
Jeg kjenner flere som jobber med trening	.594		.294	
Jeg har noen som gir meg råd med treningen	.568		.355	
Penger avgjør hvilke idretter jeg driver med	-.056	.867	-.067	.161
Det er aktiviteter jeg ikke er med på fordi det er for dyrt	.128	.856	-.073	.091
Det er for dyrt å delta i idrettslag	.080	.771	.082	-.089
De fleste av vennene mine er fysisk aktive	.265	-.080	.842	
De fleste av vennene mine er med i idrettslag	.120		.810	.263
Jeg er med i idrett fordi andre er det	-.111	.226	.218	.739
Det er viktig å ha det beste treningsutstyret	.391	-.078	.073	.682
Jeg følger den «treningstrenden» som gjelder	.474			.607

Tabell 18: Cronbach's Alpha

	Idrettskulturell kapital	Økonomisk kapital	Vennskapskapital
Cronbach's Alpha	0.79	0.79	0.75

2.0 Prosentfordeling for deltagelse i organisert idrett

Tabell 19: Prosentfordeling av idrettene (N = 107)

Fotball	54 %
Håndball	20 %
Dans	5 %
Langrenn	3 %
Friidrett	2 %
Sykling	3 %
Volleyball	3 %
Turn	1 %
Innebandy	1 %
Orientering	2 %
Golf	1%
Svømming	2 %
Ishockey	1 %
Rugby	1 %
Kampsport	1 %

2.1 Prosentfordeling for deltagelse i uorganisert trening

Tabell 20: Prosentfordeling av aktivitetene (N = 156)

Treningsstudio	44 %
Løping/jogging	21 %
Styrketrening (ikke på treningsstudio)	19 %
Ballspill på «løkka»	5 %
Annen egentrening	11 %

3.0 Type aktivitet og aktivitetsnivå

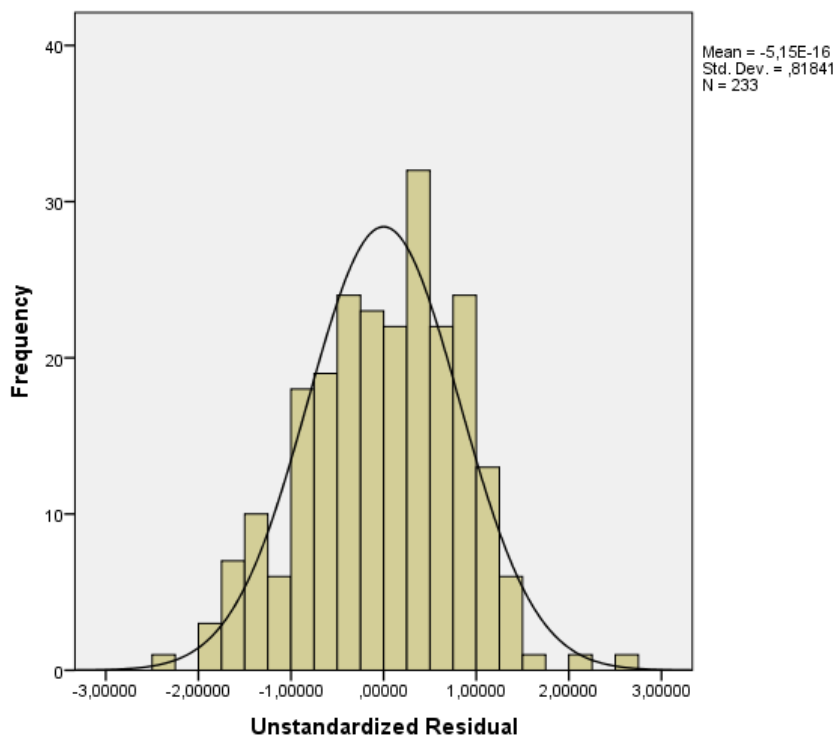
Tabell 21: Type aktivitet og aktivitetsnivå i kroppsøvingen for by og studieretning

By/studieretning	Aktivitet	Gjennomsnittlig aktivitetsnivå
Trondheim: Design og Håndverk	Sykkel og styrke	7.36
Trondheim: Byggfag	Innebandy	28.84
Trondheim: Studiespesialisering	Sykkel og styrke	3.79
Fredrikstad: Studiespesialisering	Lek aktiviteter	28.60
Fredrikstad: Elektro	Styrketrening i sal	13.17
Fredrikstad: Helse og oppvekst	Styrketrening i sal	10.84
Fredrikstad: Idrettsfag	Dans	30.71
Sandefjord: TIP	Basket/ Volleyball	28.71
Sandefjord: Studiespesialisering	Basket/ Volleyball	24.64
Sandefjord: Idrettsfag	Volleyball	16.65
Sandefjord: Helse og oppvekst	Innebandy	18.26

4.0 Forutsetninger for lineær- og logistisk regresjonsanalyse

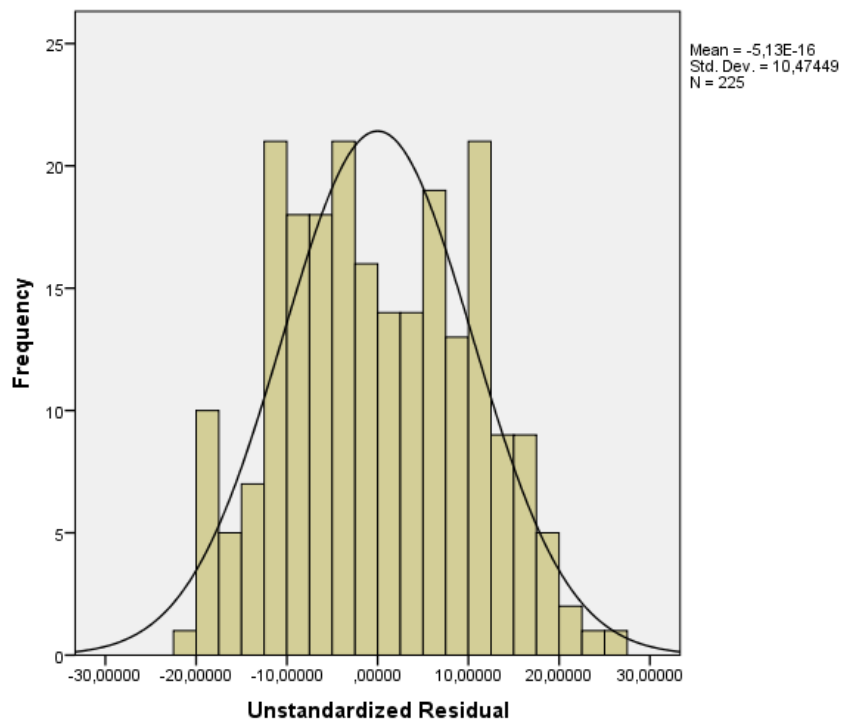
1. Residualene skal være normalfordelte (OLS)

Den første forutsetningen gjelder kun for lineær regresjonsanalyse, og handler om at modellens residualer skal være normalfordelte (Eikemo & Clausen, 2012). Residualene viser forskjellen mellom observert og predikert verdi av Y (Ringdal, 2013). Dersom residualene avviker mye fra normalfordelingen, vil det påvirke t- og F-testens pålitelighet. Dette gjelder særlig datasett med små utvalgsstørrelser.

Figur 1: Residualfordelingen av regresjonen i modell 1: fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Residualene viser til en tilnærmet perfekt normalfordeling, da toppunktet ligger midt i grafen og «halene» er like lange (Eikemo & Clausen, 2012)

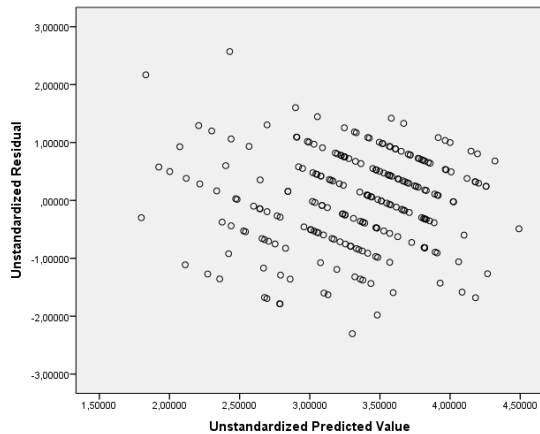

Figur 2: Residualfordelingen av regresjonen i modell 2: fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Ut ifra figuren over kan vi se at residualene viser til en tilnærmet perfekt normalfordeling, da toppunktet ligger midt i grafen og «halene» er like lange (Eikemo & Clausen, 2012).

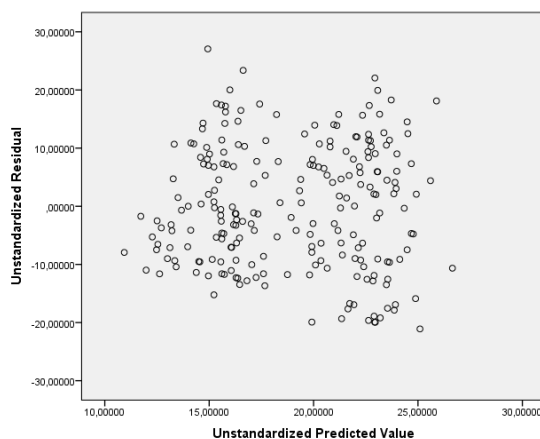
2. Fravær av heteroskedastisitet (OLS)

Forutsetningen om fravær av heteroskedastisitet undersøker om det er en konstant varians av feilleddene, og gjelder kun for lineær regresjonsanalyse. Heteroskedastisiteten forårsaker skjeve estimater på standardfeilen, noe som igjen påvirker t- og F-testene (Eikemo & Clausen, 2012). Kjønnetegnene for heteroskedastisitet er ifølge Eikemo og Clausen (2012) en karakteristisk vifteform.

Figur 3: Fravær av heteroskedastisitet: Plott mellom ustandardiserte predikerte verdier

Figur 3 viser at det ikke er en tydelig vifteform, og det er dermed ingen heteroskedastisitet tilstede i residualene i modellen.

Figur 4: Fravær av heteroskedastisitet: Plott mellom ustandardiserte predikerte verdier

Figur 4 viser at det ikke er en tydelig vifteform, og det er dermed ingen heteroskedastisitet tilstede i residualene i modellen.

3. Fravær av autokorrelasjon (OLS)

Autokorrelasjon innebærer korrelasjon mellom verdier på samme variabel mellom ulike enheter. Durbin-Watson undersøker dette, og det er ønskelig at verdien for Durbin-Watson er nærme 2. Hvis verdien er nær 2, vil ikke autokorrelasjon være noe problem (Eikemo & Clausen, 2012).

Tabell 22: Durbin-Watson

Durbin-Watson	1.47
---------------	------

Durbin-Watson verdien for modellen er på 1,47. Autokorrelasjon oppstår ofte i tidsserieanalyser og geografiske analyser. I denne modellen blir det benyttet en mer tradisjonell individdata, og ifølge Eikemo & Clausen (2012) vil ikke autokorrelasjon utgjøre noe problem, da utvalget er tilfeldig plukket ut fra populasjonen. Basert på beskrivelsen til Eikemo & Clausen (2012) blir det ikke gjort noen endringer. Forutsetningen om fravær av autokorrelasjon gjelder i likhet med de to gjennomgåtte forutsetningene kun for lineær regresjon (Eikemo & Clausen, 2012).

4. Fravær av multikollinearitet (OLS og Logit)

Multikollinearitet betyr korrelasjon mellom ulike x-variabler. Hvis dette blir et stort problem er det vanskelig å skille effektene til variablene. Man kan gjøre to tester for å undersøke dette nærmere; korrelasjonstabell (korrelasjon mellom de uavhengige variablene) og toleranse test. Hvis noen av variablene korrelerer med mer enn 0,8 for pearsons i korrelasjonstabellen, må dette undersøkes nærmere. Når det gjelder toleranse testen er verdi 0 en perfekt multikollinearitet for toleranse. Det vil si at vi ønsker å være så nærme 1 som mulig for at det ikke skal være multikollinearitet. Forutsetningen om fravær av multikollinearitet gjelder for både lineær- og logistisk regresjon. I logistisk regresjon må man kjøre en test ved hjelp av lineær regresjon. Dette vil fungere da den avhengige variabelen ikke inngår i multikollineariteten (Eikemo & Clausen, 2012).

Tabell 23: Korrelasjonsanalyse av uavhengige variabler

	Kjønn	Økonomisk kapital	Idrettskulturell kapital	Vennskaps kapital
Kjønn	1			
N	240			
Økonomisk kapital	-.092	1		
N	237	237		
Idrettskulturell kapital	-.121	.107	1	
N	239	237	239	
Vennskapskapital	.023	-.017	.396**	1
N	236	234	236	236

* Korrelasjonen er statistisk signifikant på $p < 0.05$

** Korrelasjonen er statistisk signifikant på $p < 0.01$

Etter å ha kjørt en korrelasjonsanalyse av de uavhengige variablene ble det vist i tabellen over at ingen av variablene korrelerte med mer enn 0,8. Jeg trenger derfor ikke å undersøke dette nøyere.

Tabell 24: Toleranse-test: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

	Model 1
Kjønn	.972
Økonomisk kapital	.978
Idrettslig kulturell kapital	.813
Vennskapskapital	.833

Ved å kjøre en toleranse test med fysisk aktivitetsnivå på fritiden som avhengig variabel ble det vist at alle de uavhengige variablene var nokså nærme 1, noe som vil si at det er et fravær av multikollinearitet (Eikemo & Clausen, 2012)

Tabell 25: Toleranse-test: Organisert idrett

Model 2	
Kjønn	.972
Økonomisk kapital	.978
Idrettslig kulturell kapital	.812
Vennskapskapital	.832

Ved å kjøre en toleranse test med organisert idrett som avhengig variabel, kan vi i tabellen over se at alle de uavhengige variablene var nokså nærme 1, noe som vil si at det er et fravær av multikollinearitet (Eikemo & Clausen, 2012)

Tabell 26: Toleranse-test: Uorganisert trening

Model 3	
Kjønn	.972
Økonomisk kapital	.978
Idrettslig kulturell kapital	.812
Vennskapskapital	.832

Ved å kjøre en toleranse test med uorganisert trening som avhengig variabel, ble det vist at alle de uavhengige variablene var nokså nærme 1, noe som vil si at det er et fravær av multikollinearitet (Eikemo & Clausen, 2012)

Tabell 27: Toleranse-test: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Model 4	
Kjønn	.968
Økonomisk kapital	.979
Idrettslig kulturell kapital	.813
Vennskapskapital	.830

Ved å kjøre en toleranse test med fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen som avhengig variabel, kan vi i tabellen over se at alle de uavhengige variablene var nokså nærme 1, noe som vil si at det er et fravær av multikollinearitet (Eikemo & Clausen, 2012)

5. Diskrimineringsproblem (Logit)

Når det oppstår et diskrimineringsproblem kan det være et ugunstig sammenfall mellom bestemte x- og y-verdier. Dette er et problem for kategoriserte x-variabler. Vi ser etter om det er noen ekstreme verdier eller såkalte «uteliggere» som skiller seg ut i, eksempelvis for B-koeffisienten, standardfeil, p-verdiene eller oddsratioen. Forutsetningen om at det ikke skal være diskrimineringsproblem gjelder kun for logistisk regresjon (Eikemo & Clausen, 2012).

Referanseverdi for «organisert idrett» og «uorganisert trening = 0 «Nei»

Tabell 28: Diskrimineringsproblem for kategoriske variabler

N = 240	B	Std. feil	Exp(B)	Sig
Model 1: Organisert idrett Kjønn	.177	.261	1.193	.499
Model 2: Uorganisert trening Kjønn	.522	.440	1.686	.817

Etter å ha kjørt logistisk regresjonsanalyser av den kategoriserte uavhengige variabelen *kjønn* opp mot de avhengig variablene *organisert idrett* og *uorganisert trening*, kan jeg ikke se at noen av verdiene virker ekstreme eller usannsynlige høye. Det er dermed ikke diskrimineringsproblem til stedet for verken modell 1 eller 2 (Eikemo & Clausen, 2012).

6. Ikke-linearitet i parameterne (OLS og Logit)

I utgangspunktet er funksjonene i logistisk- og lineær regresjon lineære, men dette er ikke alltid tilfellet. Endringshastigheten i y er ikke alltid den samme som i x . Har man en kurvlinearitet uten å kontrollere for dette, vil estimatene bli skjeve. Forutsetningen om ikke-linearitet i parameterne gjelder for både lineær- og logistisk regresjon (Eikemo & Clausen, 2012). For å undersøke om de kontinuerlige uavhengige variablene har en kvadrert sammenheng, har scatterplot blitt benyttet. Variablene *økonomisk kapital*, *idrettskulturell kapital* og *vennskapskapital* har blitt testet. Hvis scatterplottet indikerte for at det var ikke-linearitet, ble det laget et kvadrert ledd av de tenderte variablene. Den nye variabelen (det kvadrerte leddet) ble kjørt i en regresjonsanalyse sammen med originalvariabelen, for å sjekke for signifikansnivået til det kvadrerte leddet.

Logistisk regresjon:

Tabell 29: Ikke linearitet i parameterne for variabelen *økonomisk kapital*

	B	Std. feil	Exp(B)	Sig
Modell 1: Uorganisert trening				
Intercept/konstant	.122	.638	1.130	.848
Økonomisk kapital	.722	.600	2.059	.229
Økonomisk kapital kvadrert	-.184	.115	.832	.112
Modell 2: Organisert idrett				
Intercept/konstant	-1.141	.620	.319	.066
Økonomisk kapital	.986	.587	2.681	.093
Økonomisk kapital kvadrert	-.202	.115	.817	.079

Tabell 30: Ikke linearitet i parameterne for variabelen idrettskulturell kapital

N =	B	Std. feil	Exp(B)	Sig
Modell 1: Uorganisert trening				
Intercept/konstant	-2.864	1.502	.057	.056
Idrettskulturell kapital	1.151	1.045	3.161	.271
Idrettskulturell kapital kvadrert	-.011	.175	.989	.949
Modell 2: Organisert idrett				
Intercept/konstant	-3.652	1.493	.026	.014
Idrettskulturell kapital	1.598	.963	4.941	.097
Idrettskulturell kapital kvadrert	-.155	.150	.856	.301

Tabell 31: Ikke linearitet i parameterne for variabelen vennskapskapital

N =	B	Std. feil	Exp(B)	Sig
Modell 1: Uorganisert trening				
Intercept/konstant	-3.279	1.196	.038	.006
Vennskapskapital	2.282	.741	9.793	.002
Vennskapskapital kvadrert	-.307	.109	.736	.005
Modell 2: Organisert idrett				
Intercept/konstant	-3.182	1.631	.041	.051
Vennskapskapital	.695	.944	2.004	.461
Vennskapskapital kvadrert	.028	.133	1.029	.832

Som vi ser i tabellen over slo det kvadrerte leddet for variabelen *vennskapskapital* signifikant ut i modell 1 for logistisk regresjon opp mot den avhengige variabelen *uorganisert trening*. Den nye variabelen ble vurdert å ta med videre i den ferdige modellen, men ble utelukket da modellen ikke ble forbedret.

Lineær regresjon

Tabell 32: Ikke linearitet i parameterne for variabelen økonomisk kapital

Fysisk aktivitetsnivå	B	Std. feil	Beta	Sig
Intercept/konstant	3.353	.331		.000
Økonomisk kapital	.067	.310	.065	.829
Økonomisk kapital kvadrert	-.023	.060	-.115	.701

Tabell 33: Ikke linearitet i parameterne for variabelen idrettskulturell kapital

Fysisk aktivitetsnivå	B	Std. feil	Beta	Sig
Intercept/konstant	1.453	.560		.01
Idrettskulturell kapital	.682	.381	.584	.075
Idrettskulturell kapital kvadrert	-.025	.062	-.132	.687

Tabell 34: Ikke linearitet i parameterne for variabelen vennskapskapital

Fysisk aktivitetsnivå	B	Std. feil	Beta	Sig
Intercept/konstant	2.262	.546		.000
Vennskapskapital	.267	.342	.255	.437
Vennskapskapital kvadrert	.011	.051	.068	.836

7. Fravær av innflytelsesrike enheter (OLS og Logit)

En enhet er innflytelsesrik dersom dens utelatelse endrer regresjonsresultatene substansielt, altså såkalte «uteliggere» som påvirker analysen. Leverage, Cook's D og DfBetas måler innflytelse på tre ulike måter. Forutsetningen om fravær av innflytelsesrike enheter gjelder for både lineær- og logistisk regresjonsanalyse (Eikemo & Clausen, 2012).

Leverage ser etter «merkelige» kombinasjoner av verdier på ulike variabler. Verdier over 0,5 bør unngås og verdier mellom 0,5 og 0,2 er risikable. Det vil si at leverage- verdier på under 0,2 er ønskelige (Eikemo & Clausen, 2012).

Cook's D beskriver enhetens innflytelse på hele modellen. For å regne ut grenseverdien tar man 4 og deler på N (antall) (Eikemo & Clausen, 2012). Ved å gjøre det for jeg en grenseverdi på 0,017 ($4/233$) i modell 1, fysisk aktivitetsnivå på fritiden. Grenseverdien for modell 2, fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen er $4/225 = 0,018$. Grenseverdien for modell 3, organisert idrett er $4/234 = 0,017$, og grenseverdien for modell 4, uorganisert trening er også $4/234 = 0,017$.

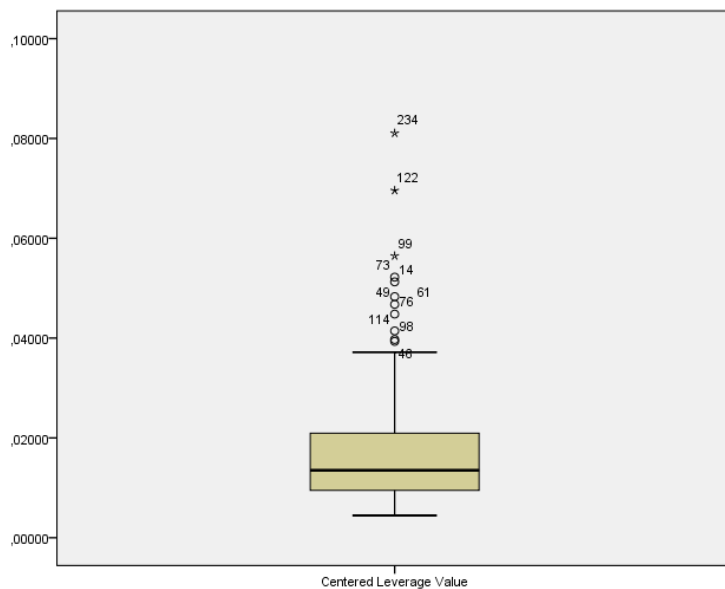
DfBetas ser på hver enkelt enhets innflytelse på hver enkelt variabel. Verdien forteller hvor mange standardfeil regresjonskoeffisienten endres dersom vi dropper enheten. Er verdien større en 0 trekker enheten B opp, og er verdien mindre en 0 trekkes B ned. Jo større verdi DfBetaene har, jo større innflytelse (Eikemo & Clausen, 2012).

Ved å ta 2 og dele på kvadratroten av N (antall) finner man grenseverdien for DfBetas (Eikemo & Clausen, 2012). $2/\sqrt{233} = 0,131$ er grenseverdien for modell 1; fysisk aktivitetsnivå på fritiden. Grenseverdien for modell 2; fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen = 0,125. Grenseverdien for modell 3; organisert idrett = 0,131, og grenseverdien for modell 4; uorganisert trening = 0,131.

Lineær regresjon

Leverage

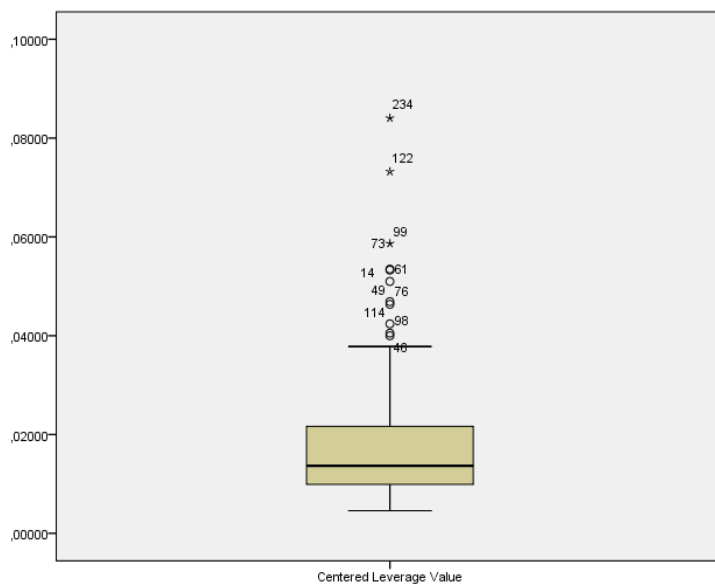
Model 1: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Figur 5: Leverage verdier: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Figuren viser at ingen av verdiene er over 0,2. Jeg trenger derfor ikke undersøke dette videre.

Modell 2: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Figur 6: Leverage verdier: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Figuren viser at ingen av verdiene er over 0,2. Jeg trenger derfor ikke undersøke dette videre.

Logistisk regresjon

Leverage

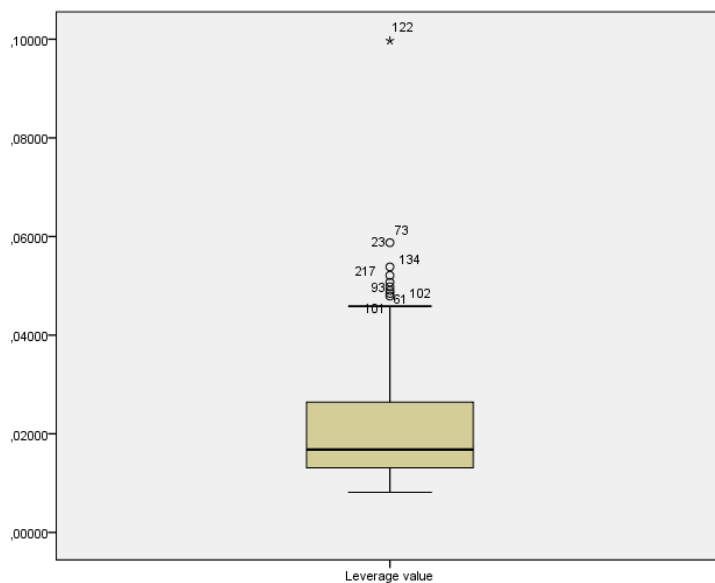
Modell 3: Organisert idrett

Figur 7: Leverage verdier: Organisert idrett

Figuren viser at ingen av verdiene er over 0,2. Jeg trenger derfor ikke undersøke dette videre.

Modell 4: Uorganisert trening

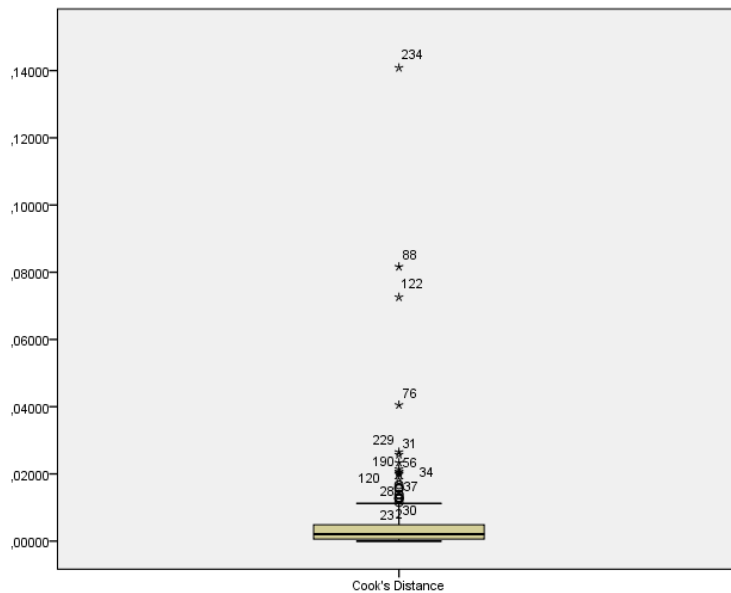
Figur 8: Leverage verdier: Uorganisert trening

Figuren viser at ingen av verdiene er over 0,2. Jeg trenger derfor ikke undersøke dette videre.

Lineær regresjon

Cook's D

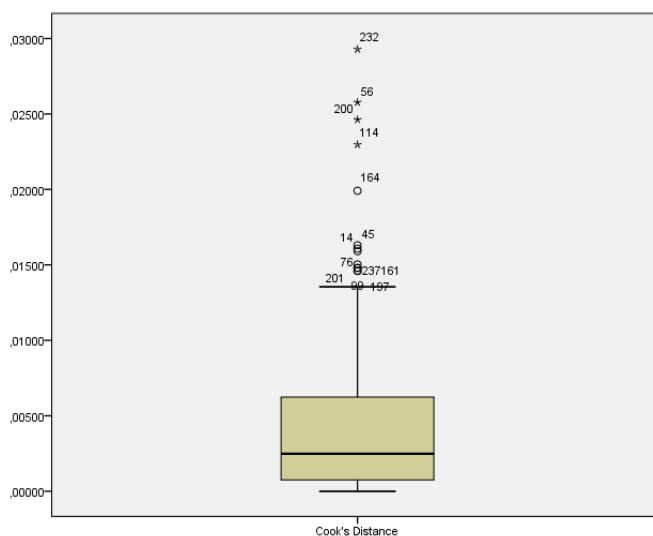
Modell 1: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Figur 9: Cook's D verdier: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Figuren viser at flere verdier er over grenseverdien på 0,017, men vi ser at det er en verdi som skiller seg spesielt veldig ut. Jeg har derfor sjekket denne verdien nærmere for å se om det er noe «merkelig» med den. Jeg har valgt å beholde verdien, da jeg ikke fant noen grunn for å fjerne den fra analysen.

Modell 2: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

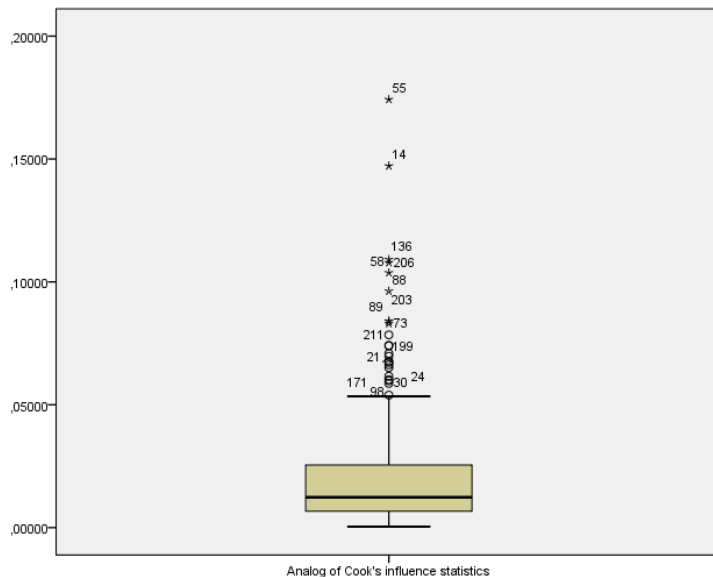
Figur 10: Cook's D verdier: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Figuren viser at flere verdier er over grenseverdien på 0,018, men vi ser at det er en verdi som skiller seg noe ut. Jeg har derfor sjekket denne verdien nærmere for å se om det er noe «merkelig» med den. Jeg har valgt å beholde verdien, da jeg ikke fant noen grunn for å fjerne den fra analysen.

Logistisk regresjon

Cook's D

Modell 3: Organisert idrett

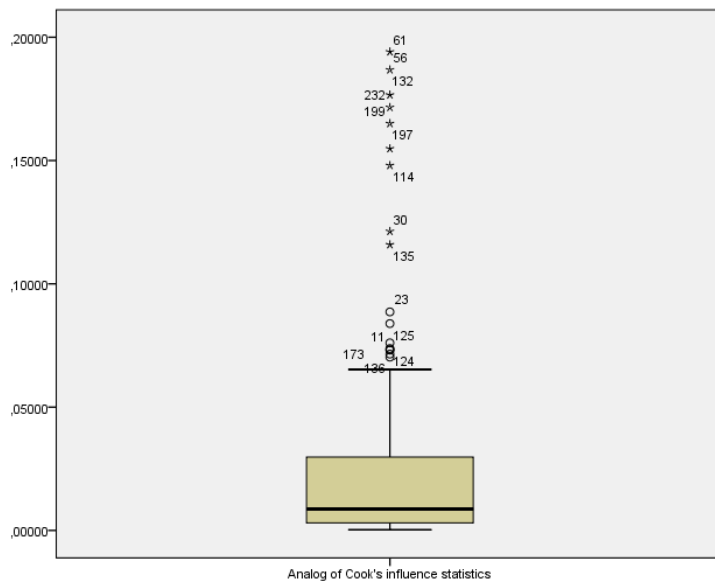
Figur 11: Cook's D verdier: Organisert idrett

Figuren viser at flere av verdiene er over 0,017, men det er to verdier som skiller seg spesielt ut. Jeg har sjekket disse to verdiene nærmere og valgt å beholde de, da jeg ikke fant noen grunn til å fjerne de fra analysen.

Logistisk regresjon

Cook's D

Modell 4: Uorganisert trening

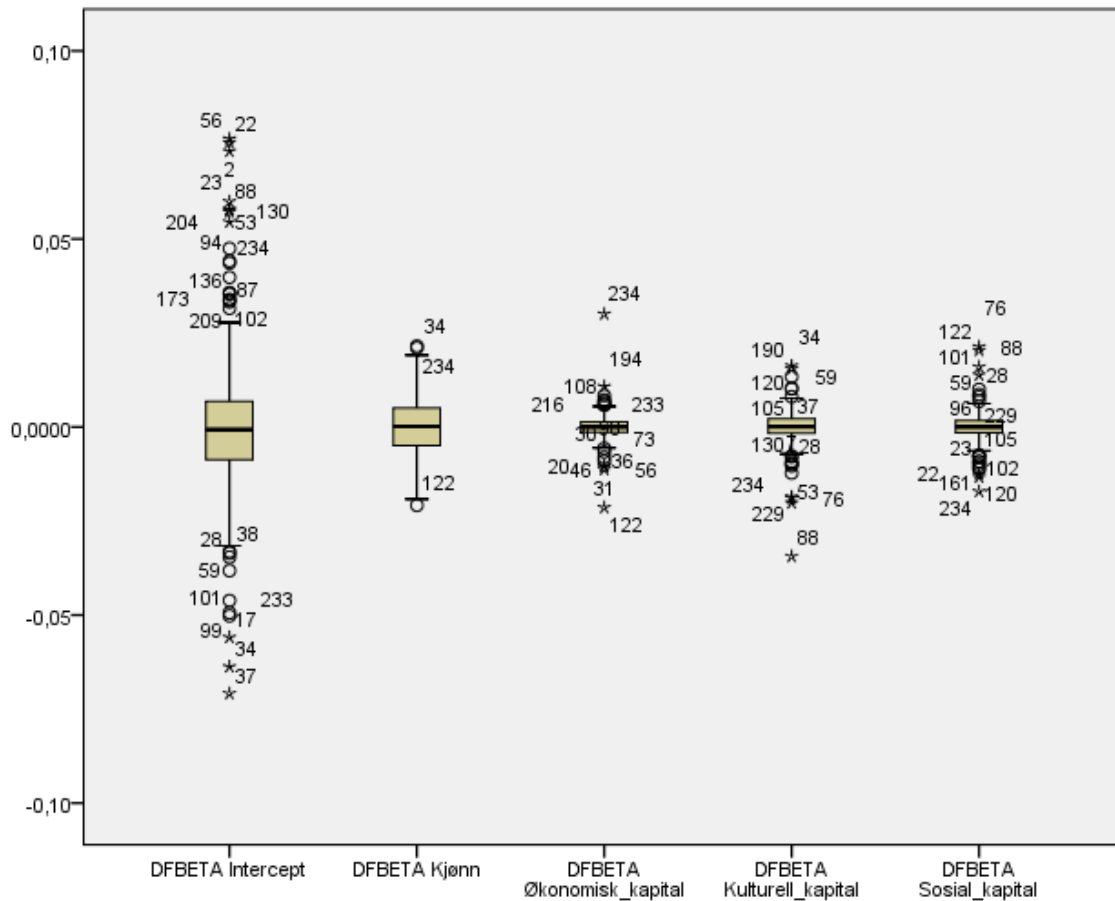
Figur 12: Cook's D verdier: Uorganisert trening

Figuren viser at flere verdier er over grenseverdien på 0,017. Vi ser at det ikke er noen verdier som skiller seg spesielt ut. Jeg har allikevel sjekket de fem høyeste verdiene nærmere for å se om det er noe merkelig med de. Jeg har valgt å beholde alle verdiene, da jeg ikke fant noen grunn for å fjerne de fra analysen.

Lineær regresjon

DfBetas

Modell 1: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

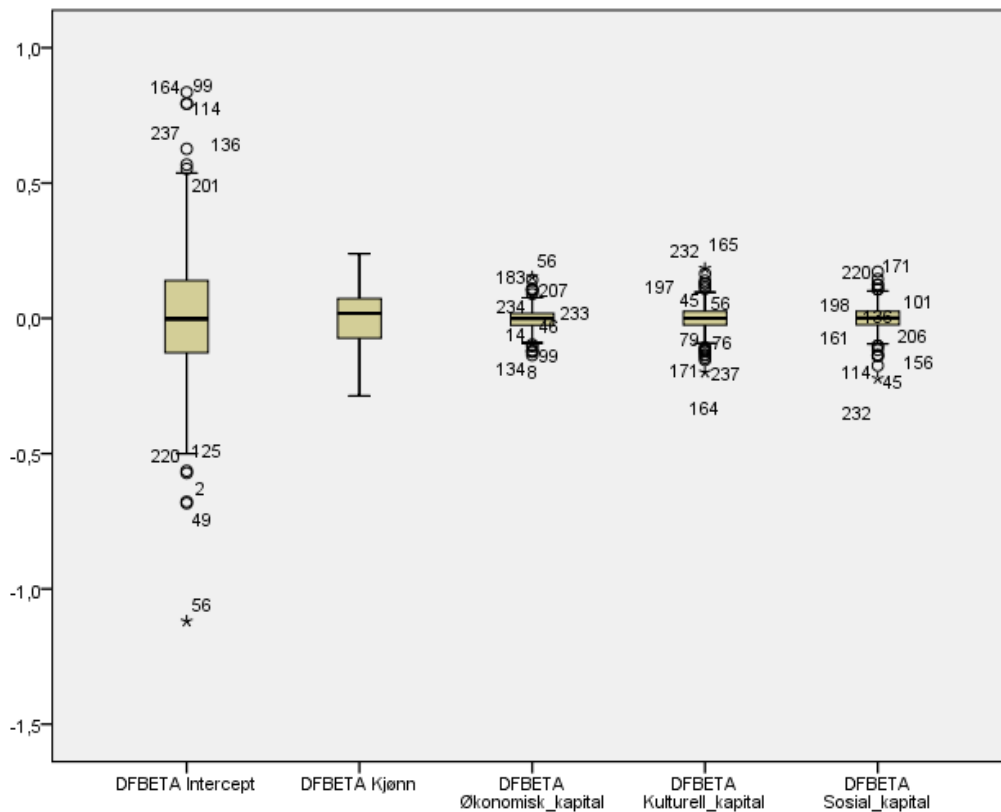

Figur 13: DfBetas verdier: Fysisk aktivitetsnivå på fritiden

Vi ser i figur 13 at ingen av verdiene er over grenseverdien på 0,131. Jeg trenger derfor ikke å undersøkte dette nærmere.

DfBetas

Modell 2: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

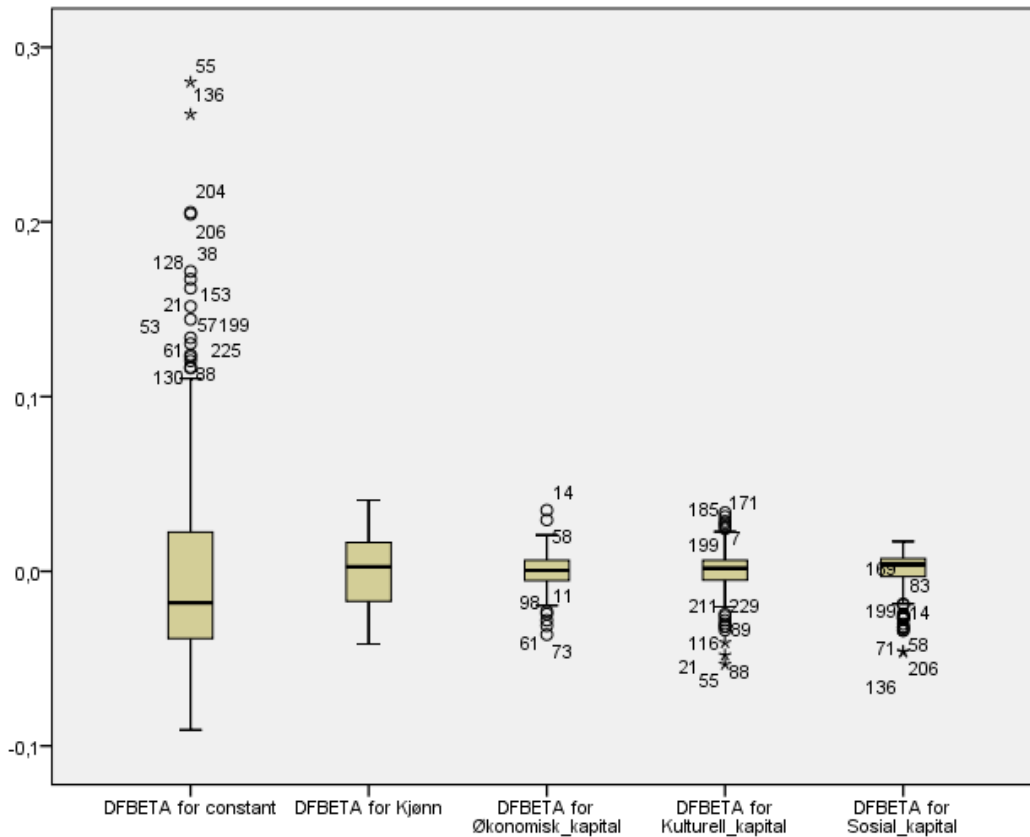
Figur 14: DfBetas verdier: Fysisk aktivitetsnivå i kroppsøvingen

Figuren over viser at flere verdier er over grenseverdien på 0,125. Ifølge Eikemo & Clausen (2012) skal man se tallene relativt i forhold til hverandre, i stedet for å fokusere blindt på grenseverdien. Jeg har sett nærmere på de høyeste verdiene og fant ingen grunn til å fjerne de fra analysen. Jeg har derfor valgt å beholde alle verdiene.

Logistisk regresjon

DfBetas

Modell 3: Organisert idrett

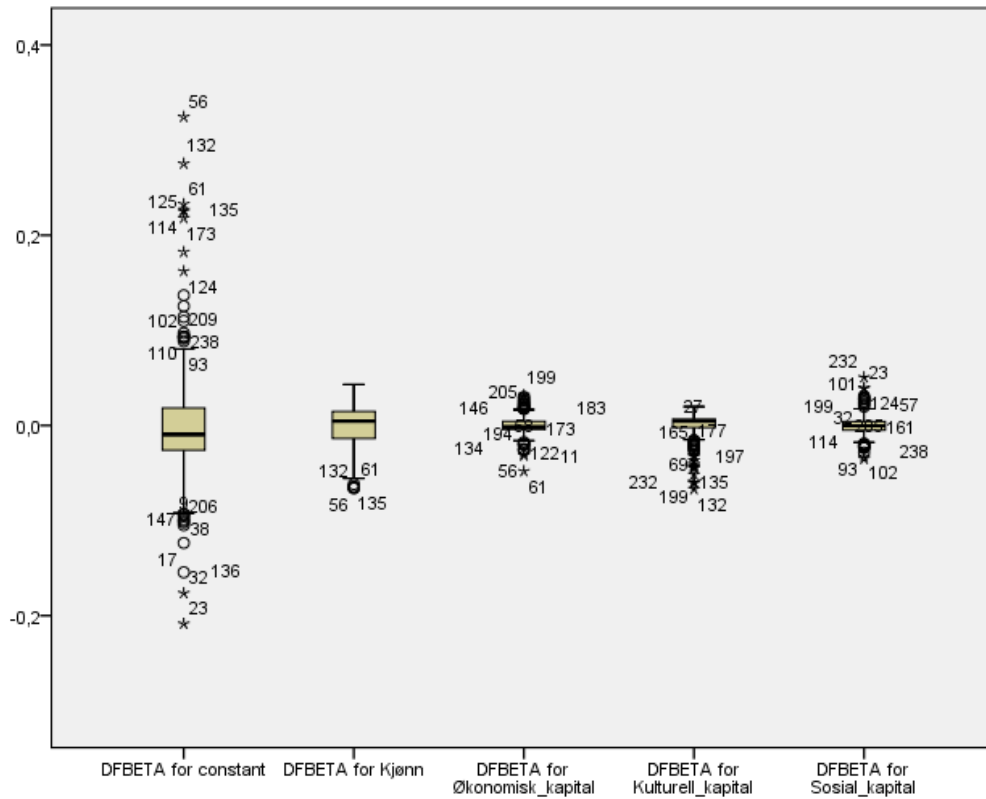

Figur 15: DfBetas verdier: Organisert idrett

Vi ser ut fra figuren over at flere verdier er over den gitte grensen på 0,131. Som nevnt skal man se tallene relativt i forhold til hverandre, i stedet for å fokusere blindt på grenseverdien (Eikemo & Clausen, 2012). Verdiene som skiller seg ut (verdi 55 og 136) har blitt sjekket, og det ble ikke funnet noen grunn til å fjerne de fra analysen.

DfBetas

Modell 4: Uorganisert trening

Figur 16: DfBetas verdier: Uorganisert trening

Figuren over viser at flere verdier er over grenseverdien på 0,131. Ifølge Eikemo & Clausen (2012) skal man se tallene relativt i forhold til hverandre, i stedet for å fokusere blindt på grenseverdien. Jeg har sett nærmere på de høyeste verdiene og fant ingen grunn til å fjerne de fra analysen. Jeg har derfor valgt å beholde alle verdiene.

Forespørsel om deltakelse til prosjekt

Fysisk aktivitet, trening, idrett og kroppsøving

Bakgrunn og formål:

Formålet med vårt prosjekt er å undersøke det fysiske aktivitetsnivået og faktorer knyttet til aktivitetsnivå hos elever ved videregående skole. Vi ønsker å få en subjektiv og objektiv måling av aktivitetsnivået i kroppsøvingfaget og på fritiden.

Prosjektet er en innsamling av data til en masteroppgave ved universitetet i Trondheim, NTNU. Vi ønsker å gjennomføre datainnsamlingen på tre ulike steder i Norge (Sandefjord, Fredrikstad og Trondheim).

Deltagelse i studien innebærer følgende:

Datainnsamlingen består av et spørreskjema og en aktivitetsmåling ved bruk av akselerometer. Akselerometer er en avansert skritteller som måler fysisk aktivitet i ulike akser. Vi ønsker å gjennomføre vår datainnsamling på tre ulike studieretninger (studiespesialiserende, idrettsfag og yrkesfaglig). Datainnsamlingen vil gjennomføres på én kroppsøvingstime i hver klasse. Vi ønsker én VG1 klasse fra studiespesialiserende, én VG1 klasse fra idrettsfag og to VG1 klasser fra yrkesfaglig (TIP eller elektrofag og helsefag). I de klassene som ønsker å delta, skal elevene fylle ut et spørreskjema og ha på seg aktivitetsmåleren i én kroppsøvingstime.

Informasjon om deltagerne (elevene):

All informasjon elevene oppgir vil være anonymisert. I masteroppgaven vil det ikke være mulig å gjenkjenne enkelt elever eller mindre grupper av elever.

Frivillig deltagelse

Det er frivillig å delta i undersøkelsen, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn.

Med vennlig hilsen

Kristoffer M. Olsen

Henriette B. Fredriksen

Fysisk aktivitet, trening og kroppsøving

Nr. på akselerometer _____

Denne spørreundersøkelsen er anonym, ingen vil kunne få se eller vite hva akkurat du har svart. Det er frivillig å delta i undersøkelsen.

Les spørsmålene godt og sett kryss i den ruten som passer deg best. Prøv å besvar alle spørsmålene. Det er ingen riktig eller gale svar, svar det som er rett for **deg**.

1. Er du jente eller gutt? Jente Gutt

Fysisk aktivitet en vanlig uke (utenom skoletiden)

2. Hvor mange dager er du så aktiv at du blir andpusten eller svett en vanlig uke?

Ingen En dag i uka 2-3 dager 4-5 dager 6-7 dager

3. Tenk på en vanlig dag. Hvor lenge var du aktiv (andpusten eller svett)?

Ikke aktiv Under 30 min. 30-60 min. 1-2 timer 2 timer eller mer

4. Driver du med trening utenom idrettslag? Nei Ja

Hvis ja, hvilke type aktivitet/aktiviteter? _____

5. Er du med i et eller flere idrettslag? Nei Ja

Hvis ja, hvilken idrett/idretter? _____

6. Hvor ofte gjør du følgende i løpet av en vanlig uke?

	Aldri	1 dag i uka	2-3 dager	4-5 dager	6-7 dager
Trener i idrettslag	☐	☐	☐	☐	☐
Trener på treningsstudio	☐	☐	☐	☐	☐
Annen trening (sykling, friluftsliv, jogging osv.)	☐	☐	☐	☐	☐
Trener på andre måter	☐	☐	☐	☐	☐
Trener alene	☐	☐	☐	☐	☐
Trener sammen med andre	☐	☐	☐	☐	☐

Om kroppsøvingfaget på skolen

7. Hvor enig er du i disse påstandene?

	Helt uenig	Litt uenig	Usikker	Litt Enig	Helt enig
Jeg blir ofte andpusten eller svett i gymtimene	☐	☐	☐	☐	☐
De fleste i klassen er mer aktive i gymtimene enn meg	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kryss av for hvor godt du trives:

	Svært dårlig	Dårlig	Middels	Godt	Svært godt
Som elev	☐	☐	☐	☐	☐
I teoretiske fag	☐	☐	☐	☐	☐
På trening	☐	☐	☐	☐	☐
I kroppsøvfingsfaget	☐	☐	☐	☐	☐
I idrettskonkurranser	☐	☐	☐	☐	☐
I fysisk aktivitet	☐	☐	☐	☐	☐

9. Kryss av for det som passer best for deg i kroppsøvfingsfaget

	Aldri	Sjeldent	Noen ganger	Ofte	Alltid
Mine synspunkter blir hørt	☐	☐	☐	☐	☐
Læreren gir meg mulighet til å ta valg i timen	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg bestemmer over meg selv	☐	☐	☐	☐	☐
Læreren bestemmer for mye	☐	☐	☐	☐	☐
Læreren gir råd jeg føler jeg må følge	☐	☐	☐	☐	☐

10. Hvorfor deltar du aktivt i kroppsøvfingstimene?

	Helt uenig	Uenig	Usikker	Enig	Helt enig
Fordi andre/ læreren sier jeg bør	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg får dårlig samvittighet hvis jeg ikke deltar	☐	☐	☐	☐	☐
Fordi det er artig	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ser ikke poenget med å delta aktivt	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg liker kroppsøvfing	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er med så andre ikke blir skuffet	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg får glede og tilfredsstillelse	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg syns kroppsøvfingstimene er bortkastet tid	☐	☐	☐	☐	☐
De andre i klassen deltar aktivt	☐	☐	☐	☐	☐

11. Når jeg deltar i kroppsøvingen føler jeg meg mest vellykket når:

	Helt uenig	Uenig	Usikker	Enig	Helt enig
Jeg vinner over andre	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er helt overlegen	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg gjør en god innsats	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg viser personlig fremgang	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg gjør det bedre enn motstanderne mine	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg overvinner vanskeligheter	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg når mine personlige mål	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg får vist andre at jeg er best	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg gjør så godt jeg kan	☐	☐	☐	☐	☐

Om litt av hvert

12. Kryss av for hvor enig du er i påstandene nedenfor:

	Svært uenig	Litt uenig	Usikker	Litt enig	Svært enig
Det er for dyrt å delta i et idrettslag	☐	☐	☐	☐	☐
Penger avgjør hvilke idretter jeg driver med	☐	☐	☐	☐	☐
Det er aktiviteter jeg ikke er med på fordi det er for dyrt	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg leser ofte om fysisk aktivitet og trening	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har mye kunnskap om trening	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg snakker ofte med andre om trening	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg følger den «treningstrenden» som gjelder i dag	☐	☐	☐	☐	☐
Det er viktig for meg å ha det beste treningsutstyret	☐	☐	☐	☐	☐
De fleste av vennene mine er med i idrettslag	☐	☐	☐	☐	☐
De fleste av vennene mine er fysisk aktive	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er med i idrett fordi andre er det	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har noen som gir meg råd med treningen	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg kjenner flere som jobber med trening	☐	☐	☐	☐	☐

13. Hvor mye penger bruker du ca. på trening og idrett per år (klær, utstyr, medlemskap i idrettslag osv.)? _____

14. Er det noen idretter du ikke driver med fordi det er for dyrt? Nei Ja

Hvis JA, hvilke? _____

Bolig og reiser

15. Hvilken type bolig bor du mesteparten av tiden i?

Enebolig (hus) Rekkehus Leilighet Hybel

16. Har du eget soverom? Ja Nei

17. Hører det med et utendørsområde til hjemmet ditt? Ja Nei

18. Hvem bor du sammen med?

Alene Sammen med foreldre/foresatte I bofellesskap med jevnaldrende Annet

19. Hvor mange søsken har du?

	Ingen	1	2	3 eller fler
Eldre søsken?	☐	☐	☐	☐
Yngre søsken?	☐	☐	☐	☐

20. Har familien din hytte eller feriehus/ferieleilighet?

I Norge Ja Nei

I utlandet Ja Nei

21. Hvor mange ganger har du reist på ferie med familien din i løpet av det siste året?

	Ingen ganger	En gang	To ganger	Flere enn to ganger
I Norge	☐	☐	☐	☐
I Utlandet	☐	☐	☐	☐

Litt om dine foresatte

22. Har din mor lønnet arbeid?

Ja Nei Jeg vet ikke

Hvis JA, hvor jobber hun? (f.eks sykehus, restaurant, skole) _____

Hvilken jobb har hun? (f.eks sykepleier, kjøkkensjef, rektor) _____

23. Vet du hvilken utdanning din mor har? Nei Ja

Hvis JA, skriv hvordan _____

24. Har din far lønnet arbeid?

Ja Nei Jeg vet ikke

Hvis JA, hvor jobber han? (f.eks sykehus, restaurant, skole) _____

Hvilken jobb har han? (f.eks lege, kelner, lærer) _____

25. Vet du hvilken utdanning din far har? Nei Ja

Hvis JA, skriv hvordan _____

26. Hvor god råd føler du at din familie har?

Under middels Middels Over middels

Takk for at du deltok i denne spørreundersøkelsen! 😊

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Jan Erik Ingebrigtsen
Institutt for sosiologi og statsvitenskap NTNU
Dragvoll
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 21.10.2014

Vår ref: 40278 / 3 / SSA

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 13.10.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

40278	<i>Fysisk aktivitet, trening og kroppsøving</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>NTNU, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Jan Erik Ingebrigtsen</i>
<i>Student</i>	<i>Kristoffer Myrvoll Olsen</i>

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Sondre S. Arnesen

Kontaktperson: Sondre S. Arnesen tlf: 55 58 33 48

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Kristoffer Myrvoll Olsen

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 40278

Vi kan ikke se at det behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller at det opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Prosjektet vil dermed ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

Det ligger til grunn for vår vurdering at alle opplysninger som behandles elektronisk i forbindelse med prosjektet er anonyme.

Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken:

- direkte via personentydige kjennetegn (som navn, personnummer, epostadresse el.)
- indirekte via kombinasjon av bakgrunnsvariabler (som bosted/institusjon, kjønn, alder osv.)
- via kode og koblingsnøkkel som viser til personopplysninger (f.eks. en navneliste) - eller via gjenkjennelige ansikter e.l. på bilde eller videoopptak.

Personvernombudet legger videre til grunn at navn/samtykkeerklæringer ikke knyttes til sensitive opplysninger.